

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Lietuvių kalbos ir literatūros (A), lietuvių kalbos ir literatūros (B) VBE (II dalies) kandidatų darbų vertintojų mokymai

I etapas (16 akad. val.)

2025 m. kovas-balandis

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

I etapas (16 akad. val)

1. Lietuvių kalbos ir literatūros egzamino vykdymo instrukcija. Grožinio teksto interpretacijos užduočių vertinimo kriterijų aptarimas. Praktinis vertinimas RM ASSESSOR sistemoje
2. Probleminio klausimo svarstymo užduočių vertinimo kriterijų aptarimas. Praktinis vertinimas RM ASSESSOR sistemoje
3. Individualus darbas. Užduočių vertinimas RM ASSESSOR sistemoje
4. Užduočių vertinimo aptarimas.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

I etapo 1 seminaras

- **Lietuvių kalbos ir literatūros VBE vykdymo tvarka**
- **Grožinio teksto interpretacijos vertinimo kriterijai**
- **Lietuvių kalbos ir literatūros bandomojo VBE užduotys, vertinimo gairės**
- **Užduočių vertinimas RM ASSESSOR sistemoje**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Lietuvių kalbos ir literatūros VBE vykdymo instrukcija

6. VBE II daliai reikalingos priemonės:

6.1. ne mažiau kaip vienas *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* ir (ar) vienas kompiuteris su elektroniniu žodynu kiekvienai 12 kandidatų grupei;

6.2. ne mažiau kaip vienas kompiuteris su **elektronine lietuvių kalbos ir literatūros chrestomatija**;

6.3. **ne mažiau kaip vienas dvikalbis žodynas** kiekvienai mokyklų tautinės mažumos mokomąja kalba **trijų kandidatų grupei**;

6.8. kiekvienas kandidatas iš viso gali naudotis kompiuteriu, kuriame yra **elektroninė lietuvių kalbos ir literatūros chrestomatija**, ne ilgiau kaip **20 min.**;

6.9. kompiuteriu, kuriame yra *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, kandidatas gali naudotis neribotą laiką.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Kalbų aprašas. VBE antra dalis – rašymas

Pateikiamos **dviejų** tipų užduotys: grožinio teksto interpretavimas ir probleminio klausimo pagal pateiktą grožinį tekstą svarstymas, remiantis kultūrine patirtimi.

Kandidatas pasirenka **vieną užduotį** ir kuria tekstą. **B kursui kiekvienoje užduotyje pateikiami nukreipiamieji klausimai.**

Pereinamuoju laikotarpiu (2025 ir 2026 m.) vienas tekstas interpretavimui parenkamas iš privalomų kūrinių.

Mažiausia sukurto teksto apimtis A kursui 450 žodžių, B kursui – 400 žodžių.

Egzamino trukmė – 240 min. (4 val.)

Vertinimas – 70 taškų

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Interpretacijos vertinimo kriterijai. TURINYS (42 t. – 16x2,625)

Taškai	ANALIZUOJAMO TEKSTO SUVOKIMAS, RĖMIMASIS KONTEKSTU
7	Teksto tema / problema , idėja suprastos, analizuojamos, apibendrinamos platesniame1* kultūriniame / literatūriniame / istoriniame / autoriaus biografiniame kontekste. Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys2 , atskleidžiamos jų sąsajos . Ne daugiau nei 1 fakto3 (F1) klaida, kuri nedaro poveikio interpretacijos pagrįstumui.
6	Teksto tema / problema , idėja suprastos, analizuojamos, apibendrinamos pasirinktame kultūriniame / literatūriniame / istoriniame / autoriaus biografiniame kontekste*. Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys, atskleidžiamos jų sąsajos . Ne daugiau nei 2 fakto (F1) klaidos.
5	Teksto tema / problema, idėja suprastos, analizuojamos, apibendrinamos. Bandoma remtis tinkamu kontekstu*. Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys, atskleidžiamos jų sąsajos .

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

4	Teksto tema / problema, idėja suprastos, analizuojamos. Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys.
3	Teksto tema / problema, idėja iš dalies suprastos (per siaurai / per plačiai). Užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys ne visai motyvuotai išskirti arba išnagrinėti tik iš dalies .
2	Teksto tema / problema / idėja suprastos menkai . Užduotyje pateiktas arba rašančiojo pasirinktas interpretacinis aspektas išnagrinėtas tik iš dalies.
1	Tik teksto fragmentai susiję su rašinyje plėtojama / įvardyta tema / problema arba užduotyje pateiktas arba rašančiojo pasirinktas interpretacinis aspektas išnagrinėtas netinkamai.
0	Tekstas nesuprastas / užduotyje pateiktas arba rašančiojo pasirinktas interpretacinis aspektas neišnagrinėtas

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Taškai	TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETAVIMAS ⁴
7	Teksto interpretacija išsami, pagrįsta ne tik turinio, bet ir tikslinga⁵ raiškos analize , ne daugiau kaip 1 interpretavimo trūkumas / fakto (F2) klaida ⁶ / netiksliai vartojamos literatūros teorijos sąvokos, nenaikinančios interpretacijos pagrįstumo.
6	Teksto interpretacija išsami, pagrįsta ne tik turinio, bet ir tikslinga raiškos analize , ne daugiau kaip 2 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos, naikinančios interpretacijos pagrįstumą.
5	Teksto interpretacija pagrįsta turinio ir raiškos analize, bet ne visada tikslinga , ne daugiau kaip 4 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos, naikinančios interpretacijos pagrįstumą
4	Teksto interpretacija pagrįsta analize , ne daugiau kaip 5 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

3	Teksto interpretacija paviršutiniška, bet yra analizės elementų , ne daugiau kaip 6 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos.
2	Teksto interpretacija paviršutiniška, bet yra analizės elementų , ne daugiau kaip 7 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos.
1	Tekstas analizuojamas labai menkai, minimi pavieniai teksto fragmentai , ne daugiau kaip 8 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos.
0	Tekstas neanalizuojamas ir neinterpretuojamas , yra 9 ir daugiau interpretavimo trūkumų / fakto (F2) klaidų / netinkamai vartojamų literatūros teorijos sąvokų.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Taškai	RAŠINIO STRUKTŪRA, NUOSEKLUMAS
2	Pasirinkta tinkama struktūra turiniui perteikti: teksto analizė plėtojama kryptingai, įžanga motyvuota, baigiamosios išvados pagrįstos, ne daugiau nei 1 struktūros trūkumas.
1	Struktūra iš dalies tinkama turiniui perteikti: teksto analizės plėtotei trūksta kryptingumo, įžanga ir / ar dėstymas ir / ar išvados turi struktūros trūkumų, ne daugiau nei 2 struktūros trūkumai.
0	Struktūra netinkama turiniui perteikti.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Išnašos

*Šis vertinimo kriterijus netaikomas bendrajam kursui.

1 Platesnis kontekstas – teksto prasmių aiškinimas remiantis teksto sąsajomis su literatūros (kultūros) tradicija (tęstinumas / polemizavimas / novatoriškumas) / intertekstualumo (įvaizdžių / motyvų / siužetų ir kt.) atpažinimu.

2 Dėmenimis laikomi iškelto interpretacinio aspekto komponentai, padedantys atskleisti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto aspekto reikšmės. Jie gali būti įvairių lygmenų: turinio plotmės (tema, siužetas, veikėjų poelgiai ir pan.); raiškos plotmės (pasakotojo perspektyva, stilistinės priemonės, retorinės figūros ir pan.); struktūros plotmės (teksto kompozicija) ir kt.

3 Fakto (F1) klaidomis laikomi netikslumai, susiję su pasirinktu kontekstu.

4 Interpretuojant tekstą pasirenkami tik svarbiausieji, reikalingi pasirinktam interpretaciniam aspektui atskleisti elementai (prozos ar dramos kūrinio struktūra, temos, problemos, idėjos, veikėjų charakteriai, poelgiai, vertybės, veiksmas, erdvė, laikas, raiška, pasakojimo perspektyva, pasakotojas; poezijos kūrinio struktūra, lyrinis subjektas, veiksmas, erdvė, laikas, temos, idėjos, retorinės figūros, eilėraščio tipas, eilėdara).

5 Tikslinga raiškos analize laikytina tinkamas, teisingas, tikslus temos, problemos, idėjos prasmei atskleisti kalbinės raiškos, struktūros elementų pasirinkimas.

6 Fakto (F2) klaidomis laikomi netikslumai, susiję su pateikto teksto turiniu, literatūros sąvokų vartojimu.

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Išnašos

*Šis vertinimo kriterijus netaikomas bendrajam kursui.

1 Platesnis kontekstas – teksto prasmų aiškinimas remiantis teksto sąsajomis su literatūros (kultūros) tradicija (tęstinumas / polemizavimas / novatoriškumas) / intertekstualumo (įvaizdžių / motyvų / siužetų ir kt.) atpažinimu.

2 Dėmenimis laikomi iškelto interpretacinio aspekto komponentai, padedantys atskleisti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto aspekto reikšmės. Jie gali būti įvairių lygmenų: turinio plotmės (tema, siužetas, veikėjų poelgiai ir pan.); raiškos plotmės (pasakotojo perspektyva, stilistinės priemonės, retorinės figūros ir pan.); struktūros plotmės (teksto kompozicija) ir kt.

3 Fakto (F1) klaidomis laikomi netikslumai, susiję su pasirinktu kontekstu.

4 Interpretuojant tekstą pasirenkami tik svarbiausieji, reikalingi pasirinktam interpretaciniam aspektui atskleisti elementai (prozos ar dramos kūrinio struktūra, temos, problemos, idėjos, veikėjų charakteriai, poelgiai, vertybės, veiksmas, erdvė, laikas, raiška, pasakojimo perspektyva, pasakotojas; poezijos kūrinio struktūra, lyrinis subjektas, vyksmas, erdvė, laikas, temos, idėjos, retorinės figūros, eilėraščio tipas, eilėdara).

5 Tikslinga raiškos analize laikytina tinkamas, teisingas, tikslus temos, problemos, idėjos prasmei atskleisti kalbinės raiškos, struktūros elementų pasirinkimas.

6 Fakto (F2) klaidomis laikomi netikslumai, susiję su pateikto teksto turiniu, literatūros sąvokų vartojimu.

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Kalbos taisyklingumas ir teksto raiška (28 taškai)

GRAMATIKA IR LEKSIKA		
Taškai	NETIKSLUMAI, KLAIDOS	
	A	B
7	0-1	0-2
6	2-3	3-4
5	4-5	5-6
4	6-7	7-9
3	8-9	10-11
2	10-11	12-13
1	12-13	14-15
0	14 ir daugiau	16 ir daugiau

RAŠYBA		
Taškai	NETIKSLUMAI, KLAIDOS	
	A	B
7	0-1	0-2
6	2-3	3-4
5	4-5	5-7
4	6-8	8-10
3	9-10	11-13
2	11-13	14-15
1	14-15	16-17
0	16 ir daugiau	18 ir daugiau

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

SKYRYBA		
Taškai	NETIKSLUMAI, KLAIDOS	
	A	B
7	0-2	0-3
6	3-4	4-5
5	5-6	6-7
4	7-8	8-9
3	9-10	10-11
2	11-12	12-13
1	13-14	14-16
0	15 ir daugiau	17 ir daugiau

TEKSTO RAIŠKA, LOGIKA, STILIUS		
Taškai	NETIKSLUMAI, KLAIDOS	
	A	B
7	0-2	0-3
6	3-4	4-6
5	5-7	7-9
4	8-10	10-12
3	11-13	13-15
2	14-16	16-18
1	17-19	19-21
0	20 ir daugiau	22 ir daugiau

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Atimami taškai

Jei mokinys parašė mažiau nei 450 (A) ir 400 (B) žodžių, už trūkstamus žodžius iš bendro įvertinimo atimami taškai.

TRŪKSTAMŲ ŽODŽIŲ SKAIČIUS	ATIMAMI TAŠKAI	PASTABA
1-20	1	Neparašiusio 300 žodžių (išplėstinio kurso) arba 250 žodžių (bendrojo kurso) kandidato darbas vertinamas tik turinio aspektu. Už kitus kriterijus taškai neskiriami.
21-40	2	
41-60	3	
61-80	4	
81-100	5	
101-120	6	
121-150	7	

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Paaiškinimai

1. Vertinant teksto raišką, atsižvelgiama į tai, ar raiška atitinka rašinio žanrą, ar tekstas stilistiškai vientisas, ar rašoma aiškiai, tiksliai, sklandžiai, logiškai, ar leksika tinkama, ar minčių santykiams reikšti tinkamai ir tikslingai vartojamos įvairios sintaksinės struktūros.
2. **Viename sakinyje žymima ne daugiau kaip viena stiliaus ar logikos klaida**, išskyrus tuos atvejus, kai sakinyje yra neproporcingai ilgas ir stokoja rišlumo, aiškos minties, nuoseklumo.
3. Stiliaus, logikos klaidos laikomos atskiromis klaidomis, tačiau **ta pati stilistinio žodyno klaida** laikoma viena klaida.
4. **Kalbos taisyklingumo (gramatikos, žodyno, rašybos, skyrybos) ir stiliaus bei logikos klaidos žymimos paraštėje iki nulio ribos.**
5. Gramatikos ir žodyno klaidomis laikomi normų, nurodytų 5–12 klasių lietuvių kalbos vadovėliuose, „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“, pažeidimai.
6. Gramatikos, žodyno, rašybos, skyrybos klaidos laikomos atskiromis klaidomis, išskyrus šiuos atvejus:
 - a) kai **taškai nerašomi ant i / j, laikoma viena klaida** visame darbe, tačiau jei taškai nerašomi ant ė, – kiekviena klaida atskira;
 - b) **nelietuviškų raidžių rašymas laikomas viena klaida** visame darbe;
 - c) žodžių kėlimo klaidos laikomos viena klaida visame darbe.
7. Viena klaida laikoma:
 - a) **ta pati žodyno klaida** visame rašinyje;
 - b) **ta pati gramatikos klaida, pasikartojanti** kelis kartus tame pačiame žodyje;
 - c) **dvejybinių linksnių, susietų vienu valdymu, vartojimo klaidos tame pačiame sakinyje** (pvz.: Lengva žmogui būti geru, sunkiau – teisingu.). Kitos gramatikos (morfologijos, sintaksės) klaidos laikomos atskiromis.**Ta pati žodžių rašybos klaida, pasikartojanti kelis kartus toje pačioje žodžio šaknyje, laikoma viena klaida. Galūnių rašybos klaidos laikomos atskiromis (išskyrus tą pačią klaidą tame pačiame žodyje).**

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Paaiškinimai (2)

8. **Akies klaida** laikoma atsitiktinė klaida, kuri darbe nesikartoja, t. y. kitur rašinyje žodis rašomas taisyklingai. Trys akies klaidos laikomos viena raštingumo klaida.
9. **To paties įterpinio neskyrimas, ta pati citatos skyrybos klaida laikoma viena skyrybos klaida.**
10. Sintaksinės konstrukcijos **neišskyrimas arba skyrimas iš vienos pusės laikomas viena klaida.**
11. Vertinimo metu kilus įtarimui, kad kandidatai užduotis atliko nesavarankiškai, naudojosi pašaline pagalba ar kito autoriaus darbu, nenurodydami tikrosios autorystės, jų darbai perduodami vertinimo komisijos pirmininkui. Valstybinio brandos egzamino vertinimo komisijos pirmininkas, nustatęs, kad kelių kandidatų dalyko brandos egzamino užduotis ar jos dalis atlikta identišškai, pasinaudota kito autoriaus darbu ar darbo dalimi nenurodant tikrosios autorystės, apie tai surašo aktą ir teikia argumentuotą siūlymą Nacionalinės švietimo agentūros direktoriui dėl tų darbų ar jų dalių nevertinimo.
12. **Visas darbas vertinamas nulių, jeigu interpretuojamas kitas tekstas, probleminio klausimo svarstymo rašinyje nesiremiamą pateiktu tekstu arba parašytas savo sugalvota tema.**

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bandomojo VBE teksto interpretacijos užduotys

A KURSAS

1. V. Mykolaičio-Putino romano „Altorių šešėly“ ištrauka.
Siūlomas aspektas – kūrybinio įkvėpimo tema
2. Ievos Toleikytės eilėraštis „Atspėjau“. Siūlomas aspektas – šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta

B KURSAS

1. V. Mykolaičio-Putino eilėraštis „Liepa“. Siūlomas aspektas – vasaros laikas
2. Jurgos Ivanauskaitės dramos „Nežaiskite su mėnuliu“ ištrauka.
Siūlomas aspektas – tikrumo ilgesys

Pastaba. Prie užduoties pateikiami nukreipiamieji klausimai

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Anotacijos. A kursas. Putino „Altorių šešėly“

- Joks interpretavimas nėra laikomas klaidingu, jeigu yra pagrįstas.
- Vinco Mykolaičio-Putino romano *Altorių šešėly* ištraukoje kūrybinio įkvėpimo tema atskleidžiama per vidinį poeto ir kunigo konfliktą, taip pat vaizduojant kūrybos motyvus ir poeto Liudo Vasario santykį su savo poezija. Ištraukoje ypač svarbi pagrindiniam veikėjui Liudui Vasariui iškylanti dilema: kaip jis, būdamas kunigas, turėtų rašyti apie meilę.
- Pateiktą V. Mykolaičio-Putino romano *Altorių šešėly* ištrauką galima interpretuoti, pasitelkiant autoriaus biografinį kontekstą, ypač aktualizuojant vidinį poeto ir kunigo konfliktą, siekiant kurti laisvai ir autentiškai.
- Taip pat aktualus literatūrinis modernizmo, simbolizmo kontekstas. Ištrauką galima interpretuoti ir pasitelkiant platesnį romano *Altorių šešėly* ar bet kuri kitą tinkamą pagal aspektą kontekstą.
- Rašinio autorius taip pat gali pasirinkti savo interpretacijos aspektą, pavyzdžiui, interpretuoti visos kūrybos platesne prasme, vidinio poeto konflikto tarp kunigystės ir poezijos ir kt. aspektais.

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

2. I. Toleikytės „Atspėjau“

- Ievos Toleikytės eilėraštyje *Atspėjau* **šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta perteikiamas pasitelkiant vieną iš juslių** – kvapą. Kvapas nėra vien pojūtis – jis sukelia emocijas, prisiminimus, jungia dabartį su praeitimi.
- **Šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta atskleidžiamas ekologinių nelaimių kontekste**: paaiškėja, kad žmogus tampa savo vartotojiškumo nustekentos gamtos katastrofos liudininku, o tos katastrofos pasekmės, šiuo atveju, dėl gaisro atsiradusios smalkės, tvyro ore, simbolizuodamos pažeistos gamtos keliamą toksiškumą. Taip pat galima išvelgti žmogaus ir gamtos atotrūkį – lyrinis subjektas bando suvokti prisimenamą kvapą, tačiau tiek jam, tiek aplinkiniams tai sunku padaryti, o malonumo iliuziją išsklaido demaskuojantys balseliai portaluose, pranešantys apie užterštą orą bei išdegusius miško plotus.
- Eilėraštį *Atspėjau* prasminga interpretuoti šiuolaikiniam žmogui itin aktualiam ekologijos, ekologinių katastrofų, vartotojiškumo įtakos gamtai kontekste.
- **Galimas ir eilėraščio interpretavimas platesniame literatūriniame kontekste**, aptariant šiuolaikiniame poezijos tekste bei klasikinėje literatūroje kuriamų prasmių panašumus ir skirtumus (Maironis, A. Baranauskas, K. Donelaitis)
- **Interpretacijos autorius gali keisti interpretacijos aspektą**, rinkdamasis gamtos ciklą, atminties, asmens ir aplinkinių santykio, iliuzijos ir realybės temų, kvapo reikšmės arba kt. aspektą.

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

B kursas. Putino „Liepa“

Vinco Mykolaičio-Putino **eilėraštyje *Liepa* vaizduojamas vidurvasaris – ramybės, pilnatvės ir harmonijos laikas**. Liepos mėnuo kontrastingai lyginamas su praėjusiomis gegužės aistromis bei dar nepriartėjusia rudens klampyne.

Interpretuojant eilėraštį *Liepa*, galima pasitelkti platesnius literatūrinius kontekstus. Pavyzdžiui, palyginti su **Maironio eilėraščiu *Vasaros naktys***, kuriame vasaros nakties laikas vaizduojamas kaip ramybės, taip pat ir ilgesį sukeliantis metas, o ta vasaros nakties ramybė ir lyrinio subjekto nerimastingumas perteikiami kontrastiškai.

Interpretuojamą eilėraštį galima lyginti ir su **Kristijono Donelaičio poemos *Metai* dalimi *Vasaros darbai***. K. Donelaitis ne tik vaizduoja vasaros gamtos grožį, bet ir perteikia lietuviško kaimo gyvenimo ritmą, pagrįstą darbštumu bei gamtos dėsniais.

Interpretuojamame eilėraštyje galima pastebėti ir **simbolizmo** ženklų, kurie perteikti gamtos vaizdiniais, įgaunančiais gilesnių bei abstraktesnių prasmų. Tinkamas ir bet kuris kitas kontekstas, padedantis interpretacijoje atskleisti šį aspektą.

Interpretacijos autorius gali keisti interpretacijos aspektą, susiaurindamas jį iki liepos mėnesio reikšmės arba kitaip pagrįstai jį įvardydamas.

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

2. J. Ivanauskaitės „Nežaiskite su mėnuliu“

- Jurgos Ivanauskaitės pjesės *Nežaiskite su mėnuliu* ištraukoje **tikrumo ilgesys perteikiamas kaip egzistencinis nerimas**. Veikėja Inga jaučia, kad pasaulis tapo nutolęs, ji neberanda kontakto su aplinka, patiria susvetimėjimo jausmą.
- **Jos monologai perteikia beviltiškomis tapusias pastangas susigražinti tikrą santykį su aplinka**, bandant išgyventi autentiškas emocijas, pasineriant į vasaros gamtą, tačiau tik dar aiškiau suvokiant savo svetimumą aplinkai.
- **Kitas personažas Jonas papildo Ingos išsakomas mintis apie prarastą tikrumo jausmą**, teigdamas, kad tai visiems žmonėms pažįstama būseną.
- Interpretuojant J. Ivanauskaitės pjesės *Nežaiskite su mėnuliu* ištrauką, **tikslinga ją aptarti platesniame literatūriniame kontekste**. Pavyzdžiui, palyginti su Vinco Mykoliaičio-Putino romano *Altorių šešėly* pagrindinio veikėjo Liudo Vasario vidinės harmonijos, tikrojo pašaukimo paieškomis, bandymu išlaikyti esmines vertybes, atsidūrus tas vertybes neigiančioje aplinkoje, tarp dvasininkų, kurie nusižengia luomo moralinėms normoms.
- Taip pat tinkama interpretuoti dramatinę situaciją platesniame kultūriniame kontekste, **pavyzdžiui, pasitelkiant žinias apie įvairių menininkų siekį gyventi autentiškai, patirti pasaulio tikrumą**, susvetimėjimo su pasauliu jausmus. Tinkama pasitelkti ir pjesės žanro kontekstą.
- **Interpretacijos autorius gali keisti interpretacijos aspektą**, pasirinkdamas interpretuoti menininko santykį su aplinka, susvetimėjimo su aplinka, vaikystės ir suaugusiųjų pasaulio kontrastingumo temas arba kitaip pagrįstai jį įvardydamas

Kūrybinio įkvėpimo tema V. Mykolaičio-Putino romano „Altorių šešėly“ ištraukoje

Vincas Mykolaitis-Putinas – XX a. vid. rašytojas, dramaturgas, kūres filosofinę lyriką. Ankstyviesiems Putino eilėraščiųs būdingas šviesių, gyvybingos gamtos išgyvenimų perteikimas. Gamtos detalės yra centre, sekami lyrinio veikėjo, herojaus vidiniai išgyvenimai, būsenos. Kūryboje vyrauja atviros erdvės, begaliniai toliai, kurių autorius nenori apibrėžti, nes šie peizažiniai bruožai geriau įgauna simbolinę reikšmę jo kūryboje. Kaip ir garsaus lietuvių poeto Maironio, Putino vaizdai neturi jokios geografinės vietos ir nėra susieti su niekuo kitu. Kūryba gyli ir dramatiška, kylanti iš būties prieštaravimo. Putinas garsėjo parašęs pirmąjį lietuvių psichologinį intelektualinį romaną „Altorių šešėly“, kuriame paliečiama vidinė žmogaus kova su prigimtimi, santykis su tikrove ir vaizduote, menininko dalia.

Pateiktoje ištraukoje aptariama, kaip menininko kova su prigimtaine kūrybine kalba yra spaudžiama realybės pareigų ir tikrovės aplinkybių valia ir kokią įtaką tai gali daryti žmogaus kūrybiniam įkvėpimui ir meninei asmenybės plėtrai. Pirmą pastraipą pradedama buitinio vaizdo paveikslu per vidinės veikėjo būsenos praeities kurtą fantastišką, vaizduote dvelkiančią perspektyvą. Bibliotekos vaizdas nėra svarbus, bet sugrįžta menininko gijos galia, plačiai perkurianti galvoje kas kart iš atminties slystantį vaizdą. Veikėjas remiasi praeities spalvomis, sau leidžia pasikliauti vien tik žvelgiant iš praeities prizmės. Išdrįsti atkurti praeities vaizdinius parodo žmogaus ne tik sentimentalumą, jautrumą, bet ir slapstymąsi, savo kūrybą verčiant pusiau vaizdine fantazija, nekaltinant tikrovės nešvarios, nuodėmingos kloties. Sulaukti tikro įkvėpimo kartu įgauna pareigą jį priimti, neslėpti nuo savęs, turint ne dalinę, o pilną prieigą prie realybės klotų. Individo ištikimybę kūrybai slopina jo aplinka, įsipareigojimai, moralės principai, kunigo vardas. Pasakotojas toliau naudoja ir pabrėžia daug slapstymosi, praeities motyvų. Veikėjas, norėdamas būti ištikimas tiek savo prigimčiai, tiek pareigai, stengiasi tapatinti save su praeities „aš“, kuris nėra pasiekiamas, jam pavaldus ir yra pilnai tik prieš jo pačio kontrolę. Jautęs įkvėpimą ir troškęs atvirai, menine kalba vaizduoti savo jaučiamą meilę moteriai, Liudas Vasaris paliko praeityje dviejų moterų vardus ir visą tai telkė į Nepažįstamąją, apie kurią nieko nenutuokė, todėl išdrįso laikyti savo fantaziją, taip jausdamas ne tokią didelę kaltę ir išdavystę kunigystei. Taip Nepažįstamoji net negalėjo prarasti savo vardo ir lengviau tapo simbolika jo kūryboje, moteris įgavo tai ar Saulės, ar Žvaigždės vardą. Tekstui spalvų teikia vaizdingi veiksmazodžiai („glamonėjimai“) ir epitetai („pasakiškais“). Ne kaip XX a. vid. lietuvių rašytojo Škėmos kūrinio „Balta drobulė“ psichologiškai nuluošintas, maištingo būdo herojus, romane Vasaris nesinaudoja moters meile kūrybai ir ne kaip Garšva, nesudaiktina žmogaus, o jaučia įkvėpimą iš grynios ir tikros meilės. Vėliau Vasario kūryba po mažų tampa simboline kalba, pilna užuominų, išvedžiojimų, emocinio barjero. Jis nesijautė pakankamai gabus įprasminti savo potyrius, jautėsi nepatyręs, o maskavimasis tapo būdu paslėpti savo nuodėmingus jausmus, tiek savo patirties stoką, kliautis tuo kas išvedžiota, jam nėra tikra, o darant kompromisus teisinga, vadinant save poetu ir esant kunigu. Tokie išvedžiojimai ir tapo pirmuoju jo ciklu, išspausdintu žurnale ir sulaukysiu dvejopų nuomonių ir atsakų.

Vinco Mykolaičio-Putino psichologinis, intelektualinis romanas vaizduoja (450 ž.) veikėjo vidinės būsenos kovą, idealizuojant jautrią, emocinę žmogaus kalbą, bet kartu būnant ištikimu pareigai. Akcentuojama kaip tikrasis įkvėpimas kartu ateina ir su pareiga jį priimti, būti santykiuose su realia tikrove ir savimi.

Kūrybinio įkvėpimo tema V. Mykolaičio-Putino romano „Altorių šešėly“ ištraukoje

Simbolizmas – literatūros ir meno srovė, kurioje vyrauja simboliai – ženklai ar nuorodos, atskleidžiančios veikėjo išgyvenamas būsenas, jausmus, dažnai gilesnės mintys užslepiamos tarp eilučių, glūdi ženkluose. Vincas Mykolaitis-Putinas – žymus lietuvių simbolistas, pats išgyvenęs savo tikrojo pasaulio paieškas, norą įtikti tėvams ir išpildyti jų lūkesčius, blaškomas klausimų, ar turėtų paklusti autoritetams, o gal vis dėlto siekti ir išpildyti savo kūrybinį potencialą. Jis parašė psichologinį romaną „Altorių šešėly“, kuriame vaizduoja žmogaus vidinį brendimą ir gebėjimą priimti sunkius, prieštaringsus sprendimus. Čia apnuoginama pati Bažnyčia, parodoma tamsioji jos pusė, kai kunigas nejaučia Dievo meilės ir puoselėja norą rašyti.

Pagrindinis šio romano veikėjas Liudas Vasaris jaučia kūrybinį įkvėpimą, tačiau jo pasirinktos profesijos yra sunkiai suderinamos. Kunigo pareiga – paklusti įsakymams, pasižymėti nuolankumu, tarnauti, o poeto – kurti, nepaklusti kažkokiems suvaržymams, rašyti dažnai opiomis temomis. Tai Liudui Vasariui, jaunam ir dar gyvenimo nepatyrusiam žmogui, yra iššūkis, jam sunku suderinti šias profesijas. Ištraukoje vaizduojama, kaip Liudas vėl nori grįžti prie poezijos, kai dvaro, kuriame baronienė skatino jį mėgautis gyvenimu, kurti, plėsti žinias, vaizdas įgyja fantastišką reikšmę ir pradeda tapti praeities liekana. Tai parodo metafora, kad dvaro įspūdžiai „padengti praeities dulkių sluoksniu“. Nors ir kunigas bandė užgožti savo potraukį rašymui, šis yra nenumaldomas. Ištraukoje poetas Vasaris parodomas kaip romantinės pasaulėžiūros asmenybė – jo vaizduotė atkuria pusiau realius praeities išgyvenimus, o ne vaizduoja dabartinę tikrovę. Parodoma, kad Liudas dar nėra tiek išgyvenęs ir atviras, kad galėtų rašyti kaip koks Tetmajeris: jis vis dar susikaustęs, o atvirai rašyti apie meilę ir moterį jam koku. Vaizduojama, kaip poetas ieško savito stiliaus, vengia rašyti kaip kiti poetai kunigai, prisidengdami tokias deminutyvais kaip „sesutės“ ir „mergelės“, o taip pat idealizmu ir sentimentalizmu. Tačiau Liudas vis tiek negali numalšinti noro rašyti apie meilę ir moterį, noras išreikšti savo vidines emocijas jam yra labai stiprus, todėl jis pasitelkia simboliais, kad netiesiogiai atskleistų savo jausmus. Dėl stipraus noro rašyti jo vaizduotėje atgimsta Nepažįstamosios vaizdas – vaizdas moters, kuri yra jo fantazijų vaisius, sukurtas pabėgti nuo niūrios seminarijos kasdienybės. Nepažįstamoji tarsi apjungia Vasario patirtis su Luce ir baroniene ir jį įkvėpia kurti. Praeitį savo kūryboje jis vaizduoja kaip kokią pasaką – dvaras tapo pilimi, o pats jis – klajūnu, beieškančiu Nepažįstamosios. Savo kūryboje Vasaris vaizduoja gamtos simbolius, taip parodydama savo ryšį su gamta, kuris, laikui bėgant, taps glaudus, artimas. Saulė personifikuojama – jos glamonėjimai kaitina kraują, svaigina širdį. Tokiais būdais susidaro poeto Liudo ankstyvoji simbolika. Ji kyla ne tiek iš kūrybos, kiek iš automatiško savokų keitimo, išgyvento turinio apibendrinimo. Taip atsitinka dėl Vasario patirties stokos, dar negilaus gamtos pajautimo. Nors šis procesas dar neatrodo natūralus, poetas mano, kad šis kelias teisingas. Vasariui išsiuntus ciklą į žurnalą ir jį išspausdinus stebimasi jo drąsa, erotiniu pobūdžiu, meile moteriai. Pasakotojas yra visažinis ir artimas Vasariui, jis žino jo išgyvenimus, kūrybinio įkvėpimo augimą, sunkumus bandant atsisakyti kūrybos (450 ž.)

Taigi viską apibendrinus, simbolistas Vincas Mykolaitis-Putinas, patyręs savęs ieškojimą ir atsivėrimą kūrybai, romane „Altorių šešėly“ vaizduoja save atrandantį žmogų, kurį jo paties pašamonė įkvėpia kurti ir nenusigręžti nuo gebėjimo reikšti išgyvenimus ir jausmus ant popieriaus lapo, nors tai jo pareigoms nėra priimtina.

Šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta

Lietuviui gamta nuo senų laikų reiškė saugumą. Senovės baltai sėmėsi atgaivos, naujų jėgų miškuose, ieškojo pagalbos gamtos stichijose, pasitikėjo medžių gydomąja galia. Tai liudija išlikusios sutartinės bei pasakos. Tautos krizių laikotarpiu, okupuoti Sovietų Sąjungos, lietuviai ėjo partizanauti į miškus, girios tapo priedanga nuo priešų, naujais namais. Tuo metu parašyta daug lyrikos, aukštinančios gamtos grožį (A. Baranausko „Anykščių šilelis“, V. Mačernio „Vizijos“). Ieva Toleikytė eilėraštyje „Atspėjau“ (kuris sukurtas mūsų laikais, 2020 metais) taip pat aprašo gamtą, jos grožį. Tačiau šio žmogaus ryšys su gamta kitoks, nei anksčiau gyvenusių lietuvių.

Eilėraštis pradedamas retoriniu klausimu, keliančiu intrigą: „Kaip apibūdinti tą kvapą?“ Skaitytojui kyla naujas klausimas – kokį kvapą? Tolesnėse eilutėse atskleidžiama, jog kalbama apie gamtos reiškinių, kvapas apibūdinamas vaizdingais palyginimais, kurie nurodo lyrinės subjektės santykį su gamta – tai ryšys, kupinas šilumos, paremtas gėrėjimusi ir meile. Eilėraščio stiliaus bei struktūriniai pasirinkimai leidžia iš ypač arti tyrinėti vidinį lyrinės subjektės pasaulį – skyrybos ženklų trūkumas, didžiųjų raidžių nerašymas sakinių ir eilučių pradžiose, kuria sąmonės srauto įspūdį (primena modernisto A. Škėmos kūrinį „Balta drobulė“), kuris mintims suteikia artumo, intymumo. Užsimenama, jog ypatingasis kvapas atsiranda lyg ne savo metu, nesutampa metų laikai („pirmą kartą jį užfiksavau 2015 metų rudenį: / į miestą kelioms dienoms siūbtelėjo / tvanki, į ežerus smingančiom dulkėm dvelkianti vasara“), tačiau lyrinei subjektei tai nesvarbu, ji mėgaujasi netikėtomis šilumos valandėlėmis, akimirkomis, kurias praleidžia apsupta to kvapo. Klausimais, užduotais pažįstamiems, išreiškiamas kone vaikiškas smalsumas, noras suvokti nesuprantamą, bet be galo dominantį ir svarbų fenomeną („iš kur tas kvapas? ar jauti? / ką jis reiškia? kada vėl galiu jo laukti?“). Lyrinė subjektė trokšta dalintis savo įspūdžiu, patirti drauge, tačiau aplinkiniai jos gėrėjimosi nesupranta, jie nusiteikę skeptiškai, žvelgia su apatija – net neužuodžia ypatingojo kvapo (metafora „žmonės karpė nosimis, lyg nieko nesuprastų“) arba banaliai apibūdina „tarsi dažną, mėgstamą daiktą“. Lyrinei subjektei tai kelia nusiminimą, ji pasijunta vieniša ir nesuprasta (metafora ir antonomazija „šalia nebuvo didelių Nosių“), ji išsiskiria iš visumos, nes vienintelė suvokia gamtos kvapų svarbą. Tačiau šios nuotaikos netrunka ilgai, eilėraščio veiksmas patiria laiko ir erdvės šuolį – iš prisiminimų erdvės („2015 metų rudenį“) grįžtama į dabartį („ši pavasarį“). Lyrinę subjektę apima pasigėrėjimo nuotaikos, ji vėl gėrisi žydinčia, kvepiančia gamta („visa sutirpau, plaukiojau tame žydinčių rūdžių kvape“). Jos žavesys primena lietuvių rašytojų romantikų meilę gamtai, kuri žadina kūrybines galias, viltį, jausmus.

Tačiau čia įsiterpia kita visuomenės pusė, ta, kuri nėra didelės Nosys. Tiesą sakant, jos ženklų, ar požiūrio atspindžių, yra visame eilėraštyje. Kol lyrinė subjektė žavisi gamtos išdaigomis, tai, jog kvapas „kaip arbata šilto prūdo paviršiaus, <...> (kai jau seniausieji turėjo užšalti)“, racionalių mąstymo žmogui gali sukelti įtarimų – kodėl gamta nesilaiko įprasto metų ciklo ritmo? Šie žmonės nemato gamtos grožio, nes yra susirūpinę savo ir planetos gerove, juos neramina tai, jog „rudeni <...> siūbtelėjo / tvanki, į ežerus smingančiom dulkėm (450 ž.) dvelkianti vasara“. Jiems nesuprantamas toks nelogiškas gamtos pokytis, jie jaučia instinktą tai sutvarkyti, pakeisti, padaryti, kad vėl būtų „teisinga“ (tai yra taip, kaip buvo visada anksčiau). Didžioji visuomenės dalis laikosi tokios nuomonės, dėl to ypatingojo kvapo šaltinį lyrinė subjektė ir sužino iš žiniasklaidos (čia išsiaiškiname eilėraščio pavadinimo prasmę – ji pagaliau atspėja, „Kaip apibūdinti tą kvapą?“): „bet demaskavo ploni balseliai portaluose: / oras baisiai užterštas, išdegę hektarų hektarai miškų / be vėjo ir lietaus smalkės neturi kur dėtis“. Tai yra susirūpinusio žmogaus balsas, tačiau kartu ir tokio, kuris nori valdyti gamtos reiškinius, neleidžia sau gėrėtis gamtos grožiu, nes jam svarbiau tvarka ir teisybė. Dėl to lyrinė subjektė šaiposi iš plonų balselių portaluose, prilygina juos įkyrių peliukų chorui. Eilėraštis baigiamas onomatopėja „cyyp!“ , kuri aiškiai parodo lyrinės subjektės nuomonę, jog tos kalbos apie globalinį atšilimą jos nedomina, tik trukdo gyventi ir džiaugtis gamtos teikiamomis ypatingomis patirtimis.

Šiais laikais visuomenėje populiari nuostata, jog pokyčiai gamtos ciklų kaitoje yra blogai – reikia nerimauti, kažką keisti (tai įrodo ir projektų, skirtų stabdyti globalinį atšilimą, kiekis Lietuvoje, pavyzdžiui, rūšiavimo, „oranžinių maišelių“ organinėms atliekoms akcija). Tačiau taip pat svarbu atsigręžti į pokyčių grožį, priimti juos kaip naujus potyrius ir galimybes. Eilėraštis „Atspėjau“ skatina džiaugtis gamta, priimti ją tokią, kokia ji yra, mėgautis tuo, ką ji duoda. Skatinama nagrinėti žmogaus negatyvumo, apatijos problemas. Žmogaus santykio su gamta tematikos fone atskleidžiama pagrindinė kūrinio idėja – individas negali pakeisti gamtos, tačiau gali pakeisti požiūrį, su kuriuo ją priima.

Jurga Ivanauskaitė „Nežaisk su mėnuliu“

Rašytoja Jurga Ivanauskaitė savo kūrinyje „Nežaisk su mėnuliu“ nagrinėja kasdieninius klausimus ir problemas. Šioje ištraukoje nagrinėja vaikystės ilgesį

Ištrauka prasideda nuo keturių žmonių pokalbio tarp Povilo, Jono, Agnės ir Ingos. Pagal jų pokalbio temas ir atsipalaidavimą vienas prie kito, galime teigti, kad jie visi yra draugai. Pradžioje Jonas užklausia Ingos ar ji dar vis dirba, nes atėjus šiltai vasarai „teatrinis sezonas baigėsi“. Inga jam atsako, kad jai ne koks čia darbas ir kad ji pradėjo dirbti, kad neišeitų iš proto. Ji iš mandagumo pakviečia savo draugus pasidėti kelionmaišius ir prisėsti pailsėti. Tada įsitraukia į pokalbį Agnė, pasiteiraudama, kodėl Inga niekur neišvažiavusi atostogauti bei pradeda pasakoti, kad jie susiplanavo kelionę į Kaukazą ir papasakoja jai, kaip jie buvo Ulan Udės ir kokį gražų vienuolyną matė, jog jis atrodė, kad būtų kaip iš paveiksluko. Žodis „kaifas“, kurį naudoja Agnė, ti parodo didesnė įspūdį, kad jai ten buvo labai gražu ir kad patiko. Povilas Agnei visiškai pritaria ir pradeda pasakoti apie vaizdus kuriuos ten matė, kaip buvo vienuoliai apsirengę. Taip pat pridūrė apie vienuolyno „milžiniškus koldūnus“, nuo kurių Agnė gavo trauma, nes koldūnai buvo su mėsa, o Agnė būdama vegetarė – nevalgo mėsos. Povilas net gi ją pavadina užsispyrusią vien dėl to, kad ji nevalgo mėsos, nors ir nesvarbu kokioje kompanijoje yra. Inga lyg praklausydama ką jie pasakojo, atsakė į Agnės užduotą klausimą apie niekur neišvažiavimą. Nors jai pačiai norisi kažkur išvažiuoti ir paatostogauti, bet neišvažiuoja, o tada pradeda pasakoti, kaip jos dukra leidžia savo vasarą pas senelius kaime ir kaip jai ten linksma. Indra vardydama ką jos dukra veikia kaimė atrodė susimąsčiusi ir šiek tiek nusiminusi, dėl to, nes pasiilgo tokios vasaros vaikiškos, kai jokių didelių problemų nebuvo. Dėl to ji irgi pabandė pasimėgauti vasara – vakare išėjusi su balta suknele ir basomis kojomis, nusipynė vainiką ir prisiskynė gelių, bet vietoj džiaugsmo ir laimės ji pajuto išgąstį. Ji suprato, kad vasaros niekada nebebus tokios gražios kokios buvo vaikystėje, kad pasaulis atrodo visiškai kitoks, kai užaugi. Povilas lyg pajuokaudamas pasakė, kad Inga ne tik savo darbe – teatre monologus deklamuoja, bet ir kai kalba apie savo jausmus, apie rūpesčius, apie gyvenimą. Inga toliau pasakoja. Ji teigia, kad jai yra baisu, kad ji yra praradusi realybės jausmą ir kad vasara jai nebeteikia džiaugsmo, kad jai vasara atrodo neaiškus dalykas. Jonas bandydamas nuraminti, sako, kad daug žmonių taip kartais jaučiasi ir jog ji yra ne viena. Jis taip pat supranta, kad užaugus pradėti matyti pasaulį kitaip, kad kartais (400 ž.) sužinojus tiesą apie mylimą žmogų pradėti į jį žiūrėti kitaip. Agnė lyg susirūpindama ar niekas jų neklauso paklausė, ar kas nors už durų yra, bet jai niekas neatsakė. Inga dar priduria, jog jai dailininkas rašė apie tai, koks pasaulis gražus yra, bet jai atrodo pasaulis, kaip ne tikras.

Apibendrinant, Jurga Ivanauskaitė savo kūrinyje „Nežaisk su mėnuliu“ šioje ištraukoje rašo apie vaikystės ilgesį ir apie, koks gyvenimas nebe spalvotas užaugus.

LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS VALSTYBINIO BRANDOS EGZAMINO ANTROSIOS DALIES UŽDUOTIES BENDRIEJI VERTINIMO KRITERIJAI

Teksto interpretacijos užduoties vertinimas. Turinys 42 taškai (16 x 2,625)

TAŠKAI	ANALIZUOJAMO TEKSTO SUVOKIMAS, RĖMIMASIS KONTEKSTU
7	Teksto tema / problema , idėja suprastos, analizuojamos, apibendrinamos platesniame ^{1*} kultūriniame / literatūriniame / istoriniame / autoriaus biografiniame kontekste . Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys ² , atskleidžiamos jų sąsajos . Ne daugiau nei 1 fakto ³ (F1) klaida, kuri nedaro poveikio interpretacijos pagrįstumui.
6	Teksto tema / problema , idėja suprastos, analizuojamos, apibendrinamos pasirinktame kultūriniame / literatūriniame / istoriniame / autoriaus biografiniame kontekste *. Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys , atskleidžiamos jų sąsajos . Ne daugiau nei 2 fakto (F1) klaidos.
5	Teksto tema / problema , idėja suprastos, analizuojamos, apibendrinamos . Bandoma remtis tinkamu kontekstu*. Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys, atskleidžiamos jų sąsajos .
4	Teksto tema / problema , idėja suprastos, analizuojamos . Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys .
3	Teksto tema / problema , idėja iš dalies suprastos (per siaurai / per plačiai). Užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto interpretacinio aspekto dėmenys ne visai motyvuotai išskirti arba išnagrinėti tik iš dalies .
2	Teksto tema / problema / idėja suprastos menkai . Užduotyje pateiktas arba rašančiojo pasirinktas interpretacinis aspektas išnagrinėtas tik iš dalies .
1	Tik teksto fragmentai susiję su rašinyje plėtojama / įvardyta tema / problema arba užduotyje pateiktas arba rašančiojo pasirinktas interpretacinis aspektas išnagrinėtas netinkamai .

* Šis vertinimo kriterijus netaikomas bendrajam kursui.

¹ **Platesnis kontekstas** – teksto prasmų aiškinimas remiantis teksto sąsajomis su literatūros (kultūros) tradicija (tęstinumas / polemizavimas / novatoriškumas) / intertekstualumo (įvaizdžių / motyvų / siužetų ir kt.) atpažinimu.

² **Dėmenimis** laikomi iškelti interpretacinio aspekto komponentai, padedantys atskleisti užduotyje pateikto arba rašančiojo pasirinkto aspekto reikšmes. Jie gali būti įvairių lygmenų: turinio plotmės (tema, siužetas, veikėjų poelgiai ir pan.); raiškos plotmės (pasakotojo perspektyva, stilistinės priemonės, retorinės figūros ir pan.); struktūros plotmės (teksto kompozicija) ir kt.

³ **Fakto (F1) klaidomis** laikomi netikslumai, susiję su pasirinktu kontekstu.

0	Tekstas nesuprastas / užduotyje pateiktas arba rašančiojo pasirinktas interpretacinis aspektas neišnagrinėtas .
TAŠKAI	TEKSTO ANALIZĖ, INTERPRETAVIMAS ⁴
7	Teksto interpretacija išsami , pagrįsta ne tik turinio , bet ir tikslinga ⁵ raiškos analize, ne daugiau kaip 1 interpretavimo trūkumas / fakto (F2) klaida ⁶ / netiksliai vartojamos literatūros teorijos sąvokos, nenaikinančios interpretacijos pagrįstumo.
6	Teksto interpretacija išsami , pagrįsta ne tik turinio , bet ir tikslinga raiškos analize, ne daugiau kaip 2 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos, naikinančios interpretacijos pagrįstumą.
5	Teksto interpretacija pagrįsta turinio ir raiškos analize, bet ne visada tikslinga , ne daugiau kaip 4 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos, naikinančios interpretacijos pagrįstumą.
4	Teksto interpretacija pagrįsta analize , ne daugiau kaip 5 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos.
3	Teksto interpretacija paviršutiniška , bet yra analizės elementų , ne daugiau kaip 6 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos.
2	Teksto interpretacija paviršutiniška , bet yra analizės elementų , ne daugiau kaip 7 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos.
1	Tekstas analizuojamas labai menkai , minimi pavieniai teksto fragmentai, ne daugiau kaip 8 interpretavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos / netinkamai vartojamos literatūros teorijos sąvokos.

⁴ **Interpretuojant** tekstą pasirenkami tik svarbiausieji, reikalingi pasirinktam interpretaciniam aspektui atskleisti elementai (prozos ar dramos kūrinio struktūra, temos, problemos, idėjos, veikėjų charakteriai, poelgiai, vertybės, veiksmas, erdvė, laikas, raiška, pasakojimo perspektyva, pasakotojas; poezijos kūrinio struktūra, lyrinis subjektas, vyksmas, erdvė, laikas, temos, idėjos, retorinės figūros, eilėraščio tipas, eilėdara).

⁵ **Tikslinga raiškos analize** laikytina tinkamas, teisingas, tikslus temos, problemos, idėjos prasmei atskleisti kalbinės raiškos, struktūros elementų pasirinkimas.

⁶ **Fakto (F2) klaidomis** laikomi netikslumai, susiję su pateikto teksto turiniu, literatūros sąvokų vartojimu.

0	Tekstas neanalizuojamas ir neinterpretuojamas , yra 9 ir daugiau interpretavimo trūkumų / fakto (F2) klaidų / netinkamai vartojamų literatūros teorijos sąvokų.
TAŠKAI	RAŠINIO STRUKTŪRA, RIŠLUMAS
2	Pasirinkta tinkama struktūra turiniui perteikti: teksto analizė plėtojama kryptingai, įžanga motyvuota, baigiamosios išvados pagrįstos, ne daugiau nei 1 struktūros trūkumas.
1	Struktūra iš dalies tinkama turiniui perteikti: teksto analizės plėtotei trūksta kryptingumo, įžanga ir / ar dėstymas ir / ar išvados turi struktūros trūkumų, ne daugiau nei 2 struktūros trūkumai.
0	Struktūra netinkama turiniui perteikti.

Probleminio klausimo svarstymo užduoties vertinimas. Turinys 42 taškai (16 x 2,625)

Taškai	PROBLEMOS ⁷ SUPRATIMAS, RĖMIMASIS KONTEKSTU
7	Užduotyje keliama problema suprasta, analizuojama, apibendrinama, vertinama platesniame ⁸ kultūriniame / literatūriniame / istoriniame / socialiniame kontekste . Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti aspektai , atskleidžiamos jų sąsajos . Ne daugiau nei 1 fakto ⁹ (F1) klaida.
6	Užduotyje keliama problema suprasta, analizuojama, apibendrinama, vertinama kultūriniame / literatūriniame / istoriniame / socialiniame kontekste . Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti aspektai , atskleidžiamos jų sąsajos . Ne daugiau nei 2 fakto (F1) klaidos.
5	Užduotyje keliama problema suprasta, analizuojama, apibendrinama . Bandoma remtis tinkamu kontekstu. Motyvuotai išskirti aspektai , bet nesiejami .
4	Užduotyje keliama problema suprasta, analizuojama . Motyvuotai išskirti aspektai , bet ne visi išnagrinėti .
3	Užduotyje keliama problema suprasta iš dalies (per siaurai / per plačiai / išskirtas tik 1 aspektas).
2	Užduotyje keliama problema suprasta ir nagrinėjama menkai .
1	Tik rašinio fragmentai susiję su užduotyje keliama problema.
0	Užduotyje keliama problema nesuprasta, neanalizuojama .
Taškai	ARGUMENTAVIMAS, RĖMIMASIS PATEIKTU TEKSTU IR KULTŪRINE PATIRTIMI
7	Argumentai tinkami ¹⁰ , svarūs ¹¹ . Argumentuojant tikslingai remiamasi kultūrine patirtimi ¹² bei pateiktu tekstu ¹³ , kur dera, polemizuojama* . Išlaikomas tinkamas idėjų ir pagrindimo santykis, ne daugiau nei 1 argumentavimo trūkumas / fakto ¹⁴ (F2) klaida, nenaikinanti argumento svarumo.
6	Argumentai tinkami, svarūs* . Argumentuojant tinkamai remiamasi kultūrine patirtimi bei pateiktu tekstu . Išlaikomas tinkamas idėjų ir pagrindimo santykis, ne daugiau kaip 2 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos, naikinančios argumento svarumą.

* Šis vertinimo kriterijus netaikomas bendrajam kursui.

⁷ **Problema suprantama kaip** užduotis, teorinis ar praktinis klausimas, reikalingas supratimo, analizės, platesnio požiūrio apsvaistymo, vertinimo remiantis pateiktu tekstu ir kontekstu.

⁸ **Platesnis kontekstas** – problemos supratimas, analizė, apibendrinimas, vertinimas žvelgiant į ją ne tik kaip į tam tikro kultūrinio / istorinio / visuomenės raidos laikotarpio realiją, bet ir iš skirtingų (praities – dabarties / aktualumo) kultūrinių / istorinių / socialinių perspektyvų.

⁹ **Fakto (F1) klaida** – netikslumas, susijęs su pasirinktu kontekstu.

¹⁰ **Tinkamas argumentas** pagrindžia tą teiginį, kuriam yra skirtas. Argumento tinkamumas – jo santykis su konkrečiu teiginiu.

5	Argumentai tinkami, bet ne visi svarūs* . Argumentuojant remiamasi kultūrine patirtimi ir pateiktu tekstu . Išlaikomas tinkamas idėjų ir pagrindimo santykis, ne daugiau kaip 3 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.
4	Argumentai tinkami. Argumentuojant remiamasi kultūrine patirtimi ir pateiktu tekstu . Ne visai tinkamas idėjų ir pagrindimo santykis, ne daugiau kaip 4 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.
3	Ne visi argumentai tinkami. Argumentuojant bandoma remtis kultūrine patirtimi ir pateiktu tekstu , ne daugiau kaip 5 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.
2	Bandoma argumentuoti remiantis pateiktu tekstu , ne daugiau kaip 6 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.
1	Dominuoja bendro pobūdžio aiškinimas , tekstas tik paminėtas / tekstas atpasakojamas, ne daugiau kaip 7 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.
0	Argumentai netinkami / neargumentuojama .
Taškai	RAŠINIO STRUKTŪRA, RIŠLUMAS
2	Pasirinkta tinkama struktūra turiniui perteikti: problemos analizė plėtojama kryptingai, įžanga motyvuota, baigiamosios išvados pagrįstos, ne daugiau nei 1 struktūros trūkumas.
1	Struktūra iš dalies tinkama turiniui perteikti: problemos analizės plėtotei trūksta kryptingumo, įžanga ir / ar dėstymas ir / ar išvados turi struktūros trūkumų, ne daugiau nei 2 struktūros trūkumai.
0	Struktūra netinkama turiniui perteikti.

¹¹ **Svarus argumentas** – svarbus, reikšmingas, skatina patikėti išsakytu požiūriu, pritarti problemos aiškinimui, sprendimo būdai.

¹² **Kultūrinė patirtis** – literatūrinis apsiskaitymas, kultūros (meno, mokslo), istorijos, visuomenės gyvenimo aktualijų išmanymas.

¹³ **Pateiktas tekstas** pasitelkiamas kaip argumentavimo medžiaga.

¹⁴ **Fakto (F2) klaida** – netikslumas, susijęs su kultūrine patirtimi ir užduotyje pateiktu tekstu.

Kalbos taisyklingumas ir teksto raiška (gramatika ir leksika; rašyba; skyryba; teksto raiška) 28 taškai (7x4)

GRAMATIKA IR LEKSIKA		
TAŠKAI	NETIKSLUMAI, KLAIDOS	
	A	B
7	0–1	0–2
6	2–3	3–4
5	4–5	5–6
4	6–7	7–9
3	8–9	10–11
2	10–11	12–13
1	12–13	14–15
0	14 ir daugiau	16 ir daugiau

RAŠYBA		
TAŠKAI	NETIKSLUMAI, KLAIDOS	
	A	B
7	0–1	0–2
6	2–3	3–4
5	4–5	5–7
4	6–8	8–10
3	9–10	11–13
2	11–13	14–15
1	14–15	16–17
0	16 ir daugiau	18 ir daugiau

SKYRYBA		
TAŠKAI	NETIKSLUMAI, KLAIDOS	
	A	B
7	0–2	0–3
6	3–4	4–5
5	5–6	6–7
4	7–8	8–9
3	9–10	10–11
2	11–12	12–13
1	13–14	14–16
0	15 ir daugiau	17 ir daugiau

TEKSTO RAIŠKA, LOGIKA, STILIUS		
TAŠKAI	NETIKSLUMAI, KLAIDOS	
	A	B
7	0–2	0–3
6	3–4	4–6
5	5–7	7–9
4	8–10	10–12
3	11–13	13–15
2	14–16	16–18
1	17–19	19–21
0	20 ir daugiau	22 ir daugiau

Jei kandidatas parašė mažiau nei 450 žodžių (išplėstinis kursas) ar 400 žodžių (bendrasis kursas) tekstą, už trūkstamus žodžius iš bendro įvertinimo atimami taškai:

TRŪKSTAMŲ ŽODŽIŲ SKAIČIUS	ATIMAMI TAŠKAI	PASTABA
1–20	1	Neparašiusio 300 žodžių (išplėstinio kurso) arba 250 žodžių (bendrojo kurso) kandidato darbas vertinamas tik turinio aspektu. Už kitus kriterijus taškai neskiriami.
21–40	2	
41–60	3	
61–80	4	
81–100	5	
101–120	6	
121–150	7	

PAAIŠKINIMAI:

1. Vertinant teksto raišką (lentelė „Teksto raiška, logika, stilius“), atsižvelgiama į tai, ar raiška atitinka rašinio žanrą, ar tekstas stilistiškai vientisas, ar rašoma aiškiai, tiksliai, sklandžiai, logiškai, ar leksika tinkama, ar minčių santykiams reikšti tinkamai ir tikslingai vartojamos įvairios sintaksinės struktūros.

2. Viena sakinyje žymima ne daugiau kaip viena stiliaus ar logikos klaida, išskyrus tuos atvejus, kai sakinyje yra neproporcingai ilgas ir stokoja rišlumo, aiškos minties, nuoseklumo.

3. Stiliaus, logikos klaidos laikomos atskiromis klaidomis, tačiau ta pati stilistinio žodyno klaida laikoma viena klaida.

4. Kalbos taisyklingumo (gramatikos, žodyno, rašybos, skyrybos) ir stiliaus bei logikos klaidos žymimos paraštėje iki nulinio ribos.

5. Gramatikos ir žodyno klaidomis laikomi normų, nurodytų 5–12 klasių lietuvių kalbos vadovėliuose, „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“, pažeidimai.

6. **Gramatikos, žodyno, rašybos, skyrybos klaidos laikomos atskiromis klaidomis**, išskyrus šiuos atvejus:

a) kai taškai nerašomi ant **i / j**, laikoma viena klaida visame darbe, tačiau jei taškai nerašomi ant **ė**, – kiekviena klaida atskira;

b) nelietuviškų raidžių rašymas laikomas viena klaida visame darbe;

c) žodžių kėlimo klaidos laikomos viena klaida visame darbe.

7. Viena klaida laikoma: a) ta pati žodyno klaida visame rašinyje; b) ta pati gramatikos klaida, pasikartojanti kelis kartus tame pačiame žodyje; c) dvejetainių linksnių, susietų vienu valdymu, vartojimo klaidos tame pačiame sakinyje (pvz.: *Lengva žmogui būti geru, sunkiau – teisingu.*). Kitos gramatikos (morfologijos, sintaksės) klaidos laikomos atskiromis.

Ta pati žodžių rašybos klaida, pasikartojanti kelis kartus toje pačioje žodžio šaknyje, laikoma viena klaida. **Galūnių rašybos klaidos laikomos atskiromis** (išskyrus tą pačią klaidą tame pačiame žodyje).

8. Akies klaida laikoma atsitiktinė klaida, kuri darbe nesikartoja, t. y. kitur rašinyje žodis rašomas taisyklingai. Trys akies klaidos laikomos viena raštingumo klaida.

9. To paties įterpinio neskyrimas, ta pati citatos skyrybos klaida laikoma viena skyrybos klaida.

10. Sintaksinės konstrukcijos neišskyrimas arba skyrimas iš vienos pusės laikomas viena klaida.

11. Vertinimo metu kilus įtarimui, kad kandidatai užduotis atliko nesavarankiškai, naudojosi pašaline pagalba ar kito autoriaus darbu, nenurodydami tikrosios autorystės, jų darbai perduodami vertinimo komisijos pirmininkui. Valstybinio brandos egzamino vertinimo komisijos pirmininkas, nustatęs, kad kelių kandidatų dalyko brandos egzamino užduotis ar jos dalis atlikta identyškai, pasinaudota kito autoriaus darbu ar darbo dalimi nenurodant tikrosios autorystės, apie tai surašo aktą ir teikia argumentuotą siūlymą Nacionalinės švietimo agentūros direktoriui dėl tų darbų ar jų dalių nevertinimo.

12. Visas darbas vertinamas nuliu, jeigu interpretuojamas kitas tekstas, probleminio klausimo svarstymo rašinyje nesiremiam pateiktu tekstu arba parašytas savo sugalvota tema.

ANOTACIJOS

A KURSAS

1. Kūrybinio įkvėpimo tema

Vincas Mykolaitis-Putinas

Altorių šešėly

(Ištrauka)

- Joks interpretavimas nėra laikomas klaidingu, jeigu yra pagrįstas.
- Kūrybinis įkvėpimas – tai emocinė, intelektinė ar dvasinė būseną, kuri skatina žmogų kurti, generuoti naujas idėjas, rašyti ar kitaip meninėmis priemonėmis išreikšti save. Tai kelia kūrybinę energiją ir norą realizuoti mintis per meną ar kitą kūrybinę veiklą. Kūrybinis įkvėpimas daro didelę įtaką, kuriant autentišką, originalų meno kūrinį, o jo šaltiniai gali būti keli: gamta, žmonės, įvairios asmeninės bei kolektyvinės patirtys, meno kūriniai ir kt.
- Pateiktoje Vinco Mykolaičio-Putino romano *Altorių šešėly* ištraukoje kūrybinio įkvėpimo tema atskleidžiama per vidinį poeto ir kunigo konfliktą, taip pat vaizduojant kūrybos motyvus ir poeto Liudo Vasario santykį su savo poezija. Ištraukoje ypač svarbi pagrindiniam veikėjui Liudui Vasariui iškylanti dilema: kaip jis, būdamas kunigas, turėtų rašyti apie meilę. Tiesioginis rašymas apie meilę ir moterį, kaip ir pseudoerotinės literatūros kūryba, jam yra nepriimtina, todėl poetas pasirenka pasitelkti simbolius, alegorijas, abstrakcijas. Interpretuojant kūrybinio įkvėpimo temą, tikslinga aptarti Nepažįstamosios vaidmenį. Nepažįstamoji padeda poetui simbolistiškai atskleisti patirtus intymius jausmus su Liucija ir baroniene. Galima teigti, kad Liudo Vasario kūrybinis įkvėpimas kyla ne iš dabarties išgyvenimų ir jausmų, o iš praeities patirčių, prisiminimų. Taip pat kūrybinio įkvėpimo temai plėtoti svarbi ištraukoje atskleidžiama problematika, kad Liudo Vasario kūrybai stinga autentiškumo, mat kuriama „automatiškai sukeičiant ir alegorinant sąvokas, abstraktinant ir apibendrinant išgyvenimą ir turinį“, o jo išgyvenimams stinga gilumo ir platumo, gamtos reiškinių jutimui – gyvumo. Jaunas poetas dar ieško savo tikrojo poetinio balso.
- Pateiktą V. Mykolaičio-Putino romano *Altorių šešėly* ištrauką galima interpretuoti, pasitelkiant autoriaus biografinį kontekstą, ypač aktualizuojant vidinį poeto ir kunigo konfliktą, siekiant kurti laisvai ir autentiškai. Taip pat aktualus literatūrinis modernizmo, simbolizmo kontekstas. Ištrauką galima interpretuoti ir pasitelkiant platesnį romano *Altorių šešėly* ar bet kurį kitą tinkamą pagal aspektą kontekstą.
- Rašinio autorius taip pat gali pasirinkti savo interpretacijos aspektą, pavyzdžiui, interpretuoti visos kūrybos platesnę prasmę, vidinio poeto konflikto tarp kunigystės ir poezijos ir kt. aspektais.

2. Žmogaus santykis su gamta

Ieva Toleikytė

Atspėjau

- Joks interpretavimas nėra laikomas klaidingu, jeigu yra pagrįstas.
- Žmogaus ir gamtos santykis yra dinamiškas – taigi gali būti tiek pagarbus ir tausojantis, tiek išnaudojantis ir destruktivus. Šis santykis nuolat keičiasi, o jį lemia technologinė pažanga, vertybės ir ekologinės sąmonės lygis.
- Ievos Toleikytės eilėraštyje *Atspėjau* šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta perteikiamas pasitelkiant vieną iš jausmų – kvapą. Kvapas nėra vien pojūtis – jis sukelia emocijas, prisiminimus, jungia dabartį su praeitimi. Prisiminimai apie 2015 metų rudenį malonūs („Viskas teikė malonumą: / šiluma temstant, maudynės Žaliuosiuose ežeruose / kiekvienas įkvėpimas, žingsnis kiekvienas.“), tačiau maloni būseną, sukelta kvapo, išreiškiama pastebint, kad gamtos ciklas yra sutrikęs („Kaip arbata šilto prūdo paviršiaus, saldžiai / pūvančių meldų, kai jau seniausieji turėjo užšalti.“), į miestą 2015 metų rudenį siūbtelėjusi

tvanki vasara. Gilesnė šių motyvų reikšmė išryškėja eilėraščio paskutinėje strofoje, kai paaiškėja paslaptingojo kvapo kilmė – miško gaisro smalkės. Šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta atskleidžiamas ekologinių nelaimių kontekste: paaiškėja, kad žmogus tampa savo vartotojiškumo nustekentos gamtos katastrofos liudininku, o tos katastrofos pasekmės, šiuo atveju, dėl gaisro atsiradusios smalkės, tvyro ore, simbolizuodamos pažeistos gamtos keliamą toksiškumą. Taip pat galima įžvelgti žmogaus ir gamtos atotrūkį – lyrinis subjektas bando suvokti prisimenamą kvapą, tačiau tiek jam, tiek aplinkiniams tai sunku padaryti, o malonumo iliuziją išsklaido demaskuojantys balseliai portaluose, pranešantys apie užterštą orą bei išdegusius miško plotus.

- Eilėraščių *Atspėjau* prasminga interpretuoti šiuolaikiniam žmogui itin aktualiame ekologijos, ekologinių katastrofų, vartotojiškumo įtakos gamtai kontekste. Galimas ir eilėraščio interpretavimas platesniame literatūriniame kontekste, aptariant šiuolaikiniame poezijos tekste bei klasikinėje literatūroje kuriamų prasmų panašumus ir skirtumus. Pavyzdžiui, lyginant su Maironio poezija, pastebima, kad Maironio kūriniuose gamta harmonizuota ir idealizuota, žmogus joje pasisemia įkvėpimo, atgauna ramybę, o I. Toleikytės eilėraštyje gamta atskleidžia niūrią realybę, kurioje paslaptingas kvapas slepia žmogaus sukeltos ekologinės katastrofos ženklus; Antano Baranausko *Anykščių šilelyje* ir I. Toleikytės eilėraštyje *Atspėjau* perteikiamas neigiamas žmogaus poveikis gamtai – ji nyksta dėl žmogaus įtakos; lyginant su Kristijono Donelaičio poema *Metai*, galima pastebėti, kad abiejuose kūriniuose aktualus gamtos ciklas, tačiau K. Donelaitis vaizduoja natūralų, harmoningą gamtos ciklą, kuris daug lemia žmogaus gyvenimą, o I. Toleikytės kūrinyje metų laikų ciklą drumsčia ekologinė krizė, nulemta žmogaus veiksmų. Pasikeičia perspektyva: K. Donelaičio *Metuose* gamta veikia žmogaus gyvenimą, o I. Toleikytės eilėraštyje perteikiamas neigiamas žmogaus poveikis gamtai, dėl to ir pačiam žmogui iškyla grėsmė – oras užterštas. Tinkamas ir bet kuris kitas kontekstas, padedantis interpretacijoje atskleisti šį aspektą.
- Interpretacijos autorius gali keisti interpretacijos aspektą, rinkdamasis gamtos ciklą, atminties, asmens ir aplinkinių santykio, iliuzijos ir realybės temų, kvapo reikšmės arba kt. aspektą.

B KURSAS

1. Vasaros laikas

Vincas Mykolaitis-Putinas

Liepa

- Joks interpretavimas nėra laikomas klaidingu, jeigu yra pagrįstas.
- Vasaros laikas – šilčiausias metų laikas, kai gamta pasiekia pilnatvę (medžiai veši, laukai žaliuoja, gėlės žydi, o gyvūnija išgyvena intensyvių tarpsnį), dienos būna ilgos ir dažnai saulėtos, naktys šviesios. Vasara neretai suvokiama kaip atostogų, atsipalaidavimo, išsivadavimo nuo rūpesčių metas, o žmogaus santykis su vasara yra įvairialypis – tai priklauso nuo asmeninių patirčių, gyvenimo būdo bei gamtinio ir kultūrinio konteksto.
- Vinco Mykolaičio-Putino eilėraštyje *Liepa* vaizduojamas vidurvasaris – ramybės, pilnatvės ir harmonijos laikas. Liepos mėnuo kontrastingai lyginamas su praėjusiomis gegužės aistromis bei dar nepriartėjusia rudens klampyne, tad šis vasaros laikotarpis perteikiamas kaip atokvėpio, stabilumo, pertraukos nuo intensyvumo laikas. Nepaisant to, kad žmogus jaučia ramybę, gamtoje tai intensyvus laikas, pasižymintis gyvybingumu ir atsinaujinimu. Vasara dosni vaisių, atsiranda galimybė ramybėje žmogui grožėtis gamta, ją išjausti. Vasara atskleidžiama kaip subtilios harmonijos, brandos ir dosnumo metas. Tai ne audringa jaunystės vasara, o brandus jos etapas, kai žmogus turi galimybę sustoti, pajusti ramybę ir džiaugtis paprastais dalykais.
- Interpretuojant eilėraštį *Liepa*, galima pasitelkti platesnius literatūrinius kontekstus. Pavyzdžiui, palyginti su Maironio eilėraščiu *Vasaros naktys*, kuriame vasaros nakties laikas vaizduojamas kaip ramybės, taip pat ir ilgesį sukeliantis metas, o ta vasaros nakties ramybė ir lyrinio subjekto nerimastingumas perteikiami kontrastiškai. V. Mykolaičio-Putino eilėraštyje *Liepa* vasaros naktis yra ramybės, žmogaus susilieimo su gamta bei jos grožio ir didybės pajautimo laikas. Interpretuojamą eilėraštį galima lyginti ir su Kristijono Donelaičio poemos *Metai* dalimi *Vasaros darbai*. K. Donelaitis ne tik vaizduoja vasaros gamtos grožį, bet ir perteikia lietuviško kaimo gyvenimo ritmą, pagrįstą darbštumu bei gamtos dėsniais. V. Mykolaičio-Putino eilėraštyje *Liepa* žmogaus dvasinė ramybė kontrastuoja su aktyviu gamtiškojo pasaulio būviu. Tai perteikiama visą dieną triūsiančios saulės ir dūzgiančios darbščios bitės įvaizdžiais. Taip pat abiejuose kūriniuose reikšminga saulės jėga, lemianti gamtos gyvenimą. Interpretuojamame eilėraštyje galima pastebėti ir simbolizmo ženklų, kurie perteikti gamtos vaizdiniais, įgaunančiais gilesnių bei abstraktesnių prasmų. Tinkamas ir bet kuris kitas kontekstas, padedantis interpretacijoje atskleisti šį aspektą.
- Interpretacijos autorius gali keisti interpretacijos aspektą, susiaurindamas jį iki liepos mėnesio reikšmės arba kitaip pagrįstai jį įvardydamas.

2. Tikrumo ilgesys

Jurga Ivanauskaitė

Nežaiskite su mėnuliu

(*Ištrauka*)

- Joks interpretavimas nėra laikomas klaidingu, jeigu yra pagrįstas.
- Tikrumas siejamas su tokiomis savybėmis kaip autentiškumas, pastovumas, nuoširdumas ir su tikros, gilios prasmės buvimu. Žmogus savo gyvenime jaučia tikrumą, kai gyvendamas vadovaujasi savo vertybėmis, patiria nuoširdžius santykius su aplinkiniais, nėra praradęs kontakto su aplinka, kai jaučia savo veiklos prasmingumą, užtikrintumą dėl savo pasirinkimų. Taip pat tikrumas pajuntamas, patiriant saugumo, aiškumo, užtikrintumo jausmus. Žmogus ima ilgėtis tikrumo, kai jo pasigenda aplinkoje (patiria veidmainystę, paviršutiniškumą), praranda gyvenimo pasirinkimų prasmės jausmą, susiduria su pasaulio chaotiškumu, nostalgikiškai išgyvena praeities prisiminimus (ilgisi vaikystės, jaunystės, kai viskas atrodė tikriau).
- Jurgos Ivanauskaitės pjesės *Nežaiskite su mėnuliu* ištraukoje tikrumo ilgesys perteikiamas kaip egzistencinis nerimas. Veikėja Inga jaučia, kad pasaulis tapo nutolęs, ji neberanda kontakto su aplinka, patiria susvetimėjimo jausmą. Jos monologai perteikia beviltiškomis tapusias pastangas susigrąžinti tikrą santykį su aplinka, bandant išgyventi autentiškas emocijas, pasineriant į vasaros

gamta, tačiau tik dar aiškiau suvokiant savo svetimumą aplinkai („Pajutau, kad nesuprantamu ritmu pulsuojantis pasaulis išspjauna mane kaip kokį svetimkūnį...“). Kitas personažas Jonas papildė Ingos išsakomas mintis apie prarastą tikrumo jausmą, teigdamas, kad tai visiems žmonėms pažįstama būseną. Stiprus Ingos tikrumo ilgesio išgyvenimas išryškintas, kontrastuojant jį su sergančio dailininko palinkėjimu kasdien matyti pasaulio grožį, kadangi ji, matydama pasaulio grožį, tik dar labiau kankinasi, negalėdama autentiškai jo patirti. Kūrinio ištraukoje vaikystė perteikiama kaip autentiškumo, natūralaus bei tikro buvimo pasaulyje žmogaus gyvenimo laikotarpis. Tai vaizduojama Ingos dukters džiaugsmingo buvimo kaime epizode, perteikiama pačios Ingos mintimi, kad „vaikystėje viskas buvo taip tikra“.

- Interpretuojant J. Ivanauskaitės pjesės *Nežaiskite su mėnuliu* ištrauką, tikslinga ją aptarti platesniame literatūriniame kontekste. Pavyzdžiui, palyginti su Vinco Mykolaičio-Putino romano *Altorių šešėly* pagrindinio veikėjo Liudo Vasario vidinės harmonijos, tikrojo pasaulio paieškomis, bandymu išlaikyti esmines vertybes, atsidūrus tas vertybes neigiančioje aplinkoje, tarp dvasininkų, kurie nusižengia luomo moralinėms normoms. Taip pat tinkama interpretuoti dramatinę situaciją platesniame kultūriniame kontekste, pavyzdžiui, pasitelkiant žinias apie įvairių menininkų siekį gyventi autentiškai, patirti pasaulio tikrumą, susvetimėjimo su pasauliu jausmus. Tinkama pasitelkti ir pjesės žanro kontekstą.
- Interpretacijos autorius gali keisti interpretacijos aspektą, pasirinkdamas interpretuoti menininko santykį su aplinka, susvetimėjimo su aplinka, vaikystės ir suaugusiųjų pasaulio kontrastingumo temas arba kitaip pagrįstai jį įvardydamas.

Grožinio teksto interpretavimas

A KURSAS

1. Pateikite romano ištraukos interpretaciją. Sukurkite rišlų tekstą. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – kūrybinio įkvėpimo tema.

Vincas Mykolaitis-Putinas

Altorių šešėly

(Ištrauka)

Aprimęs jis panoro vėl grįžti prie poezijos. Visi dvaro įspūdžiai ir atsiminimai po atsilankymo į biblioteką jau ėmė jam atrodyti tam tikroje perspektyvoje, atskirti nenumaldomos būtinybės, pridengti praeities dulkių sluoksnio, pusiau realūs, pusiau fantastiški. Jo, poeto kunigo, vaizduotė buvo drąsesnė atkurti pusiau realius praeities išgyvenimus, negu vaizduoti gyvenamojo momento tikrovę. Jis veltui žavėjosi Tetmajerio drąsa, jo lyriniu emocijų tiesumu ir išsireikškimų stiprumu, duodančiu ne tik plastišką vaizdą, bet siekiančiu jausmo ir minties gelmių. Kai tik jis paėmė plunksną į rankas, jis tuoj suprato, kad taip rašyti jis niekad negalės. Baronienė teisybę sakė: jam buvo stoka medžiagos ir atviro tiesioginio įspūdžių priėmimo. Jis pasijuto vis dėlto esąs kunigas. Kaip seminarijoje, taip ir dabar apie meilę ir moterį rašyti tiesioginiai jam buvo koktu.

Bet jam taip pat buvo koktu gaminti ir pseudoerotinę lyriką, kaip darė prieš jį kiti kunigai poetai, prisidengdami „sesutėmis“, liaudies dainų stiliumi, „mergelėmis“, saldžiu idealizmu ir sentimentalizmu. O vis dėlto jis norėjo rašyti apie meilę ir moterį. Jis ėmė tad ieškoti netiesioginių priemonių savo lyriškoms emocijoms išreikšti. Tada jo fantazijoje susikūrė, o gal tik atgijo, tolimos, nepasiekiamos Nepažįstamosios vaizdas, Nepažįstamosios, kurią jis, dar būdamas klieriku, matydavo Katedroje per pamaldas, bet niekad nesužinojo, kas ji buvo.

Dabar apie tą Nepažįstamąją ėmė telktis visa, ką jis gavo patirti, bendraudamas anksčiau su Liuce, vėliau su baroniene. Ir Liucė, ir baronienė dabar jam buvo tolimos, pridengtos praeities dulkių, nerealybės ūkanų. Dvaro rūmai dabar jam tapo aukšta paslaptimi, pietų kurortai, kur išvažiavo baronienė – mėlynais toliais, pasakiškais kraštais, o jis pats – keleiviu klajūnu arba pasakos karžygiu, tamsią naktį vykstančiu į aukštą pilį arba į tolimus pasviečius ieškoti Nepažįstamosios. Arba dar jis rašė apie šviesią Žvaigždę, nušviečiančią klajūnui kelią ir vedančią jį per audringą jūrą, arba apie Saulę, kuri gaivina visus žiedus ir kurios glamonėjimai kaitina kraują ir svaigina širdį.

Iš šitokių ir panašių motyvų susidarė ankstyvoji poeto Vasario simbolika. Ji susidarė ne kūrybiškai, bet daugiau automatiškai sukeičiant ir alegorinant sąvokas, abstraktinant ir apibendrinant išgyvenimą ir turinį. Nes tuo metu jo išgyvenimai dar nebuvo tiek gilūs ir platūs, kad taptų simboliais, o antraip vertus, jo gamtos reiškinių jautimas nebuvo toks gyvas, kad savaime galėtų sukelti tas emocijas, kurios buvo reiškiamos jo eilėse. Bet pats Vasaris nematė savo kūrybos kelio klaidingumo ir ilgai juo ėjo, nes tai buvo vienintelis kompromisinis kelias, kuriuo jis, kaip kunigas, galėjo eiti.

Parašęs pirmąjį ciklą, jis pasiuntė jį į žurnalą, ir artimiausiame numeryje eilės buvo išspausdintos. Vasario draugai ir visi, kurie žinojo jį esant kunigą, stebėjosi jo drąsa, kad jis taip atvirai rašo „apie meilę“. Simbolinis atspalvis erotinio jo lyrikos pobūdžio nepaslėpė. Buvo aišku: Kalnynų vikaras arba yra jau įsimylėjęs, arba bent apie moterį svajoja ir jos ilgisi. O smalsuoliai pradėjo spėlioti, kas ta Ji, Nepažįstamoji, Karalaitė, Žvaigždė ir Saulė.

[1933]

2. Pateikite eilėraščio interpretaciją. Sukurkite rišlų tekstą.

Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta.

Ieva Toleikytė

Atspėjau

Kaip apibūdinti tą kvapą?

Rudų sudžiūvusių lapų, aukso dulkių (ant
jų ištryškę žalių sulčių lašai)

kaip arbata šilto prūdo paviršiaus, saldžiai
pūvančių meldų (kai jau seniausiai turėjo užšalti)

pirmą kartą jį užfiksavau 2015 metų rudenį:

į miestą kelioms dienoms siūbtelėjo
tvanki, į ežerus smingančiom dulkėm dvelkianti vasara

viskas teikė malonumą:

šiluma temstant, maudynės Žaliuosiuose ežeruose
kiekvienas įkvėpimas, žingsnis kiekvienas

klausinėjau visų pažįstamų: iš kur tas kvapas? ar jauti? ką
jis reiškia? kada vėl galiu jo laukti?

žmonės karpė nosimis, lyg nieko nesuprastų

kiti gyrė, bet tarsi dažną, mėgstamą daiktą – rūką,
rasą ar panašiai

šalia nebuvo didelių Nosių

kurios smegenyse kataloguotų kvapus, prisiminimus ir jų derinius kurtų
nuodingas ir gydančias kombinacijas

laukiau, nepamiršau

ši pavasarį jis sugrižo, drauge su vidurvasario karščiu
kaip radauskiškos pasakos spąstuos žalios skaros suplyšo

žodžiu, naiviai sužydėjo viskas – nuo slyvų iki kaštonų.

visa sutirpau, plaukioju tame žydinčių ryžių kvape kurio
nepermušė vyšnios

bet demaskavo ploni balseliai portaluose:
oras baisiai užterštas, išdegė hektarų hektarai miškų be
vėjo ir lietaus smalkės neturi kur dėtis

toks įkyrių peliukų choras:
cyp cyyp, cyp cyyyyyp! cyyyyp!
cyyyyp!

[2020]

B KURSAS

- 1. Pateikite eilėraščio interpretaciją. Sukurkite rišlų tekstą. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – vasaros laikas.**

Nukreipiamieji klausimai

1. Kokios gamtos detalės padeda atskleisti vasaros laiko ypatingumą?
2. Kokią lyrinio subjekto nuotaiką ir santykį su vasara atskleidžia eilėraščio kontrastai?
3. Kokios kalbinės raiškos priemonės atskleidžia žmogaus jausenas vasarą?
4. Kodėl lyrinis subjektas eilėraščio pabaigoje ragina nusilenkti vasaros nakties ramybei?

Vincas Mykolaitis-Putinas

Liepa

Man liepos mėnesis– ramybė.
Visi jausmai atostogauja.
Jau praeity gegužio aistros,
O dar toli rudens klampynė,
Ir, rodos, žemėj nieko naujo.

Oi, netikėk!
Kai saulė triūsia visą dieną,
Net niūrūs pašaliai nušvitę.
Giliausiam patvorio brūzgyne
Išgirsi dūzgiant darbščią bitę.

Nuo dulkių vyšnią ir avietę
Nuplaus griaustinis su lietum.
O jei dienovidį išalksi,
Tu sausą, kietą duonos plutą
Patepki kvepiančiu medum.

Štai vakarai ugnim žioruoja,
Ir saulė glosto pilką kalvą.
Pasilypėk į tą kalnelį
Ir vasaros nakties
ramybei
Nulenki galvą.

[1962]

**2. Pateikite pjesės ištraukos interpretaciją. Sukurkite rišlų tekstą.
Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – tikrumo ilgesys.**

Nukreipiamieji klausimai

1. Kokią Ingos savijautą atskleidžia jos pasakojimai apie vasarą ir replika apie vaikystę?
2. Kokius problemos sprendimo būdus siūlo pjesės veikėjai?
3. Kokios kalbinės raiškos priemonės atskleidžia veikėjų būsenas ir požiūrį?
4. Koks menininko santykis su pasauliu vaizduojamas tekste?

Jurga Ivanauskaitė

Nežaiskite su mėnuliu

(Ištrauka)

JONAS: Tai vis dėlto jūs dirbat? Maniau, vasarą esat visai laisva – teatrinis sezonas baigėsi, gastrolės – irgi...

INGA: Toks čia ir darbas – pati sau stengiuosi atrodyti užsiėmus, kad per vasarą nepakvaiščiau šiuose tyruose (*dairosi, pasigirsta kurtinantis praskrendančio lėktuvo ūžesys*). Pasidėkit kelionmaišius, sėskitės, jauskitės kaip namie.

Povilas su Agne sėdasi, dairosi, pasideda krepšius

AGNĖ: O kodėl jūs vasarą niekur nevažiuojat? Mes savaitėlę, jei leisit, patupėsime čia, o paskui autostopu šausim į Kaukazą. Pernai iki Ulan Udės buvom nusikasę. Kaifas žinokit! Ten yra toks pribloškiantis budistų vienuolynas, tiesiog kaip iš „National Geographic“ paveiksluko!

POVILAS: Taip – tikras kaifas – ryškiai mėlynas dangus, varpeliai ant lenktakraščių stogų, vienuoliai skustom galvomis ir raudonais drabužiais. Tik Agnė trauma ištiko, kai jie pavaišino tokiais milžiniškais koldūnais su mėsa! Ji gi – užsispyrus vegetarė ir net atkakliausiose kompanijose sugeba mėsos išvengti...

INGA: Aš ir pati savęs klausiu, kodėl gi vasarą kur nors neišvažiavus? Prieš savaitę nuvežiau dukrą pas senelius į kaimą. Ji kaipmat stačia galva nėrė į vasarą – laigė po dobilieną, pynėsi vainikus, ant smilgų vėrė žemuogių karolius, karstėsi po medžius, turškėsi upelyje tarp geltonų lelijų ir aptingusių ančių, maitino iš lizdo iškritusį varniuką – et, visko nė neišvardysi. Pamėginau ir aš: saulei leidžiantis slinkau paupiu, čiulbėjo lakštingalos, mano suknelė buvo balta, kojos – basos, nusipyniau ramunių vainiką, prisiskyniau katilėlių... Staiga vietoj palaimos užplūdo išgąstis. Pajutau, kad nesuprantamu ritmu pulsuojančią pasaulį išspjauna mane kaip kokį svetimkūnį...

POVILAS: Pasirodo, ne tik scenoje jūs deklamuojat monologus...

INGA: Man ir pačiai baisu. Esu negrįžtamai praradusi tikrovės pojūtį. Vasara su visais savo puošniais atributais – žemuogynais, šiltomis liūtimis, mėnesienoje skendinčiais saulėgrąžų laukais – eina pro šalį, it kokios man nežinomos religijos bažnytinė procesija, prie kurios nemoku, nesugebu, neįstengiu prisidėti! Gal tai profesinė liga – pasaulis ima atrodyti lyg dekoracija.

JONAS: Manau, toks jausmas nors kartą gyvenime aplanko visus. Pasaulis išslysta, atitolsta ir tampa pačiu savimi. Daiktai atsikrato prasmės, kurias jiems suteikėm, ir tampa neįskaitomais hieroglifais.

Baisiai svetimi atrodo mylimiausių žmonių veidai ir paties atspindys veidrody.

AGNĖ (*staiga atsisuka į baltąsias duris*): Ten kas nors yra?

INGA (*gūžteli pečiais*): Vienas nepagydomai sergąs dailininkas man rašė: „Linkiu tau laimės kasdien matyti, koks pasiutusiai gražus šis pasaulis.“ Bet tas grožis sukelia nenumaldomą kančią, man nepakanka vien matyti, jaučiuosi, lyg geidžiamas žmogus užtrenktų prieš mane visas duris. Vaikystėj viskas buvo taip tikra...

[1987]

(Jurga Ivanauskaitė, *Nežaiskite su mėnuliu*)

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Lietuvių kalbos ir literatūros (A), lietuvių kalbos ir literatūros (B) VBE (II dalies) kandidatų darbų vertintojų mokymai

I etapo antras seminaras

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

I etapo antras seminaras

- **Probleminio klausimo svarstymo vertinimo kriterijai**
- **Lietuvių kalbos ir literatūros VBE bandomoji užduotis, vertinimo gairės**
- **Praktinis užduočių vertinimas RM ASSESSOR sistemoje**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Probleminio klausimo svarstymo vertinimas. Turinys

Taškai	PROBLEMOS SUPRATIMAS, RĖMIMASIS KONTEKSTU
7	Užduotyje keliama problema suprasta, analizuojama, apibendrinama, vertinama platesniame kultūriniame / literatūriniame / istoriniame / socialiniame kontekste. Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti aspektai , atskleidžiamos jų sąsajos . Ne daugiau nei 1 fakto (F1) klaida.
6	Užduotyje keliama problema suprasta, analizuojama, apibendrinama, vertinama kultūriniame / literatūriniame / istoriniame / socialiniame kontekste. Motyvuotai išskirti ir išnagrinėti aspektai , atskleidžiamos jų sąsajos . Ne daugiau nei 2 fakto (F1) klaidos
5	Užduotyje keliama problema suprasta, analizuojama, apibendrinama . Bandoma remtis tinkamu kontekstu. Motyvuotai išskirti aspektai, bet nesiejami.
4	Užduotyje keliama problema suprasta, analizuojama, apibendrinama . Bandoma remtis tinkamu kontekstu. Motyvuotai išskirti aspektai, bet nesiejami.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

3	Užduotyje keliama problema suprasta iš dalies (per siaurai / per plačiai / išskirtas tik 1 aspektas).
2	Užduotyje keliama problema suprasta ir nagrinėjama menkai .
1	Tik rašinio fragmentai susiję su užduotyje keliama problema .
0	Užduotyje keliama problema nesuprasta, neanalizuojama .

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Taškai	ARGUMENTAVIMAS, RĖMIMASIS PATEIKTU TEKSTU IR KULTŪRINE PATIRTIMI
7	Argumentai tinkami¹⁰ , svarūs¹¹ . Argumentuojant tikslingai remiamasi kultūrine patirtimi¹² bei pateiktu tekstu¹³ , kur dera, polemizuojama* . Išlaikomas tinkamas idėjų ir pagrindimo santykis, ne daugiau nei 1 argumentavimo trūkumas / fakto¹⁴ (F2) klaida, nenaikinanti argumento svarumo.
6	Argumentai tinkami, svarūs* . Argumentuojant tinkamai remiamasi kultūrine patirtimi bei pateiktu tekstu . Išlaikomas tinkamas idėjų ir pagrindimo santykis, ne daugiau kaip 2 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos, naikinančios argumento svarumą.
5	Argumentai tinkami, bet ne visi svarūs.* Argumentuojant remiamasi kultūrine patirtimi ir pateiktu tekstu . Išlaikomas tinkamas idėjų ir pagrindimo santykis, ne daugiau kaip 3 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.
4	Argumentai tinkami . Argumentuojant remiamasi kultūrine patirtimi ir pateiktu tekstu . Ne visai tinkamas idėjų ir pagrindimo santykis, ne daugiau kaip 4 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

3	Ne visi argumentai tinkami. Argumentuojant bandoma remtis kultūrine patirtimi ir pateiktu tekstu , ne daugiau kaip 5 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.
2	Bandoma argumentuoti remiantis pateiktu tekstu , ne daugiau kaip 6 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.
1	Dominuoja bendro pobūdžio aiškinimas , tekstas tik paminėtas / tekstas atpasakojamas, ne daugiau kaip 7 argumentavimo trūkumai / fakto (F2) klaidos.
0	Argumentai netinkami / neargumentuojama

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Taškai	RAŠINIO STRUKTŪRA, RIŠLUMAS
2	Pasirinkta tinkama struktūra turiniui perteikti: problemos analizė plėtojama kryptingai, įžanga motyvuota, baigiamosios išvados pagrįstos, ne daugiau nei 1 struktūros trūkumas.
1	Struktūra iš dalies tinkama turiniui perteikti: problemos analizės plėtotei trūksta kryptingumo, įžanga ir / ar dėstymas ir / ar išvados turi struktūros trūkumų, ne daugiau nei 2 struktūros trūkumai.
0	Struktūra netinkama turiniui perteikti.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Paaiškinimai

***Šis vertinimo kriterijus netaikomas bendrajam kursui.**

7 Problema suprantama kaip užduotis, teorinis ar praktinis klausimas, reikalingas supratimo, analizės, platesnio požiūrio apsvairstymo, vertinimo remiantis pateiktu tekstu ir kontekstu.

8 Platesnis kontekstas – problemos supratimas, analizė, apibendrinimas, vertinimas žvelgiant į ją ne tik kaip į tam tikro kultūrinio / istorinio / visuomenės raidos laikotarpio realiją, bet ir iš skirtingų (praeities – dabarties / aktualumo) kultūrinių / istorinių / socialinių perspektyvų.

9 Fakto (F1) klaida – netikslumas, susijęs su pasirinktu kontekstu.

10 Tinkamas argumentas pagrindžia tą teiginį, kuriam yra skirtas. Argumento tinkamumas – jo santykis su konkrečiu teiginiu.

11 Svarus argumentas – svarbus, reikšmingas, skatina patikėti išsakytu požiūriu, pritarti problemos aiškinimui, sprendimo būdui.

12 Kultūrinė patirtis – literatūrinis apsiskaitymas, kultūros (meno, mokslo), istorijos, visuomenės gyvenimo aktualijų išmanymas.

13 Pateiktas tekstas pasitelkiamas kaip argumentavimo medžiaga.

14 Fakto (F2) klaida – netikslumas, susijęs su kultūrine patirtimi ir užduotyje pateiktu tekstu.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Probleminio klausimo svarstymo bandomoji VBE užduotis

A KURSAS

1. A. Mickevičiaus sonetas „Rezignacija“. *Kaip patirtis veikia žmogaus pasirinkimus?*

2. Dž. Orvelo romano „Lapok, aspidistra“ ištrauka. *Ar verta aukoti asmeninę gerovę dėl principų?*

B KURSAS

1. Maironio eilėraštis „Praeitis“. *Ar svarbu pažinti praeitį?*

2. U. Radzevičiūtės romano „Grožio ir blogio biblioteka“ ištrauka. *Ar lengva prisitaikyti prie technologijų pažangos?*

Pastaba. Prie temų pateikiami nukreipiamieji klausimai.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Anotacijos. A kui pasirinkimus?

Visi svarstymai laikytini teisingais, jeigu yra argumentuoti.

Bet kuri patirtis įvairiai paveikia asmens pasirinkimus. Dėl skirtingų patyrimų žmogus gali pasijusti motyvuotas bei įkvėptas tam tikroms veikloms ir nuspręsti jų imtis, jas tęsti arba įgyvendinti prasmingas idėjas, užmegzti draugystės, meilės ir bet kokius kitus santykius. Tačiau patirtis gali būti skaudi ir paskatinti žmogų atsiriboti nuo tam tikrų veiklų, idėjų įgyvendinimo, santykių užmezgimo arba palaikymo, jausmų puoselėjimo.

Adomo Mickevičiaus sonete *Rezignacija* atskleidžiama situacija, kai žmogus atsižada meilės dėl ankstesnio šio jausmo patyrimo: „Nemyli vien todėl, kad kartą jau mylėjo.“ Metaforiškai („sulaužyta širdis“) perteikiama eilėraščio žmogaus situacija skatina apmąstyti, kaip asmuo išgyvena skaudžias meilės patirtis, svarstyti skausmingos meilės problematiką bei jos poveikį tolesniems žmogaus pasirinkimams: dar kartą rizikuoti mylint ar atsiriboti nuo šio jausmo.

Galima sutikti su kūrinio idėja, kad skausmingos meilės patirtys skatina žmogų pasirinkti atsiribojimą nuo šio jausmo, tačiau galima siūlyti ir savo perspektyvą, polemizuojant su kūrinio ir prieštaraujant autoriaus idėjai, kvestionuojant lyrinio subjekto pasirinkimus, analizuojant kūrinio idėją laikmečio kontekste, lyginant su kitais kūriniais, pateikiant argumentus, priešingus kūrinio idėjai.

Nelaimingos meilės problematiką galima svarstyti Romantizmo kontekste, taip pat pasitelkiant žinias apie kitus Adomo Mickevičiaus kūrinius, suvokiant meilę ne tik kaip laimės šaltinį, bet ir kaip tragišką, neišsipildančią.

Pabrėžtina, kad kontekstas neprivalo būti susijęs su meilės tema, perteikiama sonete. Patirtis bei pasirinkimai gali būti apsvarstomi platesniame kontekste.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

2. *Ar verta aukoti asmeninę gerovę dėl principų?*

Asmens principai – tai įsitikinimai ir pažiūros, susijusios su pagrindinėmis vertybėmis, etiškumu. Principai tiesiogiai susiję su žmogaus elgesiu, pasirinkimais, sprendimais bei santykiais su kitais.

Žmogaus asmeninė gerovė apima emocinį, socialinį, dvasinį pasitenkinimą, gerą fizinę savijautą bei materialinį apsirūpinimą.

Dž. Orvelo romano *Lapok, aspidistra* veikėjas Gordonas atsisako materialinės gerovės (gerai apmokamo darbo reklamos agentūroje), principingai maištaudamas prieš materializmą, tačiau, dirbdamas darbą, kuriame negali realizuoti savo gabumų, gyvendamas itin skurdžioje aplinkoje, ne tik pasineria į melancholiją, bet ir rizikuoja prarasti kūrybinį potencialą, kuris poetui itin svarbus.

Probleminį svarstymą skatina ir ištraukoje perteikiama Gordono draugo Ravelstono pozicija, jog verta apsvarstyti, kada tinkamas laikas laikytis principų. Ravelstono teigimu, neįmanoma atsiriboti nuo ekonominės sistemos, o jo draugas elgiasi neteisingai pats su savimi, dirbdamas darbą, žlugdantį jo gabumus, ir „lindėdamas urve“.

Problema galima svarstyti istoriniame Didžiosios depresijos, sunkiausios pasaulinės ekonominės krizės, kontekste. Romano išleidimo metai, 1936 m., sufleruoja apie artimą laikotarpį. Taip pat aktualus romano autoriaus biografinis kontekstas: patirtas skurdas, prastai apmokami darbai. Tinkamu laikomas ne tik konkretus laikotarpio arba biografinis kontekstas, bet ir problemos svarstymas kapitalizmo, materializmo, klasinių skirtumų, platesniame literatūros kontekste. Taip pat tinkamas bet kuris pasirinktas kontekstas, logiškai derantis su svarstoma problema.

Rašinio problema apie asmeninės gerovės aukojimą dėl principų yra daug platesnė nei kūrinyje atskleidžiama kovos su materializmu tema.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

B kursas 1. *Ar svarbu pažinti praeitį?*

Praeitis – tai praėjęs laikas. Svarstant apie praeitį, svarbu apmąstyti buvusias įvykius, įgytas patirtis. Praeities tema gali būti aptariama iš asmeninės arba istorinės perspektyvos.

Maironio eilėraštyje *Praeitis* dominuoja istorinės atminties, tautos praeities ir jos svarbos žmogui temos. Pirmame posme retoriniais klausimais perteikiama, kaip praeitis tolsta, traukiasi užmarštin, ir iškeliamas dvejonė, ar įmanoma praeitį prikelti bei suprasti. Tačiau antrame posme jau atskleidžiama, kad praeitis nėra visiškai nutolusi.

Svarstant probleminį klausimą, pravartu aptarti, kokia praeities vertė, ką ji gali suteikti tautai, asmeniui ir ar tikrai gali? Kodėl būtų svarbu arba nesvarbu pažinti praeitį? Eilėraštyje istorinė praeitis perteikiama kaip vertybė, kuri sušildo krūtinę bei jauną vaizduotę, gali įkvėpti ir padėti pažinti savo šaknis.

Problemą galima svarstyti Romantizmo kontekste, atskleidžiant žinias apie praeities idealizavimą, praeitį, kaip inspiraciją tautiniam atgimimui, dvasinei tautos bei asmens didybei. Taip pat paminėtina, kad epochai būdingas siekis atgaivinti tautos istoriją, legendas, mitus, ypač jos kovų už laisvę istorinę praeitį. Aktualu aptarti ir požiūrį į gamtą kaip istorinės praeities liudininkę.

Rašinio problemos svarstymas apie praeities pažinimo svarbą yra daug platesnis nei atskleidžiama Maironio eilėraštyje *Praeitis*.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

2. *Ar lengva prisitaikyti prie technologijų pažangos?*

Technologijų pažanga – tai nuolatinis mokslinių ir inžinerinių pasiekimų tobulėjimas, keičiantis žmonijos gyvenimą, ekonomiką, visuomenę ir net kasdienius įpročius bei buitį.

Undinės Radzevičiūtės romano *Grožio ir blogio biblioteka* ištraukoje vaizduojama situacija, kai tarnaitė froilen Berta piktai pareiškia negalinti susitvarkyti su skrudintuvu (tai atskleidžia jos negebėjimą prisitaikyti prie technologijų pažangos), o, jai išėjus, kiti du veikėjai – **Walteris ir Lotta** – aptaria šią situaciją, žvelgdami iš skirtingų pozicijų. Walteris supratingai žiūri į situaciją ir apibendrindamas teigia, kad „pasaulis jau naujas, o žmonės jame juk seni“, taip atskleisdamas požiūrį, jog prie technologijų pažangos prisitaikyti nėra lengva.

Lotta situaciją vertina kitaip nei Walteris. Ji abejoja, kad tarnaitė, negebanti valdyti technikos, yra tinkama šioms pareigoms atlikti („Ar tau tikrai reikia tarnaitės, kuri nesusitvarko su tosteriu?“), o Walterio paaiškinimas, kad visiems žmonėms sunku prisitaikyti prie technologijų pažangos, jos neįtikina.

Probleminį klausimą galima svarstyti pramonės revoliucijos, elektros ir skaitmeninės eros, karo pramonės, dirbtinio intelekto, mobiliųjų technologijų įsigalėjimo visuomenėje kontekste.

Rašinio problemos svarstymas apie prisitaikymą prie technologijų pažangos yra daug platesnis nei atskleidžiama Undinės Radzevičiūtės romano *Grožio ir blogio biblioteka* ištraukoje.

PROBLEMINIO KLAUSIMO, PATEIKTO PAGAL GROŽINĮ TEKSTĄ, SVARSTYMO, REMIANTIS KULTŪRINE PATIRTIMI, UŽDUOČIŲ ANOTACIJOS

A KURSAS

1. Kaip patirtis veikia žmogaus pasirinkimus?

- Visi svarstymai laikytini teisingais, jeigu yra argumentuoti.
- Patirtis (asmeninė ir kolektyvinė) – unikalus išgyvenimas, formuojantis pasaulėžiūrą, vertybes, supratimą apie save ir pasaulį. Asmeninė patirtis įgyjama įvairiose asmens gyvenimo srityse: santykiuose su kitais žmonėmis, bandant įgyvendinti idėjas, profesiniame gyvenime. Tokios patirtys gali būti emocinės, susijusios su skirtingose situacijose patirtais jausmais bei emocijomis, socialinės, susijusios su asmeniniais bei profesiniais santykiais su kitais žmonėmis, visuomene, konfliktų sprendimu. Svarbios ir profesinės, mokymosi, kultūrinės, fizinės, dvasinės, ekonominės patirtys. Kolektyvinė patirtis atsiranda su bendruomene arba visuomene patyrus bendrų išgyvenimų, formuojančių bendrą tapatybę, atmintį, vertybes. Ši patirtis kyla iš istorinių, kultūrinių, socialinių ar politinių įvykių, kuriuos žmonės išgyvena kartu.
- Bet kuri patirtis įvairiai paveikia asmens pasirinkimus. Dėl skirtingų patyrimų žmogus gali pasijusti motyvuotas bei įkvėptas tam tikroms veikloms ir nuspręsti jų imtis, jas tęsti arba įgyvendinti prasmingas idėjas, užmegzti draugystės, meilės ir bet kokius kitus santykius. Tačiau patirtis gali būti skaudi ir paskatinti žmogų atsiriboti nuo tam tikrų veiklų, idėjų įgyvendinimo, santykių užmezgimo arba palaikymo, jausmų puoselėjimo.
- Adomo Mickevičiaus sonete *Rezignacija* atskleidžiama situacija, kai žmogus atsisąžada meilės dėl ankstesnio šio jausmo patyrimo: „Nemyli vien todėl, kad kartą jau mylėjo.“ Metaforiškai („sulaužyta širdis“) perteikiama eilėraščio žmogaus situacija skatina apmąstyti, kaip asmuo išgyvena skaudžias meilės patirtis, svarstyti skausmingos meilės problematiką bei jos poveikį tolesniems žmogaus pasirinkimams: dar kartą rizikuoti mylint ar atsiriboti nuo šio jausmo. Galima svarstyti ir apie tai, kaip žmogus renkasi reaguoti į tokią meilės patirtį („Jis kaltina save ir niekina draugus.“).
- Galima sutikti su kūrinio idėja, kad skausmingos meilės patirtys skatina žmogų pasirinkti atsiribojimą nuo šio jausmo, tačiau galima siūlyti ir savo perspektyvą, polemizuojant su kūrinio ir prieštaraujant autoriaus idėjai, kvestionuojant lyrinio subjekto pasirinkimus, analizuojant kūrinio idėją laikmečio kontekste (aptariant, ar toks pasirinkimas būdingas ir šiuolaikiniam žmogui, ar tai Romantizmo epochai būdingas požiūris), lyginant su kitais kūriniais, pateikiant argumentus, priešingus kūrinio idėjai.
- Nelaimingos meilės problematiką galima svarstyti Romantizmo kontekste, taip pat pasitelkiant žinias apie kitus Adomo Mickevičiaus kūrinius, suvokiant meilę ne tik kaip laimės šaltinį, bet ir kaip tragišką, neišsipildančią. Konteksto galimybės yra platesnės nei Romantizmas, rašinio autorius gali perteikti ir kitas perspektyvas. Pabrėžtina, kad kontekstas neprivalo būti susijęs su meilės tema, perteikiama sonete. Patirtis bei pasirinkimai gali būti apsvarstomi platesniame kontekste.
- Rašinio problema apie patirties poveikį žmogaus pasirinkimams yra daug platesnė nei kūrinyje atskleista meilės patirtis. Svarstydamas šį probleminį klausimą rašinio autorius gali aptarti įvairias asmens patirtis ir jų poveikį tolesniems pasirinkimams, todėl argumentų, pagrįstų kultūrine patirtimi, ir konteksto pasirinkimas išlieka platus.

2. Ar verta aukoti asmeninę gerovę dėl principų?

- Visi svarstymai laikytini teisingais, jeigu yra argumentuoti.
- Asmens principai – tai įsitikinimai ir pažiūros, susijusios su pagrindinėmis vertybėmis, etiškumu. Principai tiesiogiai susiję su žmogaus elgesiu, pasirinkimais, sprendimais bei santykiais su kitais. Žmonių principai yra skirtingi dėl nevienodų patirčių, kultūrinės arba religinės aplinkos.
- Žmogaus asmeninė gerovė apima emocinį, socialinį, dvasinį pasitenkinimą, gerą fizinę savijautą bei materialinį apsirūpinimą. Tai ne tik materialinė sėkmė ar gera sveikata, bet ir vidinė ramybė, harmonija, sveikas santykis su aplinka.
- George Orwell romano *Lapok, aspidistra* veikėjas Gordonas atsisako materialinės gerovės (gerai apmokamo darbo reklamos agentūroje), principingai maištaudamas prieš materializmą („Aš kariavau prieš pinigus.“), tačiau, dirbdamas darbą, kuriame negali realizuoti savo gabumų, gyvendamas itin skurdžioje aplinkoje, ne tik pasineria į melancholiją, bet ir rizikuoja prarasti kūrybinį potencialą, kuris poetui itin svarbus („Turbūt jau niekada Gordon neparašys nė eilutės, bent jau tol, kol gyvens šioje klaikioje vietoje, dirbs tą beviltišką darbą ir skendės melancholijoje.“). Romano ištraukoje perteikiama probleminė situacija, kurią rašinio autorius skatinamas apmąstyti: verta ar neverta aukoti asmeninę gerovę dėl principų? Priimtinas bet kuris argumentuotas svarstymas: verta, neverta, verta arba neverta, atsižvelgiant į situaciją.
- Probleminį svarstymą skatina ir ištraukoje perteikiama Gordono draugo Ravelstono pozicija, jog verta apsvarstyti, kada tinkamas laikas laikytis principų. Ravelstono teigimu, neįmanoma atsiriboti nuo ekonominės sistemos, o jo draugas elgiasi neteisingai pats su savimi, dirbdamas darbą, žlugdantį jo gabumus, ir „lindėdamas urve“. Ravelstonas stengiasi įtikinti Gordoną, kad teisingiausia elgtis pragmatiškai, iš sistemos pasiimant tai, kas naudinga, o ne atsiskiriant ir pasineriant į melancholiją. Veikėjas kaip alternatyvią idėją įvardija bandymą keisti sistemą. Priimtinas bet kuris argumentuotas svarstymas: pritarimas Ravelstono idėjai, jos paneigimas arba apsvarstymas, pažvelgiant iš skirtingų perspektyvų.
- Problemą galima svarstyti istoriniame Didžiosios depresijos, sunkiausios pasaulinės ekonominės krizės, kontekste. Romano išleidimo metai, 1936 m., sufleruoja apie artimą laikotarpį. Taip pat aktualus romano autoriaus biografinis kontekstas: patirtas skurdas, prastai apmokami darbai. Tinkamu laikomas ne tik konkretus laikotarpio arba biografinis kontekstas, bet ir problemos svarstymas kapitalizmo, materializmo, klasinių skirtumų, platesniame literatūros kontekste. Taip pat tinkamas bet kuris pasirinktas kontekstas, logiškai derantis su svarstoma problema.
- Rašinio problema apie asmeninės gerovės aukojimą dėl principų yra daug platesnė nei kūrinyje atskleidžiama kovos su materializmu tema. Svarstydamas šį probleminį klausimą, rašinio autorius gali aptarti įvairias situacijas, kai asmuo turi rinktis arba principus, arba asmeninę gerovę, todėl argumentų, pagrįstų kultūrine patirtimi, ir konteksto pasirinkimas išlieka platus.

B KURSAS

1. Ar svarbu pažinti praeitį?

- Visi svarstymai laikytini teisingais, jeigu yra argumentuoti.
- Praeitis – tai praėjęs laikas. Svarstant apie praeitį, svarbu apmąstyti buvusias įvykius, įgytas patirtis. Praeities tema gali būti aptariama iš asmeninės arba istorinės perspektyvos. Asmens praeitis – tai individualios asmens patirtys, prisiminimai, kurie gali formuoti jo tapatybę, daryti įtaką pasirinkimams, santykiams su aplinkiniais. Istorinė praeitis yra visos žmonijos, visuomenės arba bendruomenės patirtis, susijusi su istoriniais, kultūriniais, politiniais, socialiniais įvykiais bei pokyčiais. Istorinė praeitis gali būti suvokiama kaip tautinės, religinės ar bet kurios kitos tapatybės formuotoja. Praeitis suteikia išminties, pamokų ir galimybę mokytis iš klaidų. Tačiau ji taip pat gali tapti kliūtimi, jei žmogus per daug į ją įsijaučia ir negali judėti pirmyn.
- Maironio eilėraštyje *Praeitis* dominuoja istorinės atminties, tautos praeities ir jos svarbos žmogui temos. Pirmame posme retoriniais klausimais perteikiama, kaip praeitis tolsta, traukiasi užmarštin, ir iškeliamas dvejonė, ar įmanoma praeitį prikelti bei suprasti. Tačiau antrame posme jau atskleidžiama, kad praeitis nėra visiškai nutolusi: „Jos paveikslas kaip žaibas kartais dvasią pagauna.“ Galima svarstyti problemą, ar svarbu pažinti praeitį, po truputį prarandamą, tačiau dar visiškai nenutolusią ir galinčią prabilti.
- Svarstant probleminį klausimą, pravartu aptarti, kokia praeities vertė, ką ji gali suteikti tautai, asmeniui ir ar tikrai gali? Kodėl būtų svarbu arba nesvarbu pažinti praeitį? Eilėraštyje istorinė praeitis perteikiama kaip vertybė, kuri sušildo krūtinę bei jauną vaizduotę, gali įkvėpti ir padėti pažinti savo šaknis.
- Bendrojo kurso egzamino vertinimo instrukcijoje nenumatytas polemikos vertinimas, tačiau polemizuoti su kūrinio nedraudžiama galima.
- Probleminį klausimą galima svarstyti Romantizmo kontekste, atskleidžiant žinias apie praeities idealizavimą, praeitį, kaip inspiraciją tautiniam atgimimui, dvasinei tautos bei asmens didybei. Taip pat paminėtina, kad epochai būdingas siekis atgaivinti tautos istoriją, legendas, mitus, ypač jos kovų už laisvę istorinę praeitį. Aktualu aptarti ir požiūrį į gamtą kaip istorinės praeities liudininkę. Taip pat tinkamas bet kuris pasirinktas kontekstas, logiškai derantis su svarstoma problema.
- Rašinio problemos svarstymas apie praeities pažinimo svarbą yra daug platesnis nei atskleidžiama Maironio eilėraštyje *Praeitis*. Svarstydamas šį probleminį klausimą, rašinio autorius gali aptarti įvairias situacijas, susijusias su asmens, tautos arba bet kurios bendruomenės poreikiu pažinti praeitį, todėl argumentų, pagrįstų kultūrine patirtimi, ir konteksto pasirinkimas išlieka platus.

2. Ar lengva prisitaikyti prie technologijų pažangos?

- Visi svarstymai laikytini teisingais, jeigu yra argumentuoti.
- Technologijų pažanga – tai nuolatinis mokslinių ir inžinerinių pasiekimų tobulėjimas, keičiantis žmonijos gyvenimą, ekonomiką, visuomenę ir net kasdienius įpročius bei buitį.
- Undinės Radzevičiūtės romano *Grožio ir blogio biblioteka* ištraukoje vaizduojama situacija, kai tarnaitė froilen Berta pikta pareiškia negalinti susitvarkyti su skrudintuvu (tai atskleidžia jos negebėjimą prisitaikyti prie technologijų pažangos), o, jai išėjus, kiti du veikėjai – Walteris ir Lotta – aptaria šią situaciją, žvelgdami iš skirtingų pozicijų. Walteris supratingai žiūri į situaciją ir apibendrindamas teigia, kad „pasaulis jau naujas, o žmonės jame juk seni“, taip atskleisdamas požiūrį, jog prie technologijų pažangos prisitaikyti nėra lengva. Romano ištraukoje gali būti įžvelgiamos bent dvi Froilen Bertos negebėjimo įvaldyti naujų technologijų priežastys: baimė („Man atrodo, froilen Berta labai bijo visokios technikos.“) ir požiūris, suvokiant, kad prisitaikyti prie technologijų kaitos jai nėra būtinybės, mat Froilen Berta apie savo negebėjimą naudotis skrudintuvu praneša drąsiai („Pasakė kaip tarnaitė, įsitikinusi, kad jos vis tiek neatleis. Kad ir ką ji pasakytų.“). Svarstant probleminį klausimą, pravartu atskleisti asmeninį vaizduojamos situacijos vertinimą, pasitelkiant daugiau argumentų bei platesnį kontekstą.

- Lotta situaciją vertina kitaip nei Walteris. Ji abejoja, kad tarnaitė, negebanti valdyti technikos, yra tinkama šioms pareigoms atlikti („Ar tau tikrai reikia tarnaitės, kuri nesusitvarko su tosteriu?“), o Walterio paaiškinimas, kad visiems žmonėms sunku prisitaikyti prie technologijų pažangos, jos neįtikina. Svarstant probleminį klausimą, pravartu atskleisti asmeninį vaizduojamos situacijos vertinimą, pasitelkiant daugiau argumentų bei platesnį kontekstą. Rašinio autoriui, apsvarsčius abu ištraukoje pateikiamus požiūrius, tinkama būtų pasirinkti jam priimtinesnį arba atskleisti dvejopą vertinimą.
- Lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino antrosios dalies užduoties bendruosiuose vertinimo kriterijuose nenurodytas privalomas polemikos vertinimas bendrojo kurso egzamino kandidatų darbuose, tačiau polemizuoti su kūriniu nedraudžiama.
- Probleminį klausimą galima svarstyti pramonės revoliucijos, elektros ir skaitmeninės eros, karo pramonės, dirbtinio intelekto, mobiliųjų technologijų įsigalėjimo visuomenėje kontekste.
- Rašinio problemos svarstymas apie prisitaikymą prie technologijų pažangos yra daug platesnis nei atskleidžiama Undinės Radzevičiūtės romano *Grožio ir blogio biblioteka* ištraukoje. Svarstydamas šį probleminį klausimą, rašinio autorius gali aptarti įvairias situacijas, susijusias su žmogaus gebėjimu prisitaikyti prie technologijų pažangos, todėl argumentų, pagrįstų kultūrine patirtimi, ir konteksto pasirinkimas išlieka platus.

Probleminio klausimo, pateikto pagal grožinį tekstą, svarstymas, remiantis kultūrine patirtimi

A KURSAS

1. Remdamiesi sonetu ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Kaip patirtis veikia žmogaus pasirinkimus?“

Adomas Mickevičius

Rezignacija¹

Koks nelaimingas tas, kuris nenugalėjo
Užgimstančių jausmų, sudegdamas patsai,
Tačiau nelaimingiausias – tai žmogus, kursai
Nemyli vien todėl, kad kartą jau mylėjo.

Nes jeigu jį žvilgsniu gražuolė palydėjo,
Tą laimę praeitis užnuodijo visai,
Ir angelui už jo kilnius jausmus jisai
Sulaužytos širdies prie kojų nepadėjo.

Jis kaltina save ar niekina draugus.
Ir žemiška dukra, ir dangiška šventoji
Jam tarsi reginys, nors mielas, bet baugus:

Ir jo tuščia širdis kaip šventykla senoji,
Kurion panūdęs eit – išsigąsti, sustoji,
Kur niekad negyvens nei Dievas, nei žmogus.

[1826]

(Adomas Mickevičius, *Lyrika. Baladės. Poemos*, Vilnius: Vaga, 1975, p. 92)

2. Remdamiesi romano ištrauka ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Ar verta aukoti asmeninę gerovę dėl principų?“

George Orwell

Lapok, aspidistra¹

(Ištrauka)

Gordonas matė, kas dedasi Ravelstono galvoje. Tai jam buvo netgi šiek tiek juokinga. Jis neįsivaizdavo Ravelstonui jokio dėkingumo už tai, kad šis užėjo jo aplankyti. Bet ir nesigėdijo savo aplinkos, kaip būtų gėdijęsis kadaise. Kai vėl prabilo, jo balse buvo justis lašelis pašaipios pagiežos.

– Žinoma, tu manai, kad aš paskutinis kvailys, – kreipėsi jis į lubas.

– Ne, nemanau, kodėl turėčiau?

– Dar ir kaip manai. Manai, kad tik paskutinis kvailys gali tupėti šioje skylėje, užuot susiradęs padorų darbą. Manai, kad turėčiau grįžti į „Naująją Albioną“.

– Nė velnio! Net neturėjau tokios minties. Puikiai tave suprantu. Jau esu tau tai sakęs. Manau, kad iš principo tu visiškai teisybės.

– Ir dar manai, kad principai gerai tik tol, kol nepradedi jų laikytis.

– Ne. Kitas klausimas, *kada* jų laikytis.

– Viskas labai paprasta. Aš kariavau prieš pinigus. Štai kur mane tai atvedė.

Ravelstonas pasitrynė nosį, tada nejaukiai pasimuistė kėdėje.

– Argi nematai, kur tu klysti? Tau atrodo, jog galima gyventi sugedusioje visuomenėje pačiam nebūnant sugedusiu. Ko gi tu pasieki atsisakydamas daugiau uždirbti? Tu elgiesi taip, lyg nuo mūsų ekonominės sistemos būtų įmanoma atsiriboti. Tačiau tai neįmanoma. Reikia keisti pačią sistemą, kitaip nepakeisi nieko. Lindėjimas savo urvuose nieko neduoda, jei supranti, ką noriu pasakyti.

Gordonas vienos kojos pėda pamojavo blakėtoms luboms.

– Taip, sutinku, čia mano urvas.

– Aš ne tą turėjau galvoje, – skausmingai susiraukė Ravelstonas.

– Na, gerai, žiūrime į faktus. Tu manai, kad aš turėčiau ieškoti *gero* darbo, tiesa?

– Tai priklauso nuo darbo. Manau, tu elgiesi teisingai neparsiduodamas tai reklamos agentūrai. Kita vertus, man gaila, kad žlugdai save dabartiniame darbe. Juk turi gabumų. Privalėtum juos kaip nors panaudoti.

– Taigi rašau eiles, – nusišiepė Gordonas.

Ravelstonas sumišęs nutilo. Žinoma, Gordonas *rašo* eiles. Pavyzdžiui, „Londono džiaugsmus“. Ir Ravelstonas žino, ir Gordonas žino, ir abu jie žino, kad kitas žino, jog „Londono džiaugsmas“ taip ir liks nebaigti. Turbūt jau niekada Gordonas neparašys nė eilutės, bent jau tol, kol gyvens šioje klaikioje vietoje, dirbs tą beviltišką darbą ir skendės melancholijoje.

[1936]

Iš anglų kalbos vertė Arvydas Sabonis

(George Orwell, *Lapok, aspidistra*, romanas, Vilnius: Kitos knygos, 2012, p. 238–240)

B KURSAS

1. Remdamiesi sonetu ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Ar svarbu pažinti praeitį?“

Nukreipiamieji klausimai

1. Ar praeities pažinimas yra vertingas eilėraščio žmogui?
2. Kas skatina domėtis tautos istorija, pažinti autentišką asmens praeitį?
3. Kodėl praeitis buvo svarbi Romantizmo literatūroje?
4. Kokia praeities liudijimų reikšmė šiuolaikiniam žmogui?

Maironis

Praeitis

Praeities gilų miegą kas pažadint galėtų?
Kas jos dvasią atspėtų? Jai įkvėptų gyvybę?
Kaip suprasti pajėgtų tamsią amžių tolybę?
Kas bent uždangos kraštą mums praskleisti mokėtų?

Jos paveikslas kaip žaibas kartais dvasią pagauna,
Kartais, rodos, dvelki stebuklingas jos kvapas;
Kartais prašneka širdžiai amžiais kerpėtas kapas
Ir sušildo krūtinę ir vaidentuvę¹ jauną.

Štai senelis į kapą žengia, drebas ir baltas;
Man jo gaila: daug matęs, apsakyti daug gali...
Ten po pilį apleistą vėjas šūkauja šaltas:

Kas ten amžiais kalbėta, kad paskelbtų bent dalį!
Nemuns matė kryžiuočius, plieno ginklais apkaltus:
Apie žilą senovės apsakytą jis šalį.

[1892]

(Maironis, *Raštai*, t. 1, Vilnius: Vaga, 1987, p. 192)

2. Remdamiesi romano ištrauka bei kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Ar lengva prisitaikyti prie technologijų pažangos?“

Nukreipiamieji klausimai

1. Kaip froilen Bertai sekasi prisitaikyti prie technologijų pažangos?
2. Kaip froilen Bertos gebėjimą įvaldyti technologijas vertina Lotta?
3. Kokiais argumentais Walteris gina froilen Bertą?
4. Ar lengva prie technologijų kaitos prisitaikyti šiuolaikiniam žmogui?

Undinė Radzevičiūtė

Grožio ir blogio biblioteka

(Ištrauka)

Tris kartus sukukavo juoda gegutė, ir pro duris įžygiavo Axelis, o jam iš paskos įpuškavo froilen Berta balta standžiai iškrakmolinta prijuoste ir baltais *kalnieriukais*. Ji atnešė miniatiūrinį plonyčio porceliano puodelį su auksiniu apvadėliu, bavorišką pialą, padengtą iš vidaus susipynusiais juodai auksiniais raštais, ir žalia, šviesoje spindinčią taurę iš uranino stiklo – viską kruopščiai sustačiusi į griežtą eilę ant sidabrinio padėklo. Lottai – kavos, Walteriui – ką tik užplikytos arbatos, Axeliui – naminio limonado.

Atėjo ir piktai pasakė:

– Pone Walteri, aš nesusitvarkau su tuo tožeriu.

Pasakė kaip tarnaitė, įsitikinusi, kad jos vis tiek neatleis. Ką ji bepasakytų.

– ToSteriu¹, froilen Berta, toSteriu, – kantriai paaiškino Walteris.

– Kaip tu su ja susitvarkai? – griežtai paklausė Lotta, kai froilen Berta dingo virtuvėje.

Pasakė tarsi tikrindama, ar Walteris susitvarko su savo gyvenimu.

– Niekaip, – atsakė Walteris.

– Ar tau tikrai reikia tarnaitės, kuri nesusitvarko su tosteriu? – paklausė Lotta.

Jei jau nebuvo jokių galimybių sutvarkyti Berlyno, ji norėjo sutvarkyti bent jau kai ką. Bent jau froilen Bertą.

– Man atrodo, froilen Berta labai bijo visokios technikos, – pasakė Walteris. – O technikos, progreso šiais laikais bijo net labai drąsūs žmonės. Jau nekalbant apie jų tarnaites. Pasaulis jau naujas, o žmonės jame juk seni.

– Ne visi.

– Bet visiems sunku gyventi pasaulyje, kur kasdien ką nors reikia daryti pirmą kartą.

– Apie ką tu čia?

– Apie tai, kad bijoti tosterio – tai ne patologija, – pasakė Walteris.

[2020]

(Undinė Radzevičiūtė, *Grožio ir blogio biblioteka*, romanas, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2020, p. 11–12)

SAVARANKIŠKAS DARBAS

Ievos Toleikytės eilėraščio „Atspėjau“ interpretacija

Nuo seno gamta buvo pagrindinis žmogaus pragyvenimo šaltinis. Gamta buvo įkvėpėja, maitintoja, dievų įsikūnijimas. Net Lietuvos senovės religija, pagonybė, žmonių gyvenimą siejo su gamta. Gamta žmogui suteikdavo ramybę, džiaugsmą ir daug kitokių emocijų. Ieva Toleikytė savo eilėraštyje „Atspėjau“ nagrinėja savo ir kitų šiuolaikinių žmonių santykį su gamta.

Eilėraštis prasideda nuo klausimo: „kaip apibūdinti tą kvapą?“ Autorė bando suprasti, kokią kvapą ji jaučia ir ką tai jai suteikia. Pateikiama pora pavyzdžių, koks tai kvapas galėtų būti. Vartojama daug epitetų, tai suteikia eilėraščiui vaizdingumo ir nukelia skaitytoją į rašytojos vaizduojamą rudens. Skaitytojas sužino, kad kuriamas vaizdinys yra ruduo. Čia atsiranda klausimas – koks yra šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta.

Toleikytei, šiuolaikiniam žmogui, gamta teikia didžiulį malonumą. Kai rudens metu buvo šiltas oras ir buvo „smingančiom dulkėm kvepianti vasara“, antai linksmi leido laiką prie ežero ir kiekvienas žingsnis jai teikė laimę. Tai buvo vadinamoji bobų vasara. Kai trumpam rudens metu pliūpteli vasariška šiluma, o vorai mezga didelius voratinklius. Moteris gėrasi gamta, bando suprasti, iš kur atsiranda jos mėgstamas kvapas. Toleikytės vaizduotė tik pastiprino tą kvapą. Panašus reiškinys matomas Antano Baranausko kūrinyje „Anykščių šilelis“. Lyrinis subjektas nuėjęs į iškirstą mišką jo galybę ir užuodžia miško kvapus. Tačiau kiti žmonės Ievos Toleikytės nesuprato, jie gėrėjosi tik matomąja, vadinasi, mėgo gamtą tik paviršutiniškai. Įterpiama metafora: „šalia nebuvo didelių Nosių.“ Šia metafora norima pasakyti, jog dažnas šiuolaikinis žmogus gamta gėrasi mažiau nei pati rašytoja. Šiuolaikinis žmogus kvapų „nekataloguoja“ kaip pati autorė. Tačiau tai ne visada tiesa, žmogus gali įsiminti gamtos gėrybių kvapą ir sieti jį su laimingomis akimirkomis. Pavyzdžiui, dažnam asmeniui mandarinų kvapas asocijuojasi su Kalėdomis.

Pavasarių kvapas sugrįžta kartu su šiluma. Pateikiama metafora: „kaip radauskiškos pasakos spąstuos žalios skaros suplyšo.“ Tai reiškia, jog gamta po žiemos pabudo, viskas pradėjo žaliuoti ir žydėti. Toleikytė „plaukiojo“ pavasariniame kvape, o jis buvo toks stiprus, kad joks kitas kvapas jo nepramušė. Bet kiti žmonės gamtą peikė, sakė, kad oras užterštas dėl išdegusių miškų. Rašytoja šiuos žmones lygina su įkyriais peliukais, nes jai tas gamtos kvapas visada bus tobulas ir neužmirštas. Išnagrinėjus visą tekstą skaitytojas gali suprasti eilėraščio pavadinimo prasmę – autorė „atspėjo“, kas yra jai patinkamas kvapas.

Taigi gamta autorei stipriai siejasi su kvapu. Kitiems šiuolaikiniams žmonėms kvapas retai pasijaučia, nes jie gamtą mato paviršutiniškai. Tekste labai daug epitetų ir metaforų, jie tekstui suteikia raiškumo ir vaizdingumo. Autorė atspėja, koks yra jai patinkantis kvapas. Panašią reikšmę kvapas įgyja Antano Baranausko kūrinyje „Anykščių šilelis“ – vaizduotė sustiprina lyrinio subjekto uoslę ir matomus vaizdus. Tekste atsiskleidžia dviejų tipų šiuolaikiniai žmonės – tokie kaip autorė, kurie turi stiprų ryšį su gamta, ir kiti žmonės, kurie gamtą tik regi, bet jos nejaučia kitaip. (425 ž.)

Kaip patirtis veikia žmogaus pasirinkimus?

Pasirinkimas – šiuolaikinio, laisvo žmogaus vertybė, kurią lemia daugybė veiksnių: kultūra, šeima, charakterio bruožai, moraliniai nusistatymai, finansinės galimybės ir daug kitų tiek asmeninių, tiek išorinių, aplinkinių veiksnių. Tačiau viena didžiausių žmogaus pasirinkimo, sprendimo lėmėja – patirtis, išgyvenimai. Žmogus savo atmintyje kaupia net menkiausias gyvenimo akimirkas, kurios daro įtaką žmogaus ateičiai. Vienos patirtys paveikia žmogų labiau ir išlieka visam gyvenimui, kitos – mažiau ir ilgai neužsibūna žmogaus atmintyje. Tačiau, kyla klausimas, kaip patirtis veikia žmogaus pasirinkimus?

Viena vertus, skausminga patirtis palieka gilią žymę žmogaus širdyje ir atbaido individą nuo jau patirtų, išgyventų jausmų ir veiksmų. Tragiški išgyvenimai, sunkumai, kurie nenualina, nenužudo žmogaus, padaro jį stipresnį, įkvepia jame drąsos, ryžto, nepasidavimo, pasitikėjimo savo jėgomis. XX amžiuje jaunai Lietuvos valstybei, atsidūrus nepalankioje geopolitinėje padėtyje, atsidūrus tarp dviejų grėsmingų ideologijų, teko išgyventi tragišką, tautą niekinančią patirtį. Tačiau pirmosios sovietų ir vokiečių okupacijos žiaurumai privertė Lietuvos žmones priešintis, nepasiduoti ir nepasitikėti tiek nacių, tiek komunistų skleidžiamai propagandai, kuriamai iliuzijai. Žinoma, antisovietinė rezistencija, partizanų veikla nežadėjo Lietuvai pergalės ir Nepriklausomybės, tačiau skausminga dviejų okupacijų patirtis vertė tautą priešintis, ieškoti palaikymo vakarų pasaulyje ir skleisti tiesą apie Lietuvos padėtį sovietų okupacijoje visam pasauliui. Pateikto soneto autorius – XIX amžiaus poetas Adomas Mickevičius, kilęs iš Naugarduko, mokėsis Vilniaus universitete, dėl aktyvios veiklos Filomatų ir Filaretų draugijose, buvęs ištremtas. A. Mickevičiaus laikmetis – „Tautų pavasaris“, tautinio atgimimo idėjų laikotarpis, kai buvo aukštinamas nacionalizmas, tautos istorija, kalba. A. Mickevičiaus, kaip tikro romantiko ir tremtinio kūrybai būdingas jausmingumas, ilgesys, Tėvynės prisiminimai. Pateiktame sonete „Rezignacija“ nelaimingiausiu žmogumi yra įvardijamas individas, turėjęs vieną vienintelę nuostabaus jausmo – meilės – patirtį, tačiau iš soneto suprantama – skaudžios meilės patirtį, kuri neleidžia žmogui vėl pamilti ir būti laimingu. Kiekvienas naujas gražuolės žvilgsnis nelaimėlį baugina, nedžiugina ir netraukia. Nelaimėlio širdis yra prilyginama senai, tuščiai, šaltai šventykloi, kurioje ne vieta nei Dievui, nei kitam žmogui. Nelaimingos meilės patirtis apnuodija žmogaus širdį, suvaržo ir įkalina ją. Taigi, tragiška ir žiauri patirtis palieka didelę žaizdą ant žmogaus krūtinės ir verčia individą stengtis išvengti panašių išgyvenimų, jausmų.

Harmonijoje žmogus neturi veiklos, joje nėra matoma pažanga, darbo rezultatas, o chaosas – visiška harmonijos priešingybė, kurioje sunkus darbas turi vizualų, akivaizdų darbo vaisių. Galbūt būtent dėl šios priežasties žmonija ir nesimoko iš istorijos? Didžiausių Aleksandro Makedoniečio, Napoleono užkariavimų, dviejų pasaulinių karų patirtys nemoko žmonių. Iki šių dienų skirtingose pasaulio vietose yra girdima apie karinius veiksmus, okupaciją, prievartą, terorą. Žmonės griaua miestus, ardo nusistovėjusią taiką, kelia suirutę dėl vieno tikslo – viską atkurti, žinoma, pridėjus įvairių naujovių, tačiau darbo esmė nesikeičia. Sugriovus vėl imamasi tų pačių veiksmų, vėl statome, vėl kuriame, tačiau, ar tai nėra beprasmis darbas? Atkursime ir vėl sugriausime. Tai lyg graikų mitologijos veikėjo Sizifo darbas – beprasmis akmenų ridenimas į kalną. Tačiau nei Sizifas, nei žmogus nenustoja veikti, dirbti, jis grįžta prie alinančios rutinos ir atlieka savo pareigą. Katastrofų literatūros atstovas, (450 ž.) egzistencialistas Alberas Kamiu maištavęs savo kūrinuose prieš nusistovėjusias sistemas, taisykles, stereotipus, kėlęs žmogaus susvetimėjimo problemą, savo esė „Sizifo mitas“ paaiškina rutinoje paskendusio žmogaus darbo prasmę ir jo nearšų, nematomą maištą, darbo neatsisakymą. Anot A. Kamiu, Sizifas yra laimingas, patenkintas, nors ir beprasmiu, bet savo darbu. Akmenų ridenimas yra tik Sizifo darbas, jis yra savo dienų, savo darbo šeimnininkas ir laimė, pasitenkinimas beprasmiu darbu yra lyg maištas prieš nusistovėjusią sistemą. Į kiekvieną absurdišką darbą turime žvelgti kaip į savo, niekieno priskirtą darbą ir tokiu būdu

priskirti jam prasmę. Žmogus yra būtybė linkusi kartoti net skaudžiausias patirtis ir sugebanti džiaugtis nesąmoningiausiais darbais.

Taigi, kai kurios patirtys pamoko žmogų ir atbaido nuo jų kartojimo, o kai kurios priešingai, traukia, žavi ir verčia kartoti. Tačiau priimti sprendimą, kuris neprieštarautų ne tik asmeninėms moralinėms nuostatoms, bet ir nepaveiktų neigiamai aplinkinių žmonių. Patirtis ir išgyvenimai yra tik dalis iš daugybės žmogaus pasirinkimo dedamųjų, rėmėjų.

Ar verta aukoti asmeninę gerovę dėl principų?

Principas – įsitikinimas, pažiūra, veiksmo dėsnis. Kiekvienas žmogus yra unikalus individas, kuris turi asmeninę vertybių sistemą, pasaulėžiūrą, gyvenimo patirtį. Žmonių išskirtinumas lemia tai, kad visi gyvena pagal tam tikrus sau nustatytus principus, nuo kurių priklauso jų elgesys. Kai kurie principai individui tokie svarbūs ir vertingi, kad jis bet kokia kaina jų laikosi, net išsižada ko nors itin svarbaus. Kyla klausimas, ar dėl visų principų verta aukoti asmeninę gerovę.

Visų pirma, asmeninė gerovė neturėtų būti aukojama dėl principų, kurie kyla iš asmens išdidumo, žmogus dėl jų neturėtų žlugdyti savo gyvenimo, jei principais grįstas elgesys nėra naudingas jam pačiam ar kitiems. Kilnu maištauti prieš tam tikras visuomenės primestas normas, tironiją ar neteisybę grįstą sistemą, tačiau svarbu rasti pusiausvyrą tarp asmeninės gerovės ir šio maišto. Reikia atsižvelgti į tai, ar žmogaus maištas nėra tik užsispyrimas, išdidumas, ir ta kova yra reikšminga, naudinga pačiam individui ar net visuomenei. Žmogus gali gyventi remdamasis sau nustatytomis taisyklėmis, tačiau asmeninę gerovę dėl jų verta aukoti tik tuomet, kai jos turtina žmogaus sielą, skatina ją veikti, galbūt net keisti pasaulį. Principai, kurie tik sekina, demotyvuoja, neskatina gerinti savo ar aplinkinių gyvenimo, nėra prasmingi, dažnai žmogus jų laikosi vedamas išdidumo, jis taip žlugdo savo gyvenimą. Individai, kurie yra užsispyrę ir aukoja asmeninę gerovę dėl principų, vaizduojami ir literatūroje. 1936 m. išleisto George Orwell romano „Lapok, aspidistra“ veikėjas Gordonas gyvena kukliame būste, dirba mažai apmokamą darbą, nes maištauja prieš ekonominę valstybės sistemą. Pats savo maištą jį aplankiusiam Ravelstonui jis įvardija kaip kovą: „Aš kariavau prieš pinigus.“ Ravelstonas neigiamai vertina tokį Gordono gyvenimo būdą, jis mano, kad nuo įdiegtos ekonominės sistemos atsiriboti neįmanoma, kad asketiškas gyvenimo būdas nieko nepakeis, toks maištas nėra prasmingas: „Reikia keisti pačią sistemą, kitaip nepakeisi nieko.“ Jis nesmerkia to, kad Gordonas neparsidavė reklamos agentūrai, nepamynė savo principų, tačiau yra įsitikinęs, kad dabartiniame darbe jis save žlugdo, neišnaudoja savo gabumų ir tol, kol „gyvens šioje klaikioje vietoje, dirbs tą beviltišką darbą ir skendės melancholijoje“, Gordonas neberašys ir poezijos. Jis teisingai įvertina Gordono situaciją, Gordonas išdidžiai laikosi savo principų ir aukoja asmeninę gerovę, tačiau iš tikrųjų jo gyvenimo sąlygos jį tik demotyvuoja, skandina melancholijoje, taigi atima galimybę panaudoti gabumus, rašyti prasmingas eiles. Jis riboja save, tačiau tai nėra prasminga, nes jis nesiima jokių realių veiksmų, nesistengia pakeisti sistemos. Gordono principai grįsti kilniomis idėjomis, bet pasirinktos neveiksmingos priemonės, jo maištas nepadeda kurti geresnio gyvenimo nei sau, nei kitiems. Šiais laikais taip pat yra žmonių, kurie maištauja prieš pasaulio tvarką gyvendami asketiškai, pavyzdžiui, vienuoliai, kurie atsiriboja nuo visuomenės ir turtų. Vis dėlto, nors jie išsižada asmeninės gerovės dėl savo principų, jie tai daro tam, kad tobulėtų kaip individai, pasiektų vidinę ramybę, išgyventų dvasios pakylėjimą. Gordonas, atvirkščiai, išgyvena melancholiją, užuot atvėręs savo sielą ją užveria ir neberašo poezijos. Taigi, neverta dėl principų aukoti **(450 ž.)** asmeninės gerovės, jei tai darydamas individas išsekina save, bet nenuveikia nieko prasmingo.

Kita vertus, verta aukoti asmeninę gerovę dėl principų, jei principai yra paremti moralinėmis nuostatomis ir žmogus jais remdamasis padeda kitiems ar net keičia pasaulį. Žmogaus gyvenimo principai turi būti pagrįsti kilnumu ir dorove, o ne išdidumu. Užsispyrimas tampa gera savybe tik tada, kai atkakliai siekiama kilnaus tikslo ir aktyviai veikiama. Prasminga aukoti asmeninę laimę, laiką ar net gyvybę, išsižadėti tam tikrų asmeninių troškimų, jei tai daro kitų gyvenimą geresnį. Gyvendamas pagal moralinius principus individas turtina savo sielą ir tobulina pasaulį, taigi nežlugdo savęs. Net pagalba vienam ar keliems asmenims jau yra didelis laimėjimas visuomenei ir prasminga auka. Dar Antikos laikais žmonės siekė kalokagatijos idealo, teisingo gyvenimo principus grindė pasiaukojimu ir saiku. Viduramžiais kaip pridera gyventi mokė Biblija, naujasis Testamentas aukštino atlaidumą, pasiaukojimą, gyvenimo principai buvo kuriami pagal krikščioniškąją moralę, kuri mokė asmeninės gerovės išsižadėti dėl kitų.

Krikščioniškosios vertybės išliko svarbios ir vėliau ir tebėra kai kurių žmonių moralinių principų pamatu net šiais laikais. Krikščionybės persmelkta ir neoromantikės, XIX a. pab. – XX a. pirmosios pusės rašytojos, pirmosios moters Lietuvoje, įgijusios europinį išsilavinimą, Šatrijos Raganos apysaka „Sename dvare“. Šio kūrinio pasakotoja Irutė mintimis nusikelia į vaikystę ir prisimena mylimą mamatę. Mamatės vidinis pasaulis dar giliau atskleidžiamas į apysaką įterptomis ištraukomis iš jos dienoraščio. Mamatė Marija – jautri, subtilios bei meniškos sielos ir romantiškos prigimties moteris, kuri gyvena pagal krikščioniškus principus. Ji turi aukštų siekių, trokšta daugiau negu gali suteikti kasdienybė: nori muzikuoti, svajoti, dalyvauti patriotų ratelio veikloje, mokyti valstiečių vaikus. Vis dėlto ją riboja XIX a. vyravusios patriarchalinės visuomenės normos ir jos pačios principai. Marija yra giliai tikinti moteris, todėl, nors jos pragmatiškas vyras Liudvikas nesupranta jos sielos subtilybių ir pasiaukojimo, ji net nesvarsto skyrybų su juo ir neleidžia sau užmegzti santykių su jai simpatizuojančiu ponu Jonavičiumi. Mamatė aukoja asmeninę gerovę ir atsisako savo svajonių tam, kad būtų gera žmona, o svarbiausia – mama. Jos auka prasminga, nes, gyvendama pagal savo principus, ji suteikia vaikams šiltą ir šviesią vaikystę, jie tampa sąmoningi ir tolerantiški. Mamatė taip pat aukoja asmeninius resursus dėl kitų žmonių, pavyzdžiui, atiduoda savo brangią apyrankę, kad paremtų knygnešių veiklą, slaugo Kazelę ir rūpinasi kitais nuskriaustaisiais. Taigi aukodama asmeninę gerovę Mamatė prisideda prie geresnės visuomenės kūrimo. Yra žmonių, kurių veikla keičia ne tik kelių individų, bet ir visos šalies likimą/ Lietuvos istorija pilna tragiškų įvykių, tačiau ir herojų, kurių dėka Lietuva šiandien yra nepriklausoma šalis. Kai Lietuva 1990 m. po sovietų okupacijos paskelbė nepriklausomybę, ji ne iš karto tapo laisva. SSRS siekė išlaikyti ją savo sudėtyje, todėl 1991 m. sausio 13 d. ėmėsi agresyvių veiksmų. Vis dėlto atsirado žmonių, kurių gyvenimo principai paremti besąlygišku patriotizmu, todėl jie, rizikuodami asmenine gerove, apsupo Vilniaus televizijos bokštą, kurį šturmuoti bandė sovietų tankai. Deja, kai kurie tautos herojai žuvo, taigi išsižadėjo aukščiausio asmeninės gerovės lygmens – gyvybės. Jų maištas buvo prasmingas, nes sovietams nepavyko užimti televizijos bokšto, o žinia apie sovietų agresiją pasklido po pasaulį ir pagreitino Lietuvos nepriklausomybės pripažinimą. Taigi, žmonių, kurie aukoja asmeninę gerovę dėl morale grįstų principų ir daro pasaulį ar kitų gyvenimą geresnį, auka yra prasminga.

Kiekvienas individas gyvena remdamasis tam tikrais įsitikinimais. Kai kurie dėl šių įsitikinimų net aukoja asmeninę gerovę. Vis dėlto, reikėtų pasverti, ar tai daryti verta. Išdidumu grįsti principai, pagal kuriuos gyvendamas žmogus nieko nedaro, nesistengia pagerinti savo ar aplinkinių gyvenimo, žlugdo save, nėra verti tokios aukos. Jei žmogų jo principai skatina aktyviai veikti bei padėti kitiems, dėl jų verta išsižadėti asmeninės gerovės.

V. Mykoliaičio-Putino eilėraščio „Liepa“ interpretacija (B kursas)

Vincas Mykolaitis-Putinas – vienas iš pirmųjų XX a. lietuvių literatūros rašytojų, kuris rašė apie žmogaus jausmus, norus ir apskritai apie psichologiją. Pats Putinas labai buvo susijęs su gamta, jis grožėdavosi ja, rašydavo apie ją. Dauguma jo eilėraščių ir yra būtent apie gamtą.

Šiame eilėraštyje lyrinis subjektas rašo apie gamtą, aprašo kiekvieną pastebėjimą. Eilėraščio laikas – liepos mėnesis ir iš konteksto galime suprasti, kad tai yra lyrinio subjekto mėgstamiausias laikas, nes viską aprašo labai smulkiai. Liepos mėnesis – tai ramybės laikotarpis, gamtos gyvavimo maksimumas. „Man liepos mėnesis – ramybė“. Lyrinis subjektas labai aiškiai paaikškina gamtą ta mėnesį. Aplamai vasaros laikas ypatingas, nes matai kaip gamta atsigauna po žiemos, kaip viskas žydi ir net lietus būna ypatingas. „Kaip saulė triūsia visą dieną, / Net niūrūs pašaliai nušvitę.“. Citata pabrėžia, jog saulė vasara dirba nesustodama, ji nenori ilsėtis. „Nuo dulkių vyšnių ir avių / Nuplaus griaustinis su lietum.“. Tokių smulkių detalių apie gamtą nei vienas nepastebime, nesuvokiame kaip stipriai kiekvienas gamtos reiškinys dirba harmoniškai, vienas kita papildo, pataiso. Net ir bites kartais pamirštame, nors jos dirba nuolatos mums, kad tik turėtume medaus. „Išgirsi dūzgiant darbščią bitę.“. Vasaros vakarai jaučiasi lyg magija. Saulė dirbus visą dieną pagaliau gauna pailsėt, oras vėsta, dangus tampa oranžinis kartais net raudonas. „Štai vakarai ugnim žioruoja, / Ir saulė glosto pilką kalvą.“. Lyrinis subjektas jaučiasi daug geriau gamtoje nei visur kitur, ji jam suteikia ramybės, laimės. O pats smagiausias gamtos laikotarpis – vasara, nes gamta atgimsta, parskrenda paukščiai, miškai žaliuoja. Kaip ir matome iš eilėraščio pavadinimo „Liepa“, ji lyrininiam subjektui suteikia daugiausiai ramybės ir įkvėpimo. Iš konteksto galime suprasti, kad šis mėnesis tarsi gamtos žydėjimas, duodamas įvaizdis, jog žolė būna daug žalesnė nei per kitus vasaros mėnesius. Lyrinis subjektas yra labai susijungęs su gamta, rašo apie gamtą. „Oi, netikėk!“. Eilėraščio pabaigoje lyrinis subjektas prašo jog nusilenktume nakties ramybei. „Pasilypėk į tą kalnelį / Ir vasaros nakties ramybei / Nulenki galvą.“. Lyrinis subjektas nori, kad parodytume savo pagarbą gamtai, ir padėkotume jai už visą gamtos darbą. Vasaros laikotarpiu gamta turi dirbti sunkiai, kad žmonės galėtų atsipalaiduoti, nes visi nori atostogauti vasara, tai parodo žmogaus ir vasaros gamtos ryšį. Vakarų atmosfera mums atneša daug jausmų: romantikos, ramybės, pasitikėjimo. Vasaros šiltos naktys kelia norą sėdėti lauke per naktį, nesvarbu ar su draugais, ar be jų, norime išsakyti savo giliausias paslaptis ir didžiausius norus. Žmonės kartais nesusipranta kiek daug gali atnešti gamta kol patys joje nepabūna nors keletos minučių ar valanda ir tik tada supranta jos svarbą mūsų (400 ž.) gyvenimuose.

Eilėraščio lyrinį subjektą galime susieti su kiekvienu žmogumi, nes kiekvienas kartais trokštame pabėgti kuo toliau nuo gyvenimo rūpesčių, išsikraustyti kuo toliau nuo žmonių. Ir pirma mintis, kuri šauna į galvą yra pabuvimas gamtoje, pasivaikščiojimas miške ar tiesiog pasėdėjimas ant kokio nors kelmo. Visą tai žmogui suteikia ramybės, harmoniškumo.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Lietuvių kalbos ir literatūros (A), lietuvių kalbos ir literatūros (B) VBE (II dalies) kandidatų darbų vertintojų mokymai

I etapo 4seminaras
2025 m. balandis

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

I etapo 4 seminaras. Savarankiško darbo analizė

- Problemos, kilusios vertinant teksto interpretacijas ir probleminio klausimo svarstymo rašinius RM ASSESSOR vertinimo aplinkoje
- Probleminių rašinių vertinimo analizė
- Refleksija

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Savarankiškas darbas

- Savarankiško darbo neatliko per 200 seminarų dalyvių. Yra grupių, kuriose dauguma mokymų dalyvių neįvertino nė vieno rašinio.
- Rašinių vertinimas įvairuoja:

A1 turinio vertinimas svyruoja nuo 0/0/1 iki 5/5/2;

A2 vieni rašo 2/2/1, bet yra vertinančių ir 5/5/2 ir 6/6/1;

A3 vertinimas buvo ir 7/7/2 ir 4/1/2 ar 3/4/2;

B kurso rašinio svyravimai mažesni, bet jų irgi nemažai – vieni rašo 1/1/1, kiti 3/5/1

- Nemažai gramatikos ir skyrybos vertinimo nesutapimų, ir sunkiai paaiškinamų, kai vienas vertintojas rašo **2 ar 3 taškus**, o kitas – **6 ar 7**. Panašiai įvairuoja raiškos vertinimas.

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Turinio vertinimo problemos

- **Dėstymo pastraipos užsklanda (kartais aspektas) žymima kaip argumentavimo klaida.**
- **Nors skiriamas ne maksimalus įvertinimas, tačiau nežymima fakto ar argumentavimo klaidų.**
- **Turinio trūkumai (interpretavimo /argumentavimo trūkumai, fakto klaidos) žymimi iki 450 ž. ribos.**
- **Neatpažįstamos aiškos turinio klaidos.**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Nežymimi interpretavimo trūkumai / žymimi be reikalo

- **Toleikytė** „plaukiojo“ pavasariniame kvape, o jis buvo toks stiprus, kad joks kitas kvapas jo nepramušė. **Bet kiti žmonės gamtą peikė, sakė, kad oras užterštas dėl išdegusių miškų. Rašytoja šiuos žmones lygins su įkyriais peliukais, nes jai tas gamtos kvapas visada bus tobulas ir neužmirštas. (Nežymima F2, int)**
- **Lyrinis subjektas jaučiasi daug geriau gamtoje nei visur kitur, ji jam suteikia ramybės, laimės. (Žymima st, ne int)**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

- Pavasarį kvapas sugrįžta kartu su šiluma. Pateikiama metafora: „kaip radauskiškos pasakos spąstuos žalios skaros suplyšo.“ Tai reiškia, jog gamta po žiemos pabudo, viskas pradėjo žaliuoti ir žydėti. **Toleikytė „plaukiojo“ pavasariniame kvape, o jis buvo toks stiprus, kad joks kitas kvapas jo nepramušė. (Žymėta int)**
- Šiuolaikinis žmogus kvapų „nekataloguoja“ kaip pati autorė. **Tačiau tai ne visada tiesa, žmogus gali išiminti gamtos gėrybių kvapą ir sieti jį su laimingomis akimirkomis. Pavyzdžiui, dažnam asmeniui mandarinų kvapas asocijuojasi su Kalėdomis. (Nežymima int)**
- **Saulė dirbus visą dieną pagaliau gauna pailsėt, oras vėsta, dangus tampa oranžinis, kartais net raudonas. „Štai vakarai ugnim žioruoja, / Ir saulė glosto pilką kalvą.“. (Žymima int)**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Argumentavimo trūkumai žymimi be reikalo / nežymimi

- Šatrijos Raganos apysaka „Sename dvare“. Šio kūrinio pasakotoja Irutė mintimis nusikelia į vaikystę ir prisimena mylimą mamatę. (arg arba F2) Mamatės vidinis pasaulis dar giliau atskleidžiamas į apysaką įterptomis ištraukomis iš jos dienoraščio. **Mamatė Marija – jautri, subtilios bei meniškos sielos ir romantiškos prigimties moteris, kuri gyvena pagal krikščioniškus principus. (arg)**
- Nelaimėlio širdis yra prilyginama senai, tuščiai, šaltai šventyklai, kurioje ne vieta nei Dievui, nei kitam žmogui. **Nelaimingos meilės patirtis apnuodija žmogaus širdį, suvaržo ir įkalina ją. (Žymimas arg)**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

- Harmonijoje žmogus neturi veiklos, joje nėra matoma pažanga, darbo rezultatas, o chaosas – visiška harmonijos priešingybė, kurioje sunkus darbas turi vizualų, akivaizdų darbo vaisių. **(Žymima ir arg, ir f, nors čia dėstymo pastraipos aspektas)**
- Į kiekvieną absurdišką darbą turime žvelgti kaip į savo, niekieno priskirtą darbą ir tokiu būdu priskirti jam prasmę. Žmogus yra būtybė linkusi kartoti net skaudžiausias patirtis ir sugebanti džiaugtis nesąmoningiausiais darbais. **(dvi arg klaidos)**
- Taigi, tragiška ir žiauri patirtis palieka didelę žaizdą ant žmogaus krūtinės ir verčia individą stengtis išvengti panašių išgyvenimų, jausmų. **(Žymima arg)**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

- Šiais laikais taip pat yra žmonių, kurie maištauja prieš pasaulio tvarką gyvendami asketiškai, pavyzdžiui, vienuoliai, kurie atsiriboja nuo visuomenės ir turtų. Vis dėlto, nors jie išsižada asmeninės gerovės dėl savo principų, jie tai daro tam, kad tobulėtų kaip individai, pasiektų vidinę ramybę, išgyventų dvasios pakylėjimą. **(Žymimas arg)**
- Deja, kai kurie tautos herojai žuvo, taigi išsižadėjo aukščiausio asmeninės gerovės lygmens – gyvybės. Jų maištas buvo prasmingas, nes sovietams **nepavyko užimti televizijos bokšto, (F1)** o žinia apie sovietų agresiją pasklido po pasaulį ir pagreitino Lietuvos nepriklausomybės pripažinimą. **(Žymimas arg)**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Nežymimos fakto klaidos / pažymėtos be reikalo / painiojami F1 ir F2

- Įterpiama **metafora**: „šalia nebuvo didelių Nosių.“ (Nežymima F2, žymima **st** arba **f**)
- **Lyrinis subjektas nuėjęs į iškirstą mišką jo galybę ir užuodžia miško kvapus. (Žymima F2)**
- Tačiau **pirmosios sovietų ir vokiečių okupacijos žiaurumai [...]** (Žymima F2)
- Ieva Toleikytė savo eilėraštyje „Atspėjau“ **nagrinėja savo ir kitų šiuolaikinių žmonių santykį su gamta. (Ižangoje pasirinkta kryptis, žymima F2)**
- Vartojama daug epitetų, tai suteikia eilėraščiui vaizdingumo ir nukelia skaitytoją į rašytojos **vaizduojamą rudenį**. Skaitytojas sužino, kad kuriamas **vaizdinys yra ruduo. (du F1 pažymėti)**
- Toleikytė „plaukiojo“ pavasariniame kvape, **o jis buvo toks stiprus, kad joks kitas kvapas jo nepramušė. (Žymima F1)**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

- XIX amžiaus **(f)** poetas Adomas Mickevičius, kilęs iš Naugarduko, mokėsis Vilniaus universitete, dėl aktyvios veiklos **Filomatų ir Filaretų** draugijose, buvęs ištremtas. (Žymimas **F2**)
- Viduramžiais kaip pridera gyventi mokė Bibliją, naujasis Testamentas aukštino atlaidumą, pasiaukojimą, **gyvenimo principai buvo kuriami pagal krikščioniškąją moralę, kuri mokė asmeninės gerovės išsižadėti dėl kitų.** (Žymimas **F2**)

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Kalbos taisyklingumo vertinimo trūkumai

Nežymimos / žymimos be reikalo gramatikos / žodyno klaidos

- Rašytoja šiuos žmones **lygins su** įkyriais peliukais... **gr**
- Tačiau pirmosios sovietų ir vokiečių okupacijos žiaurumai privertė Lietuvos žmones priešintis, nepasiduoti ir **nepasitikėti** tiek nacių, tiek komunistų skleidžiamai **propagandai**, kuriamai **iliuzijai**. (Žymimos 2 gr)
- **Harmonijoje** žmogus neturi veiklos. (Nežymima gr)
- Žmonės kartais **nesusipranta** kiek [...] **gr**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

- Čia **atsiranda** klausimas – koks yra šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta. **gr?**
- Toleikytės vaizduotė tik **pastiprino** tą kvapą. **gr?**
- [...] autorė „atspėjo“, kas yra jai **patinkamas** kvapas. **gr?**
- [...] patirtis išlieka **visam gyvenimui**. **gr?**
- **Kitiem** šiuolaikiniams žmonėms kvapas retai pasijaučia. **gr?**
- [...] ką **tai** [kvapas] jai suteikia. **gr?**
- XX amžiuje jaunai Lietuvos valstybei, **atsidūrus** nepalankioje geopolitinėje padėtyje, **atsidūrus** tarp dviejų grėsmingų ideologijų, teko išgyventi tragišką, tautą niekinančią patirtį. (**Nežymima gr**)

- Taigi gamta autorei stipriai **siejasi** su kvapu. **gr?**
- [...] okupacijos **žiaurumai**. **gr?**

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Žymimos nemotyvuotai / nežymimos skyrybos klaidos

- Pasirinkimas – **šiuolaikinio, laisvo** žmogaus vertybė, kurią lemia daugybė veiksnių...
- **Tačiau**, kyla klausimas, kaip patirtis veikia žmogaus pasirinkimus?
- Gordonas, atvirkščiai, išgyvena melancholiją, užuot atvėręs savo **sielą** ją užveria ir neberašo poezijos.
- Eilėraščio laikas – liepos **mėnesis ir iš** konteksto galime suprasti [...] Vasaros šiltos naktys kelia norą sėdėti lauke per naktį, nesvarbu ar su **draugais**, ar be jų, norime...

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

- A. Mickevičiaus, **kaip tikro romantiko ir tremtinio** kūrybai būdingas jausmingumas, ilgesys... Kyla klausimas, ar dėl visų principų verta aukoti asmeninę gerovę.
- [...] lemia daugybė veiksnių: kultūra, šeima, charakterio bruožai, moraliniai nusistatymai, finansinės galimybės **ir daug kitų tiek asmeninių**, tiek išorinių, aplinkinių veiksnių. (Žymima v)
- „Nuo dulkių vyšnią ir avietę / Nuplaus griaustinis su lietum.“. (Žymima v visur, kur kartojasi)
- Eilėraštis prasideda nuo **klausimo**: „**kaip** apibūdinti tą kvapą?“
- Įterpiama metafora: „šalia nebuvo didelių Nosių.“ (Žymima v)

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Nemotyvuotai žymimos / nežymimi stiliaus trūkumai

- Tai buvo vadinamoji bobų **vasara. Kai** trumpam rudens metu pliūpteli vasariška šiluma, o vorai mezga didelius voratinklius. (**Žymima gr, ne st**)
- Moteris gėrasi gamta, bando suprasti, iš kur atsiranda jos mėgstamas kvapas. (**st?**)
- Kiekvienas žmogus yra unikalus individas, kuris turi asmeninę vertybių sistemą, pasaulėžiūrą, gyvenimo patirtį. (**st?**)

Ievos Toleikytės eilėraščio „Atspėjau“ interpretacija

Turinys 2/2/0

Nuo seno gamta buvo pagrindinis žmogaus pragyvenimo šaltinis. Gamta buvo įkvėpėja, maitintoja, dievų įsikūnijimas. Net Lietuvos senovės religija, pagonybė, žmonių gyvenimą siejo su gamta. Gamta žmogui suteikdavo ramybę, džiaugsmą ir daug kitokių emocijų. Ieva Toleikytė savo eilėraštyje „Atspėjau“ nagrinėja savo ir kitų šiuolaikinių žmonių santykį su gamta.	
Eilėraštis prasideda nuo klausimo: „kaip apibūdinti tą kvapą?“ Autorė bando suprasti, kokį kvapą ji jaučia ir ką tai jai suteikia. Pateikiama pora pavyzdžių, koks tai kvapas galėtų būti. Vartojama daug epitetų, tai suteikia eilėraščiui vaizdingumo ir nukelia skaitytoją į rašytojos vaizduojamą rudenį. Skaitytojas sužino, kad kuriamas vaizdinys yra ruduo. Čia atsiranda klausimas – koks yra šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta? Nėra interpretacijos	F2
Toleikytei, šiuolaikiniam žmogui, gamta teikia didžiulį malonumą. Kai rudens metu buvo šiltas oras ir buvo „smingančiom dulkėm kvepianti f vasara“, antai linksmi leido laiką prie ežero ir kiekvienas žingsnis jai teikė laimę. Tai buvo vadinamoji bobų vasara. Kai trumpam rudens metu pliūpteli vasariška šiluma, o vorai mezga didelius voratinklius. Moteris gėrasi gamta, bando suprasti, iš kur atsiranda jos mėgstamas kvapas. Toleikytės vaizduotė tik pastiprino tą kvapą. Panašus reiškinys matomas Antano Baranausko kūrinys „Anykščių šilelis“. Lyrinis subjektas nuėjęs į iškirstą mišką jo galybę ir užuodžia miško kvapus. Tačiau kiti žmonės Ievos Toleikytės nesuprato, jie gėrėjosi tik matomąja, vadinasi, mėgo gamtą tik paviršutiniškai. Įterpiama metafora: „šalia nebuvo didelių Nosių.“ Šia metafora norima pasakyti, jog dažnas šiuolaikinis žmogus gamta gėrasi mažiau nei pati rašytoja. Šiuolaikinis žmogus kvapą „nekataloguoja“ kaip pati autorė. Tačiau tai ne visada tiesa, žmogus gali įsiminti gamtos gėrybių kvapą ir sieti jį su laimingomis akimirkomis. Pavyzdžiui, dažnam asmeniui mandarinų kvapas asocijuojasi su Kalėdomis.	st S (F2) st st int st int st st F2 Int V int S
Pavasari kvapas sugrįžta kartu su šiluma. Pateikiama metafora: „kaip radauskiškos pasakos spąstuos žalios skaros suplyšo.“ Tai reiškia, jog gamta po žiemos pabudo, viskas pradėjo žaliuoti ir žydėti. Toleikytė „plaukiojo“ pavasariniame kvape, o jis buvo toks stiprus, kad joks kitas kvapas jo nepramušė. Bet kiti žmonės gamtą peikė, sakė, kad oras užterštas dėl išdegusių miškų. Rašytoja šiuos žmones lygina su įkyriais peliukais, nes jai tas gamtos kvapas visada bus tobulas ir neužmirštas. Išnagrinėjus visą tekstą skaitytojas gali suprasti eilėraščio pavadinimo prasmę – autorė „atspėjo“, kas yra jai patinkamas kvapas.	(v) st int gr
Taigi gamta autorei stipriai siejasi su kvapu. Kitiems šiuolaikiniams žmonėms kvapas retai pasijaučia, nes jie gamtą mato paviršutiniškai. Tekste labai daug epitetų ir metaforų, jie tekstui suteikia raiškumo ir vaizdingumo. Autorė atspėja, koks yra jai patinkantis kvapas. Panašią reikšmę kvapas įgyja Antano Baranausko kūrinys „Anykščių šilelis“ – vaizduotė sustiprina lyrinio subjekto uoslę ir matomus vaizdus. Tekste atsiskleidžia dviejų tipų šiuolaikiniai žmonės	st st

– tokie kaip autorė, kurie turi stiprų ryšį su gamta, ir kiti žmonės, kurie gamtą tik regi, bet jos nejaučia kitaip. (425)

S

KOMENTARAS

- 1 Įžanga formali. Joje trūksta kryptingumo, reikalingo interpretacijai (interpretacijos krypties, užuominų į būsimus interpretacijos aspektus ar aspekto dėmenis). Bet mokinys bando chronologiškai nuo seniausių laikų atvesti mintį iki eilėraščio, kuriame analizuojamas šiuolaikinio žmogaus santykis su gamta, todėl struktūros trūkumas nežymėtinas.
- 2 Visame rašinyje painiojamas autorius ir lyrinis subjektas, t. y. autorius laikomas lyrinio subjektu. Ta pati fakto klaida (F2) žymėtina tik viena visame rašinyje.
- 3 Interpretacija paviršutiniška, teksto elementai tik paminimi, jie tinkamai neanalizuojami
- 4 Formali pastraipa, mokinio klausimas pritemptas prie užduotyje pateikto interpretacijos aspekto.
- 5 Interpretacijos trūkumas. Eilėraščio tekste yra pasakyta: „kai jau seniausiai turėjo užšalti“, todėl teigti, kad tai bobų vasaros laikas yra klaidinga.
- 6 Netinkamai interpretuojamas tekstas – kalbama apie absoliučią uoslę turinčius žmones.
- 7 Interpretavimo trūkumas: tekste apie mandarinų kvapą ir Kalėdas visiškai nekalbama
- 8 Interpretuojama netinkamai, nesuprastas tekstas: iš tiesų tekste lyrinis subjektas bando suvokti prisimenamą kvapą, tačiau tiek jam, tiek aplinkiniams tai sunku padaryti, o malonumo iliuziją išsklaido demaskuojantys balseliai portaluose, pranešantys apie užterštą orą bei išdegusius miško plotus.
- 9 DLKŽ: patiškamas – kuris patinka: ~à spalva. P. vyras.
- 10 Tuščiažodžiaujama, neanalizuojama.
- 11 Kūriniai palyginti paviršutiniškai. Nesuvokta, kad A. Baranausko *Anykščių šilelyje* ir I. Toleikytės eilėraštyje *Atspėjau* perteikiamas neigiamas žmogaus poveikis gamtai – ji nyksta dėl žmogaus įtakos.
- 12 Rašinio išvados neapibendrina dėstymo, jos nepagrįstos.

Kaip patirtis veikia žmogaus pasirinkimus?

Turinys 2/3/0

Pasirinkimas – šiuolaikinio, laisvo žmogaus vertybė, kurią lemia daugybė veiksnių: kultūra, šeima, charakterio bruožai, moraliniai nusistatymai, finansinės galimybės ir daug kitų tiek asmeninių, tiek išorinių, aplinkinių veiksnių. Tačiau viena didžiausių žmogaus pasirinkimo, sprendimo lėmėja – patirtis, išgyvenimai. Žmogus savo atmintyje kaupia net menkiausias gyvenimo akimirkas, kurios daro įtaką žmogaus ateičiai. Vienos patirtys paveikia žmogų labiau ir išlieka visam gyvenimui, kitos – mažiau ir ilgai neužsibūna žmogaus atmintyje. Tačiau, kyla klausimas, kaip patirtis veikia žmogaus pasirinkimus? Viena vertus, skausminga patirtis palieka gilią žymę žmogaus širdyje ir atbaido individą nuo jau patirtų, išgyventų jausmų ir veiksmų. Tragiški išgyvenimai, sunkumai, kurie nenuaalina, nenužudo žmogaus, padaro jį stipresnį, įkvepia jame drąsos, ryžto, nepasidavimo, pasitikėjimo savo jėgomis. XX amžiuje jaunai Lietuvos valstybei, atsidūrus nepalankioje geopolitinėje padėtyje, atsidūrus tarp dviejų grėsmingų ideologijų, teko išgyventi tragišką, tautą niekinančią patirtį. Tačiau pirmosios sovietų ir vokiečių okupacijos žiaurumai privertė Lietuvos žmones priešintis, nepasiduoti ir nepasitikėti tiek nacių, tiek komunistų skleidžiamai propagandai, kuriamai iliuzijai. Žinoma, antisovietinė rezistencija, partizanų veikla nežadėjo Lietuvai pergalės ir Nepriklausomybės, tačiau skausminga dviejų okupacijų patirtis vertė tautą priešintis, ieškoti palaikymo vakarų pasaulyje ir skleisti tiesą apie Lietuvos padėtį sovietų okupacijoje visam pasauliui. Pateikto soneto autorius – XIX amžiaus poetas Adomas Mickevičius, kilęs iš Naugarduko, mokėsis Vilniaus universitete, dėl aktyvios veiklos Filomatų ir Filaretų draugijose, buvęs ištremtas. A. Mickevičiaus laikmetis – „Tautų pavasaris“, tautinio atgimimo idėjų laikotarpis, kai buvo aukštinamas nacionalizmas, tautos istorija, kalba. A. Mickevičiaus, kaip tikro romantiko ir tremtinio kūrybai būdingas jausmingumas, ilgesys, Tėvynės prisiminimai. Pateiktame sonete „Rezignacija“ nelaimingiausiu žmogumi yra įvardijamas individas, turėjęs vieną vienintelę nuostabaus jausmo – meilės – patirtį, tačiau iš soneto suprantama – skaudžios meilės patirtį, kuri neleidžia žmogui vėl pamilti ir būti laimingu. Kiekvienas naujas gražuolės žvilgsnis nelaimėlį baugina, nedžiugina ir netraukia. Nelaimėlio širdis yra prilyginama senai, tuščiai, šaltai šventyklai, kurioje ne vieta nei Dievui, nei kitam žmogui. Nelaimingos meilės patirtis apnuodija žmogaus širdį, suvaržo ir įkalina ją. Taigi, tragiška ir žiauri patirtis palieka didelę žaizdą ant žmogaus krūtinės ir verčia individą stengtis išvengti panašių išgyvenimų, jausmų. Harmonijoje žmogus neturi veiklos, joje nėra matoma pažanga, darbo rezultatas, o chaosas – visiška harmonijos priešingybė, kurioje sunkus darbas turi vizualų, akivaizdų darbo vaisių. Galbūt būtent dėl šios priežasties žmonija ir nesimoko iš istorijos? Didžiausių Aleksandro Makedoniečio, Napoleono užkariavimų, dviejų pasaulinių karų patirtys nemoko žmonių. Iki šių dienų skirtingose pasaulio vietose yra girdima apie karinius veiksmus, okupaciją, prievartą, terorą. Žmonės griaua miestus, ardo nusistovėjusią taiką, kelia suirutę dėl vieno tikslo – viską atkurti, žinoma, pridėjus įvairių naujovių, tačiau darbo esmė nesikeičia. Sugriovus vėl imamasi	st st st v gr st gr? st st gr st I arg S f v f v gr st gr S st gr arg arg st
---	--

Ko konkrečiai turėtų mokytį Makedoniečio ir Napoleono karų patirtys? Išeitų, jog chaosas (karas) turėtų aktyvinti žmogų (*sunkus darbas turi vizualų darbo vaisių*). Argumentas netinkamas.

Išeina, jog žmonės kelia chaosą (*griauna miestus*) tam, kad galėtų atkurti. Ar norima pasakyti, jog karas, kai griaunami miestai, yra naujovių kūrimo prielaida? Argumentas netinkamas.

Kodėl atkūrus ketinama sugriauti, nepaaiškėja. Ar dėl to, kad žmogus turi būti nuolatiname chaose ir tik tada *sunkus darbas turi vizualų darbo vaisių*? Atkūrimas tam, kad vėl būtų griaunama, neįtikina.

Sizifas nieko negriauna ir nieko nesukuria.

Ar turimas galvoje griovimas (chaoso kėlimas) ir kūrimas vizualių darbo vaisių? Žmogaus, kuriančio ir griaunančio, gretinimas su Sizifu nemotyvuotas, nėra bendro pagrindo.

Kontekstas savitiksliis ir nesiejamas su argumentais

Kaip pastraipos teiginys/aspektas susijęs su maištu?

Kam *Sizifo mito* parafrazavimas argumentu netampa, pastraipos teiginio nepaaiškina ir neįrodo

Ar reikia suprasti, jog žmogus, dirbamas beprasmį darbą, tai yra griaudamas ir kurdamas, jaučiasi patenkintas? Kaip tai susiję su maištu?

Kas yra ta *nusistovėjusi sistema*, nepaaiškėja. Ar tvarka, kurią griauna žmogus ir atkuria su naujovėmis? Tada išeina, jog miestų griovimas yra maištas prieš nusistovėjusią sistemą...

Neaišku, nei kas tas absurdiškas darbas, nei kokios prasmės priskiriamos.

Apibendrinimas visiškai atšokęs nuo tų nesąmonių, kurios pasakomos pastraipoje.

Dėstyje apie tai nebuvo kalbama.

Miestų griovimas dėl naujovių, nes chaosas duoda vizualių vaisių, aišku, yra labai moralu.

Ar verta aukoti asmeninę gerovę dėl principų?

TURINYS 7/7/2

Principas – įsitikinimas, pažiūra, veiksmo dėsnis. Kiekvienas žmogus yra unikalus individas, kuris turi asmeninę vertybių sistemą, pasaulėžiūrą, gyvenimo patirtį. Žmonių išskirtinumas lemia tai, kad visi gyvena pagal tam tikrus sau nustatytus principus, nuo kurių priklauso jų elgesys. Kai kurie principai individui tokie svarbūs ir vertingi, kad jis bet kokia kaina jų laikosi, net išsižada ko nors itin svarbaus. Kyla klausimas, ar dėl visų principų verta aukoti asmeninę gerovę.

Visų pirma, asmeninė gerovė neturėtų būti aukojama dėl principų, kurie kyla iš asmens išdidumo, žmogus dėl jų neturėtų žlugdyti savo gyvenimo, jei principais grįstas elgesys nėra naudingas jam pačiam ar kitiems. Kilnu maištauti prieš tam tikras visuomenės primestas normas, tironiją ar neteisybę grįstą sistemą, tačiau svarbu rasti pusiausvyrą tarp asmeninės gerovės ir šio maišto. Reikia atsižvelgti į tai, ar žmogaus maištas nėra tik užsispyrimas, išdidumas, ir ta kova yra reikšminga, naudinga pačiam individui ar net visuomenei. Žmogus gali gyventi remdamasis sau nustatytomis taisyklėmis, tačiau asmeninę gerovę dėl jų verta aukoti tik tuomet, kai jos turtina žmogaus sielą, skatina ją veikti, galbūt net keisti pasaulį. Principai, kurie tik sekina, demotyvuoja, neskatina gerinti savo ar aplinkinių gyvenimo, nėra prasmingi, dažnai žmogus jų laikosi vedamas išdidumo, jis taip žlugdo savo gyvenimą. Individai, kurie yra užsispyrę ir aukoja asmeninę gerovę dėl principų, vaizduojami ir literatūroje. 1936 m. išleisto George Orwell romano „Lapok, aspidistra“ veikėjas Gordonas gyvena kukliame būste, dirba mažai apmokamą darbą, nes maištauja prieš ekonominę valstybės sistemą. Pats savo maištą jį aplankiusiam Ravelstonui jis įvardija kaip kovą: „Aš kariavau prieš pinigus.“ Ravelstonas neigiamai vertina tokį Gordono gyvenimo būdą, jis mano, kad nuo **įdiegtos ekonominės sistemos atsiriboti** neįmanoma, kad asketiškas gyvenimo būdas nieko nepakeis, toks maištas nėra prasmingas: „Reikia keisti pačią sistemą, kitaip nepakeisi nieko.“ Jis nesmerkia to, kad Gordonas neparsidavė reklamos agentūrai, nepamynė savo principų, tačiau yra įsitikinęs, kad dabartiniame darbe jis save žlugdo, neišnaudoja savo gabumų ir tol, kol „gyvens šioje klaikioje vietoje, dirbs tą beviltišką darbą ir skendės melancholijoje“, Gordonas neberašys ir poezijos. Jis teisingai įvertina Gordono situaciją, Gordonas išdidžiai laikosi savo principų ir aukoja asmeninę gerovę, tačiau iš tikrųjų jo gyvenimo sąlygos jį tik demotyvuoja, skandina melancholijoje, taigi atima galimybę panaudoti gabumus, rašyti prasmingas eiles. Jis riboja save, tačiau tai nėra prasminga, nes jis nesiima jokių realių veiksmų, nesistengia pakeisti sistemos. Gordono principai grįsti kilniomis idėjomis, bet pasirinktos neveiksmingos priemonės, jo maištas nepadeda kurti geresnio gyvenimo nei sau, nei kitiems. Šiais laikais taip pat yra žmonių, kurie maištauja prieš pasaulio tvarką gyvendami asketiškai, pavyzdžiui, vienuoliai, kurie atsiriboja nuo visuomenės ir turtų. Vis dėlto, nors jie išsižada asmeninės gerovės dėl savo principų, jie tai daro tam, kad tobulėtų kaip individai, pasiektų vidinę ramybę, išgyventų dvasios pakylėjimą. Gordonas, atvirkščiai, išgyvena melancholiją, užuot atvėręs savo sielą ją užveria ir neberašo poezijos. Taigi, neverta dėl principų aukoti **/450 ž./** asmeninės gerovės, jei tai darydamas individas išsekina save, bet nenuveikia nieko prasmingo.

Kita vertus, verta aukoti asmeninę gerovę dėl principų, jei principai yra paremti moralinėmis nuostatomis ir žmogus jais remdamasis padeda kitiems ar net keičia pasaulį. Žmogaus gyvenimo principai turi būti pagrįsti kilnumu ir dorove, o ne išdidumu. Užsispyrimas tampa gera savybe tik tada, kai atkakliai siekiama kilnaus tikslo ir aktyviai veikiama. Prasminga aukoti asmeninę laimę, laiką ar net

v

st

gyvybę, išsižadėti tam tikrų asmeninių troškimų, jei tai daro kitų gyvenimą geresnį. Gyvendamas pagal moralinius principus individas turtina savo sielą ir tobulina pasaulį, taigi nežlugdo savęs. Net pagalba vienam ar keliems asmenims jau yra didelis laimėjimas visuomenei ir prasminga auka. Dar Antikos laikais žmonės siekė kalokagatijos idealo, teisingo gyvenimo principus grindė pasiaukojimu ir saiku. Viduramžiais kaip pridera gyventi mokė Biblija, naujasis Testamentas aukštino atlaidumą, pasiaukojimą, gyvenimo principai buvo kuriami pagal krikščioniškąją moralę, kuri mokė asmeninės gerovės išsižadėti dėl kitų. Krikščioniškosios vertybės išliko svarbios ir vėliau ir tebėra kai kurių žmonių moralinių principų pamatu net šiais laikais. Krikščionybės persmelkta ir neoromantikės, XIX a. pab. – XX a. pirmosios pusės rašytojos, pirmosios moters Lietuvoje, įgijusios europinį išsilavinimą, Šatrijos Raganos apysaka „Sename dvare“. Šio kūrinio pasakotoja Irutė mintimis nusikelia į vaikystę ir prisimena mylimą mamatę. Mamatės vidinis pasaulis dar giliau atskleidžiamas į apysaką įterptomis ištraukomis iš jos dienoraščio. Mamatė Marija – jautri, subtilios bei meniškos sielos ir romantiškos prigimties moteris, kuri gyvena pagal krikščioniškus principus. Ji turi aukštų siekių, trokšta daugiau negu gali suteikti kasdienybė: nori muzikuoti, svajoti, dalyvauti patriotų ratelio veikloje, mokyti valstiečių vaikus. Vis dėlto ją riboja XIX a. vyravusios patriarchalinės visuomenės normos ir jos pačios principai. Marija yra giliai tikinti moteris, todėl, nors jos pragmatiškas vyras Liudvikas nesupranta jos sielos subtilybių ir pasiaukojimo, ji net nesvarsto skyrybų su juo ir neleidžia sau užmegzti santykių su jai simpatizuojančiu ponu Jonavičiumi. Mamatė aukoja asmeninę gerovę ir atsisako savo svajonių tam, kad būtų gera žmona, o svarbiausia – mama. Jos auka prasminga, nes, gyvendama pagal savo principus, ji suteikia vaikams šiltą ir šviesią vaikystę, jie tampa sąmoningi ir tolerantiški. Mamatė taip pat aukoja asmeninius resursus dėl kitų žmonių, pavyzdžiui, atiduoda savo brangią apyrankę, kad paremtų knygnešių veiklą, slaugo Kazelę ir rūpinasi kitais nuskriaustaisiais. Taigi aukodama asmeninę gerovę Mamatė prisideda prie geresnės visuomenės kūrimo. Yra žmonių, kurių veikla keičia ne tik kelių individų, bet ir visos šalies likimą. Lietuvos istorija pilna tragiškų įvykių, tačiau ir herojų, kurių dėka Lietuva šiandien yra nepriklausoma šalis. Kai Lietuva 1990 m. po sovietų okupacijos paskelbė nepriklausomybę, ji ne iš karto tapo laisva. SSRS siekė išlaikyti ją savo sudėtyje, todėl 1991 m. sausio 13 d. ėmėsi agresyvių veiksmų. Vis dėlto atsirado žmonių, kurių gyvenimo principai paremti besąlygišku patriotizmu, todėl jie, rizikuodami asmenine gerove, apsupo Vilniaus televizijos bokštą, kurį šturmuoti bandė sovietų tankai. Deja, kai kurie tautos herojai žuvo, taigi išsižadėjo aukščiausio asmeninės gerovės lygmens – gyvybės. Jų maištas buvo prasmingas, nes sovietams **nepavyko užimti televizijos bokšto**, o žinia apie sovietų agresiją pasklido po pasaulį ir pagreitino Lietuvos nepriklausomybės pripažinimą. Taigi, žmonių, kurie aukoja asmeninę gerovę dėl morale grįstų principų ir daro pasaulį ar kitų gyvenimą geresnį, auka yra prasminga.

Kiekvienas individas gyvena remdamasis tam tikrais įsitikinimais. Kai kurie dėl šių įsitikinimų net aukoja asmeninę gerovę. Vis dėlto, reikėtų pasverti, ar tai daryti verta. Išdidumu grįsti principai, pagal kuriuos gyvendamas žmogus nieko nedaro, nesistengia pagerinti savo ar aplinkinių gyvenimo, žlugdo save, nėra verti tokios aukos. Jei žmogų jo principai skatina aktyviai veikti bei padėti kitiems, dėl jų verta išsižadėti asmeninės gerovės.

KOMENTARAS

Nuo pat įžangos pasirenkama ne patvirtinti suabsoliutintą požiūrį verta / neverta, bet svarstyti, ar visi principai verti išsižadėjimo, jų vertė siejama su prasmingumu.

Problema svarstoma labai plačiame kultūriniame kontekste, svarstoma, kad principų laikymosi vertė priklauso nuo to, ar jie kuria žmogų, skatina augti asmenybę, ar ją žlugdo. Asmenybės augimas / idealo siekis suprantamas kaip tikslas, kuriam principai reikalingi. O kaip suprantamas asmenybės augimas, prisimenama nuo Antikos.

Pirmoje dėstymo pastraipoje svarstomos situacijos, kai principai yra svarbesni už asmens siekį kurti, eiti į priekį. Nepametama minties, kad principai vertingi, **tačiau tik tada**, kai... Pasitelktas argumentas – privalomo teksto pavyzdys. Jis leidžia suprasti, kad žmogus renkasi principus be išlygų, todėl jie žlugdo, o ne augina, taigi netenka prasmės. Gražiai rašinyje pasirinktas ne kategoriško teigimo kelias, bet svarstymas nepametant iš akių esmės (**kilnu, tačiau...**) Vertinga mokinio paskata svarstyti, ieškoti atsakymo, atskleisti tai, kas matoma iš paviršiaus (kilnu) ir kas slepiasi po juo (neprasminga).

Antroje pastraipoje svarstomas kitas žvilgsnis: tai, kas atrodo užsispyrimas, nebūtinai toks yra, jei reiškia siekį keistis ir keisti pasaulį. Keistis – tobulėti: iš pradžių siekti darnos pačiam su savimi, o paskui – su artimaisiais, aplinkiniais (sakoma - vienam ar keliems pagelbėti), visuomene (žmogus savo tautoj, valstybėj).

Gali atrodyti, kad ne visi pavyzdžiai vienodai išplėtoti, išaiškinti, bet aiški pastanga susitelkti į keletą svarbiausių ir juos išsamiai aptarti, o kiti lieka kaip kontekstinis pamušalas, siejantis konkrečius skirtingo laiko ir situacijų argumentus. Reiktų apsispręsti, ar reikalaujame viską, kas paminima kaip kultūriniai ženklai, išaiškinti. Gal tai neprasminga. Rašinio visumai tai nekenkia, mintis vedama suprantamai, matomas vaiko supratimas, koks skirtingas yra tas principais besivadovaujantis žmogus, kai keliauja per skirtingus kultūrinius kontekstus.

Yra viena aiški fakto klaida (F1), bet ji leidžiama 7 taškų aprašyme.

V. Mykolaičio-Putino eilėraščio „Liepa“ interpretacija

Turinys 2/1/1

Vincas Mykolaitis-Putinas – vienas iš pirmųjų **F1** XX a. **lietuvių literatūros** rašytojų, kuris rašė apie žmogaus jausmus, **norus ir apskritai apie psichologiją**. Pats Putinas labai buvo susijęs su gamta, jis grožėdavosi ja, rašydavo apie ją. Dauguma jo eilėraščių ir yra būtent apie gamtą. **F1**

Šiame eilėraštyje **lyrinis subjektas rašo apie gamtą, aprašo kiekvieną** pastebėjimą. Eilėraščio laikas – liepos mėnesis ir iš konteksto galime suprasti, **kad tai yra lyrinio subjekto mėgstamiausias laikas, nes viską aprašo labai smulkiai**. **Int** Liepos mėnesis – tai ramybės laikotarpis, **gamtos gyvavimo maksimumas**. „Man liepos mėnesis – ramybė“. **Lyrinis subjektas labai aiškiai paaiškina gamtą ta mėnesį. Aplamai** vasaros laikas ypatingas, nes matai kaip gamta atsigauna po žiemos, kaip viskas žydi ir net lietus būna **ypatingas**. „Kaip f saulė triūsia visą dieną, / Net niūrūs pašaliai nušvitę“. Citata pabrėžia, jog saulė vasara dirba nesustodama, ji nenori ilsėtis. „**Nuo dulkių vyšnią ir avietę / Nuplaus** griaustinis su lietu“. Tokių smulkių **detalių apie gamtą** gr nei vienas nepastebime, nesuvokiame kaip stipriai kiekvienas gamtos reiškinys dirba harmoniškai, vienas kita **papildo, pataiso**. Net ir bites kartais pamirštame, nors jos dirba nuolatos mums, kad tik turėtume medaus. „**Išgirsi** dūzgiant darbščią bitę“. **INT**

Neaiškiai
įvardytas
int
aspekto
dėmuo

Paremia
gamtos
intensyvų
gyvenimą

Vasaros vakarai jaučiasi lyg magija. Saulė dirbus visą dieną pagaliau gauna pailsėt, oras vėsta, dangus tampa oranžinis kartais net raudonas. „Štai vakarai ugnim žioruoja, / Ir saulė glosto pilką kalvą.“ Lyrinis subjektas jaučiasi daug geriau gamtoje nei visur kitur, ji jam suteikia ramybės, laimės. Int O pats smagiausias gamtos laikotarpis – vasara, nes gamta atgimsta, parskrenda paukščiai, miškai žaliuoja. F2 Kaip ir matome iš eilėraščio pavadinimo „Liepa“, ji lyriniam subjektui suteikia daugiausiai ramybės ir įkvėpimo. Iš konteksto galime suprasti, kad šis mėnesis tarsi gamtos žydėjimas, duodamas įvaizdis, jog žolė būna daug žalesnė nei per kitus vasaros mėnesius. Int Lyrinis subjektas yra labai susijungęs su gamta, rašo apie gamtą. „Oi, netikėk!“. Eilėraščio pabaigoje lyrinis subjektas prašo jog nusilenktume nakties ramybei. „Pasilypėk į tą kalnelį / Ir vasaros nakties ramybei / Nulenki galvą.“. Lyrinis subjektas nori, kad parodytume savo pagarbą gamtai ir padėkotume jai už visą gamtos darbą. Int Vasaros laikotarpiu gamta turi dirbti sunkiai, kad žmonė galėtų atsipalaiduoti, nes visi nori atostogauti vasarą, tai parodo žmogaus ir vasaros gamtos ryšį. Vakaro atmosfera mums atneša daug jausmų: romantikos, ramybės, pasitikėjimo. Vasaros šiltos naktys kelia norą sėdėti lauke per naktį, nesvarbu ar su draugais, ar be jų, norime išsakyti savo giliausias paslaptis ir didžiausius norus. Žmonės kartais nesusipranta kiek daug gali atnešti gamta kol patys joje

Bandoma pagrįsti subjekto jauseną, bet ne eilėraščiu

Analizės nėra, tik įsivaizdavimas

Daromos nepagrįstos išvados

Kalbama apie save?

nepabūna nors keletos minučių ar valanda ir tik tada supranta jos svarbą mūsų (400 ž.) gyvenimuose. S

Eilėraščio lyrinį subjektą galime susieti su kiekvienu žmogumi, nes kiekvienas kartais trokštame pabėgti kuo toliau nuo gyvenimo rūpesčių, išsikraustyti kuo toliau nuo žmonių. Ir pirma mintis, kuri šauna į galvą yra pabuvimas gamtoje, pasivaikščiojimas miške ar tiesiog pasėdėjimas ant kokio nors kelmo. Visą tai žmogui suteikia ramybės, harmoniškumo. S

Komentaras

Rašinio įžangoje mokinyš pristato Vincą Mykolaitį–Putiną, bando remtis biografiniu (buvo susijęs su gamta, grožėdavosi ja, rašė apie ją) ir kultūriniu (vienas pirmųjų rašė apie žmogaus jausmus; dauguma jo eilėraščių apie gamtą) kontekstu. Deja, pirmasis abstraktus – taip turbūt galima pasakyti apie kiekvieną rašytoją, antrasis neteisingas (2 F₁ klaidos).

Kaip interpretacinio aspekto dėmenis galima suvokti sakinį *Liepos mėnuo – tai ramybės laikotarpis, gamtos gyvavimo maksimumas*, tik jie neaiškiai suformuluoti, suplakti į krūvą. Rašinio autorius neįvertina, kad kalba apie du objektus – gamtą ir žmogų, jų gyvenimas vasarą skiriasi. Toliau skaitant rašinį galima numanyti, kad

- liepa – intensyviausias gamtos gyvenimo laikas;
- liepa žmogui – ramybės laikas.

Intensyvų gamtos gyvenimą paremia dirbančios saulės, dūzgiančios bitės įvaizdžiai, tik rašinio autorius šių ir kitų vaizdinių nenagrinėja, tiesiog cituoja ar persako.

Antras interpretacinio aspekto dėmuo – žmogui ramybės laikas – eilėraščio analize neparemiamas, nuklystama į savą / galimą patirtį: „Vasaros laikotarpiu gamta turi dirbti sunkiai, kad žmonės galėtų atsipalaiduoti, nes visi nori atostogauti vasara, tai parodo žmogaus ir vasaros gamtos ryšį.“ Nors pirmoje strofoje teigiama: „Man liepos mėnesis – ramybė“, nurodomas praeities ir būsimas laikotarpis („praeity gegužio aistros“ – „dar toli rudens klampynė“) skatina mąstyti ne tik apie gamtos, bet ir apie žmogaus gyvenimą, rašinio autorius šių galimybių neišnaudoja.

Rašinio baigiamosios išvados netinkamos, nes visiškai neapibendrinama eilėraščio interpretacija, kalbama apie mus: kiekvienas kartais trokštame pabėgti nuo gyvenimo rūpesčių, ramybės suteikia „pasivaikščiojimas miške ar tiesiog pasėdėjimas ant kokio nors kelmo“.

Išvados:

- teksto tema / problema / idėja suprastos menkai;
- interpretacinio aspekto dėmenys neišskirti;
- interpretacinis aspektas išnagrinėtas iš dalies (šiek tiek vienas aspekto dėmuo);

- tekstas analizuojamas labai menkai: bandoma aptarti lyrinio subjekto jauseną, nors pati subjekto sąvoka mokiniui ne visai aiški;
- eilėraščio tekstas dažnai persakomas arba cituojamas, o trečdalis dėstymo pastraipos apskritai apie žmones / apie mus;
- numanoma pagrindinė rašinio mintis – vasarą gamta sunkiai dirba, kad žmonės galėtų atsipalaiduoti – patvirtina, kad eilėraštis suvoktas menkai.

Citatų skyryba

	<i>Klaidingos skyrybos pvz.</i>	<i>Taisyklingos skyrybos pvz.</i>
Citatų skyryba sakinio pabaigoje		
Kai citatą sudaro atskiras sakinys ar keli sakiniai, po įvadinių žodžių dedamas dvitaškis, o citata (pradedama rašyti didžiąja raide) paprastai rašoma toje pačioje eilutėje. <u>Sakinio galo ženklai citatos sakinio pabaigoje rašomi prieš uždaromąsias kabutes.</u> Šauktukas citatos pabaigoje turėtų likti, šiuo atveju tai intonacijos ženklas.	<i>Pirmasis segmentas prasideda žodžiais: „Jiedu atsiskyrė labai draugiškai.“.</i> <i>Lyg save ramindamas vyras teigia, jog: „Kitą kartą jis būsiąs atsargesnis!“.</i> <i>Vyras norėdamas parodyti savo orumą sušunka: „Tamsta, čia mano garbės klausimas!“.</i>	<i>Ciceronas sakė: „Įžangai reikia kuo daugiau svarumo ir kuo mažiau spindesio.“</i> <i>Šiandien klausia manęs: „Kur buvai?“</i> <i>Lengva pasakyti: „Kirsak sau...“</i> <i>Vyras norėdamas parodyti savo orumą sušunka: „Tamsta, čia mano garbės klausimas!“</i>
Vietoj praleistos ilgesnės teksto dalies turi būti rašomas kupiūros ženklas. Sakinio <u>pradžioje ir pabaigoje</u> kupiūra gali būti žymima: [...] <...> (...) /.../ ... Sakinio <u>viduryje</u> kupiūra gali būti žymima: [...] <...> (...) /.../ (daugtaškis sakinio viduryje netinka, laikomas klaida). Jei kas praleista, <u>tinka</u> ženklas <...>, <u>tačiau</u> citatos pradžioje jis <u>nebūtinamas (klaida nelaikome)</u>. Po <i>perlus</i> taško jau nereikia, nes citata nepilna. Nebereikia, net jei buvo citatos pabaiga, nes tai į sakinio sudėtį įeinanti citata. Jei netinka kablelis, galima dėti brūkšnį.	<i>Vyras ilgai svajoja apie ją, o užmigęs sapnuoja, kad sunkiai ieško pamesto panelės perlo („<...> gaudo rieškučiomis Pietų vandenynė perlus.“).</i>	<i>Vyras ilgai svajoja apie ją, o užmigęs sapnuoja, kad sunkiai ieško pamesto panelės perlo („gaudo rieškučiomis Pietų vandenynė perlus“).</i> <i>Vyras ilgai svajoja apie ją, o užmigęs sapnuoja, kad sunkiai ieško pamesto panelės perlo („<...> gaudo rieškučiomis Pietų vandenynė perlus“).</i> <i>Vyras ilgai svajoja apie ją, o užmigęs sapnuoja, kad sunkiai ieško pamesto panelės perlo, „gaudo rieškučiomis Pietų vandenynė perlus“.</i> <i>Vyras ilgai svajoja apie ją, o užmigęs sapnuoja, kad sunkiai ieško pamesto panelės perlo – „gaudo rieškučiomis Pietų vandenynė perlus“.</i>
Pabaigoje nereikia kupiūros ženklo, net ir daugtaškio <u>gali nebūti</u>, tačiau klaida nelaikome.	<i>Antrasis segmentas prasideda žodžiais: „Išaušus ir visą dieną <...>“.</i>	<i>Antrasis segmentas prasideda žodžiais: „Išaušus ir visą dieną...“</i> <i>Šiame segmente laikas pasikeičia („Išaušus ir visą dieną“).</i> <i>Antrasis segmentas prasideda žodžiais: „Išaušus ir visą dieną <...>“</i> <i>Antrasis segmentas prasideda žodžiais „Išaušus ir visą dieną“.</i>

Cituojant skliaustuose visą sakinį atsiranda du ženklai sakinio pabaigoje. Po skliausto taškas būtinai, skliaustuose prieš kabutes nelaikyti klaida, jei taško nėra.		<i>Valdininkas šiandien kitoks nei įprastai („<...> visas išblyškęs. Niekas jo nė pažinti negalėjo.“).</i> <i>Valdininkas šiandien kitoks nei įprastai („<...> visas išblyškęs. Niekas jo nė pažinti negalėjo“).</i>
<u>Citatos pabaigos ženklai, kai citata - sakinyss įterpti į kitą sakinį</u>		
Citata, sudaranti autoriaus sakinio dalį, rašoma toje pačioje eilutėje, ji pradedama mažąja raide (galima ir didžiąja, klaida nelaikoma). Jei citata sudaro sakinio dalį, tai, <u>būdamas tam tikras dalis, citata neturi pabaigos ženklo – taško.</u> Citata, sudarydama autoriaus sakinio dalį, negali būti rašoma po dvitaškio (jei nekonstruojamas sudėtinis paremiamasis sakinyss iš autoriaus kalbos ir citatos). Klausukas, šauktukas ir daugtaškis tik būdami sakinio gale (t. y. kai jie yra <u>sakinio galo</u> ženklai) atstoja tašką. Sakinio galo ženklai rašomi sakinio pabaigoje.	<i>Kodėl J. V. Gėtė teigia: „Žmogus per klystkeliuss suranda tikrą kelią.“ ?</i>	<i>Kodėl J. V. Gėtė teigia: „Žmogus per klystkeliuss suranda tikrą kelią“?</i> <i>Kodėl J. V. Gėtė teigia „[Ž / ž]mogus per klystkeliuss suranda tikrą kelią“?</i> <i>Šitą pažadą pakartojo apaštalas Paulius, sakydamas, kad „visi esame vienas duona ir vienas kūnas“.</i> <i>Ar šitą pažadą pakartojo apaštalas Paulius, sakydamas, kad „visi esame vienas duona ir vienas kūnas“?</i> <i>Šitą pažadą pakartojo apaštalas Paulius, sakydamas, kad „visi esame vienas duona ir vienas kūnas“!</i>
Kai cituojamas tik mažas gabaliukas ir (arba) citata sudaro autoriaus sakinio dalį, perkelti po citatos esančio skyrybos ženklo nereikia (laikoma klaida).	<i>Jis negali tuo patikėti („<...> dar užmetė akį į sąskaitą.“), tačiau viliasi, kad ji būtų jo.</i> <i>Pagal merginos pasakojimą, perlas buvo „šeimyninis, iš prosenelės paveldėtas“ ir „tokio didumo!“.</i> Naujose taisyklėse toks variantas yra numatytas, tik tie patys ženklai po kabučių nekartojami.	<i>Jis negali tuo patikėti („dar užmetė akį į sąskaitą“), tačiau viliasi, kad ji būtų jo.</i> <i>Jis negali tuo patikėti, „dar užmetė akį į sąskaitą“, tačiau viliasi, kad ji būtų jo.</i> <i>Pagal merginos pasakojimą, perlas buvo „šeimyninis, iš prosenelės paveldėtas“ ir „tokio didumo“.</i>
Sakinio pabaigos ženklo (šiuo atveju – taškas) nereikia. Citata sudaro autoriaus sakinio dalį. Jei cituojamo sakinio gale yra emocinis ženklas ar citata nutrūksta, vartotini atitinkami ženklai. Klausukas galėtų būti rašomas, nes yra klausimo ženklas (tik sakinio gale jis atstoja tašką).	<i>Sakinys „Eisim jau.“ atskleidžia...</i>	<i>Sakinys „Eisim jau“ atskleidžia...</i> <i>Sakinys „Ar eisim jau?“ atskleidžia...</i> <i>Sakinys „Eik sau!“ atskleidžia...</i> <i>Sakinys „Eisim, sesule, <...>“ atskleidžia...</i>
Citata, sudarydama autoriaus sakinio dalį, negali būti rašoma	<i>Sakinys: „Eisim jau“ atskleidžia...</i>	<i>Sakinys „Eisim jau“ atskleidžia...</i>

po dvitaškio. Tad ir kiti ženklai neaktualūs. Kas tai sakinio dalimi einanti citata, rodo įvadinį žodžių nebuvimą,ėjimas nederinamuoju pažyminiu.	<i>Sakinys: „Eisim jau“, atskleidžia...</i> <i>Sakinys: „Eisim jau“ – atskleidžia...</i>	
Cituojant tiesioginę kalbą, kabutėse brūkšnių rašyti nereikia.	<i>Regis, jog protagonistas įsiziėdžia („ – Palauk, tu pirkly! Tyčiotis iš žmonių...–“), todėl asmeniškai pasikviečia auksakalį Bambuškiną į „aukštą įstaigą“.</i> <i>Vyras norėdamas parodyti savo orumą sušunka: „– Tamsta, čia mano garbės klausimas!“.</i>	<i>Regis, jog protagonistas įsiziėdžia („Palauk, tu pirkly! Tyčiotis iš žmonių“), todėl asmeniškai pasikviečia auksakalį Bambuškiną į „aukštą įstaigą“.</i> <i>Vyras norėdamas parodyti savo orumą sušunka: „Tamsta, čia mano garbės klausimas!“.</i>
Probleminiai atvejai Citavimas, kai eilėraštis be skyrybos ženklų. Pagal citavimo taisyklės reikėtų taško prieš kabutes, bet eilėraščių apskritai sudaro vienas sakiny, vadinasi, iškraipyti autorės skyrybos negalima. Tekstas nutraukiamas, todėl tikrų teksto praleidimo (kupiūros) žymėjimas prieš kabutes, jis reikštų ir teksto pabaigos ženklą, todėl taško po kabučių nereikėtų.	<i>Prieš lyrinio subjekto akis iškyla laiko naikinančių galių simbolizuojantys vijokliai: „Vijokliai jau apveja šaudymo angą / ir kino teatro duris“.</i> <i>Prieš lyrinio subjekto akis iškyla laiko naikinančių galių simbolizuojantys vijokliai: „Vijokliai jau apveja šaudymo angą / ir kino teatro duris <...>“. Taigi galima nuspėti, kad...</i>	<i>Prieš lyrinio subjekto akis iškyla laiko naikinančių galių simbolizuojantys vijokliai: „Vijokliai jau apveja šaudymo angą / ir kino teatro duris <...>“. Taigi galima nuspėti, kad...</i>
Kai skyrybą komplikuoja stiliaus nesklandumai. Citata yra sakinio dalis, tai rodo įterpinys. Patartina: 1) taisyti sakinio pradžią, 2) palikus įterpinį plėsti pagrindinį sakinį koku nors teiginiu.	<i>Kaip rašo autorė: „Tarytum upė/ pakreipė mane negailestinga epocha.“</i> <i>Arba, anot autorės: „.....“</i>	<i>Autorė rašo: „Tarytum upė / pakreipė mane negailestinga epocha.“</i> <i>Filosofas Leonidas Donskis pasakė: „Žmogus, kuris gali rinktis savo gyvenimo kelią, yra pats turtingiausias visame pasaulyje.“</i> <i>Filosofas Leonidas Donskis pabrėžia būtinybę savarankiškai spręsti, anot jo, „žmogus, kuris gali rinktis savo gyvenimo kelią, yra pats turtingiausias visame pasaulyje“.</i> <i>Filosofas Leonidas Donskis yra pasakęs, kad „žmogus, kuris gali rinktis savo gyvenimo kelią, yra pats turtingiausias visame pasaulyje“.</i>
Kai tekstas yra perpasakojamas, kabutės nerašomos.		<i>Yra toks P.Coelho pasakojimas. Kartą pas išminčių atėjo jaunuolis ir...</i>
Ilgesnė citata gali būti pradedama nauja pastraipa. Prozos tekstas, cituojamas naujoje pastraipoje, gali būti		<i>Yra toks P.Coelho pasakojimas:</i> <i>„Kartą pas išminčių atėjo jaunuolis ir...“</i>

skiriamas ir kabutėmis.		
Eiliuotas tekstas skiriamas arba kabutėmis, arba tik grafiškai.		